

«Ағымдағы сәт туралы» № 1 (144), 2023 жылдың ақпан – сәуірі

АНАЛИТИКАЛЫҚ ШОЛУ

Елдегі жағдай және келешегі туралы¹

2021 жылдың қазан айынан бастап біз «Ағымдағы сәт туралы» сериясынан аналитикалық жазбаларды шығармаған едік, себебі біз ағымдағы саясатқа түсініктеме беруден гөрі маңызды деп санайтын жағдайлар болған, әсіресе ҚҚТ (Қоғамдық Қауіпсіздік Тұжырымдамасы) материалдарын жарияланғаннан кейін және ең алдымен, тұлғаның танымдық-шығармашылық мәдениетін дамыту - **егер олар игерілсе** - әрбір адамға өз қажеттіліктері мен мүдделеріне сәйкес өмірлік ауқатты аналитика мен болжау жасауға мүмкіндік беретіндіктен. Дегенмен, өткен уақыт ішінде Ресейдің саяси саясатшыларының өкілдері және БАҚ өкілдері қайшылығымен көптеген алаңдаушылық тудыратын мәселелер мен бұдан әрі өзекті болып табылатын басқа да тақырыптарды үнсіз қалдырды.

Екеуінің де салдары – жоғары сенімді рейтингтерін көрсететін түрлі «қоғамдық пікір» сауалнамалардың жарияланғанына қарамастан, қоғамдағы билікке наразылар үлесінің артуы². Жылдар бойы прогрессивті (шамамен 2008 жылдан бастап, Ресейге жаһандық қаржылық-экономикалық дағдарыстың бірінші толқыны әсер еткен кезде) биліктегі адамдардың сенімінің төмендеуі Ресейдің тұрақты эволюциялық дамуына қауіп төндіреді, өйткені саясатшылардың және БАҚ-тың айтылған сөздерін мен олқылықтарын есте сақтаған нәрселерімен, өздері сенімді білетін нәрселермен және достары мен туыстарының өз өмірлеріне негізделген сөздерімен байланыстыратын азды-көпті ойлайтын адамдар ғана емес, сонымен бірге болып жатқан нәрсеге жылдам сезімдік-эмоционалды реакциямен сипатталатын адамдар да қанағаттанбайды, нәтижесінде олар экстремизмге³ бейім және оңай айла-шарғы жасау объектілеріне айналады, нәтижесінде олар экстремизмге бейім және оңай айла-шарғы жасау объектілеріне айналады. Сондықтан елдегі нақты мәселелер мен оларды шешудің келешегін көрсету қажет.

---

¹ 2021 жылғы қыркүйек-қазандағы № 2 (142) «Ағымдағы сәт туралында» сериясының «VIII сайланған Мемлекеттік Дума депутаттарын сайлау және оның келешегі туралы» талдамалық жазбада 3-бөлімнің дәл осындай атауы бар екенін ескеріңіз. Бұл бөлім бүгінгі күнге дейін өзектілігін жоғалтқан жоқ және ондағы фактология осы жазбаны көрсетеді. Іс жүзінде бұл ескертпе No 2 (142) «Ағымдағы сәт туралында» ескертуінің 3 бөлімін толықтырады.

² Нақты сенім болмаған жағдайда билікке деген сенім рейтингі әрқашан жоғары болады, өйткені респонденттер өздерінің адалдығы жоқ деп мәлімдесе, билік барлығына жасай алатын қиындықтарға тап болғысы келмейді («Жалаңаш патша «Современник театры» (1977) пьесасының фрагментін қараңыз «Тикелей, қарт жолымен...»: <https://www.youtube.com/watch?v=OgnVdd4I6ig>, - басты рөлде Е.А.Евстигнеев, және И.В.Кваша).

Биліктің қоғамға сенімі басым саяси фактор болған кезде сенім рейтингінің қажеті жоқ, өйткені саяси технологияларға сенім рейтингтерін қолдануға болатын жалғыз нәрсе – «сенімсіздердің» психикасына қысым жасау, оларды психологиялық тұрғыдан бұзу немесе олардың саяси белсенділігін өшіру. Бірақ бұл мүмкіндікті шексіз пайдалану мүмкін емес, атап айтқанда, сенім рейтингтерін жариялау адамдардың басқа адамдармен қарым-қатынасы негізінде білетін нәрселеріне сәйкес келмеуі арқылы сенімсіздіктің таралуын ынталандыруы мүмкін.

³ *Экстремизм* - бұл қарсылыққа төзбейтін және күрделі әлеуметтік-саяси мәселелерді «қарапайым», бірақ анық жарамсыз құралдармен шешу әрекеттерін тудыратын *агрессивті* өзіне сенімді надандық. Осы құралдар болашақта бұл проблемаларды тек ушықтырады және жаңа проблемаларды тудырады. Экстремизм надандық пен дүниені қабылдау мен ойлауға қабілетсіздіктен туындайды. Экстремизм басқа адамдардың адасуынан және қарым-қатынас арқылы, кітаптар және басқа да көркем және көркем емес шығармашылық туындылар арқылы, басқа адамдарға қолжетімді болған қасақана өтіріктен туындамайды.

МАЗМҮН

1. Демография.....	2
2. Педагогикалық егемендік мемлекеттік егемендіктің негізі ретінде.....	3
3. Ғылым – экономиканың локомотиві.....	11
4. Неліктен либералды нарықтық экономикалық модельге негізделген ешбір ел дамып, егеменді бола алмайды.....	15
5. Әлеуметтік-мемлекеттік қатынастар психологиясы және «мафия» факторы.....	21
7. «Арнайы әскери операция» және жаһандық саясат.....	27
8. Ресей және «жаңа» әлемдік тәртіп.....	42
9. «Жаңа» = ескі әлемдік тәртіптің келешегі.....	46

1. Демография

Ресейдегі ресми саясатта, ғылымда және БАҚ (бұқаралық ақпарат құралдарында) созылмалы демографиялық мәселенің мәнін түсіну жоқ.

Мемлекеттің демографиялық саясаты мыналарды қамтылуы қажет:

- әлеуетті ата-аналардың денсаулығы;
- салауатты ұрықталу, салауатты әйел жүктілігі, салауатты туу және соның нәтижесінде жеке тұлғаның физикалық және психикалық денсаулығын сипаттайтын медициналық-биологиялық көрсеткіштері бойынша жаңа ұрпақтардың аға буыннан артықшылығы;⁴
- жаңа ұрпақтардың мәдени ауқаттылығы⁵.

Тиісінше, демографиялық проблеманы еңсеру үшін қажет:

- туу көрсеткішін мүлде арттыру емес,
- ал салауатты өмір салтын ұстанатын, дені сау бірінші баланы дүниеге әкелген ата-аналардан балалардың жоғары туу көрсеткішін қамтамасыз ету.

Жаман өмір салтын ұстанатын ата-аналардың балалар жәрдемақысын, аналық капиталды және басқа да мемлекеттік қолдауларды алуға ұмтылуынан туу көрсеткішінің өсуін жолын кесу және тоқтату керек, өйткені, мәні бойынша, бұл жаңа ұрпақтардағы қоғамның биологиялық және мәдени деградациясына мемлекеттің инвестициясы.

Сол сияқты, бұрынғы әйелінің пайдасына еркектерден алимент өндіріп алу, кейде оларды кедей қалдырып, әйелдердің өз отбасына немқұрайлы қарауына және кейінгі ұрпақтардың отбасы институтының бұзылуына салынған инвестиция болып табылады.

Тарихи қалыптасқан Ресейдің посткеңестік үкіметі өмір сүрген 30 жыл ішінде⁶ демографиялық саясат саласындағы өзінің әлеуетін дамыта алған жоқ. Бұл мәселеде ғылымның шенеунігі билікке екі себеп бойынша көмектеспейді: 1) *жаңа немесе тиісті білім іздеудің пайдасы жоқ өздерінің мол графоманиясы*, 2) шенеуніктер мен депутаттардың басым

⁴ КСРО денсаулық сақтау жүйесін ыдырату Н.С. Хрущев кезінде басталып, қазір елде денсаулық сақтау жүйесі жоқ болғандықтан Ресейде алғашқы екі ұпаймен айналысатын ешкім жоқ. Коммерциялық бағыттағы медицина бар, сонымен қатар Ресей Федерациясының COVID-ке *егеменді емес* реакциясы көрсеткендей, отандық медицина Дүниежүзілік Денсаулық Сақтау Ұйымы (ДДСҰ) бағынады. Бұл ДДСҰ кеңсе еніп үлгерген барлық жерде денсаулық пен денсаулық мәселелерін тудырады. Ең бастысы: **коммерциялық медицина ұрпақтар сабақтастығындағы биологиялық азғындау мен мәдени деградацияның стимуляторы болып табылады.**

⁵ Мәдени өміршеңдік – «заманның сын-қатеріна» жауап беру және жаңа «заманның сын-қатеріна» жол бермеу қабілеті. Іс жүзінде бұл адамдардың әртүрлі проблемаларды анықтау, олардың генераторларын табу, проблемалық генераторларды жою және биологиялық мәселелердің қоғам мен *биосфера (оған биологиялық түрі «Адам ақылды» де кіреді)* өміріне әсерінің салдарын жою тұжырымдамаларын әзірлеу және енгізу қабілеті.

Алайда, саяси шенеуніктің, ғылыми шенеуніктің, ресейлік БАҚ өкілдері «мәдени өміршеңдік» деген сөздерді білмейді және бұл сөздердің астарында әлеуметтік құбылыс туралы ойланбайды.

⁶ Егер 1993 жылы Ресей Федерациясының Конституциясын енгізуден бастап есептесек.

көпшілігінің бос уақытының болмауына байланысты құзыретсіздігі⁷ мен оқуға қабілетсіздік, сонымен бірге - олардың өнегелік және жеке шындықты қабылдау және түсіну мәдениетінің кемшіліктеріне байланысты, ол ар-ожданы мен ерік-жігерінің жоқтығынан олардың көпшілігіне тән «тіл алғышпен» қасиетпен ауырлатады, және нәтижесінде – олар өздерін анықтауы керек мәселелерді және ел азаматтары оларға есеп бере алатын проблемаларды шешуге бағытталған процестерді ұйымдастыруда шығармашылық бастама мен дағдылардың жоқтығынан байланысты ауырлатады.

Мәдени ауқаттылықты қамтамасыз ету саясатына келетін болсақ, Бірыңғай мемлекеттік емтиханға (2009 жылдан бастап баламасыз таңдау) және Болон жүйесіне (өту 2003 жылы басталып, 2011 жылы аяқталды) көшу – жаңа ұрпақтың мәдени ауқаттылық еместігін қамтамасыз етуге бағытталған мемлекеттік саясат. Мұндай бағалаудың себептері жалпыға бірдей міндетті білім, сонымен қатар университеттік кәсіптік білім берудің сипаты мен мақсаттарының өзгеруіне байланысты білім сапасының төмендеуі болып табылады.

2. Педагогикалық егемендік мемлекеттік егемендіктің негізі ретінде

Саясаттану ғылымында мұндай «педагогикалық егемендік» термині жоқ. Осыған қарамастан, бұл терминнің бар немесе жоқтығына қарамастан, қоғам педагогикалық егемендікке ие немесе жоқ, екі нұсқаның әрқайсысынан туындайтын барлық салдарлармен.

Қоғамның педагогикалық субмәдениеті оның жалпы мәдениетінің негізі, мемлекеттің демографиялық саясатының негізі болып табылады, және ең бастысы, **бұл кез келген мәдени өзіндік қоғамның болашақ өмір сапасын қалыптастыруға шешуші үлес қосатын субмәдениет.**

Дегенмен, қазіргі уақытта «педагогикалық субмәдениет» термині онша табысты емес, өйткені «педагогика» сөзі қазіргі уақытта *«адамды, әсіресе балалық және жасөспірімдік кезеңде тәрбиелеу және тәрбиелеу туралы ғылым»* деп түсініледі⁸. Дегенмен, *«балалық және жасөспірімдік шақта»* білім беру мен тәрбиелеу мүмкіндіктерінің өзі кез келген жеке тұлғаның балалық шақтағы тарихқа дейінгі тарихымен анықталады, ал тарихқа дейінгі кезеңге мыналар кіреді: 1) болашақ ата-аналардың бір-бірін таңдауы⁹, 2) ұрықталу, 3) жүктілік, 4) босану, 5) нәрестелік. Сондықтан «педагогикалық субмәдениет» деген сөздерді дәл осы мағынада түсіну керек - қоғамның субмәдениетіне сәйкес болашақ ата-аналар бірін-бірі таңдайды, олар қалай ұрықталады, жүктілік қалай өтеді, босану қалай өтеді, нәрестелік және балалық шақ қалай өтеді және мұның бәрі қалай көп сатылы түрде болашақ ересек адамның денесі қалыптасады, оның психикасының ақпараттық-алгоритмдік құрылымы, ол тәуелсіз ересек өмірге қадам басқанша шын мәнінде қандай білім мен дағдыларды игереді.

---

⁷ Ресейдегі «мемлекеттік және муниципалды басқару», «әлеуметтану», «саясаттану», «тарих», «экономика және қаржы» мамандықтары бойынша барлық білім беру мемлекеттік заңдастырылған білімнің фальсификат болып табылады: дипломдарды мәтіндерді құр жаттау арқылы алуға немесе сатып алуға болады, бірақ ондай білім білім бермейді. Ал бұл пәндер бойынша тиісті білім болмаса, құқықтану және экономика саласындағы барлық білім өзінің өмі.

⁸ «Уикипедиядғы» анықтама.

⁹ «Дүйсенбіге дейін өмір сүреміз» фильмін қараңыз (Горький студиясы, 1968. Реж. С. Ростокский. Сценарист Г. Полонский). Жеңілген Вова мен Илья Семёновичтің анасының тарих кабинетіндегі әңгімесі: (*«Оның әкесі тұқым қуалайтын маскүнем...»*) — оқу мүмкіндіктері қандай? - оның ұлы биологиялық ақауы бар, оның болашақ өмірі мен қоғамға қатысуы үшін барлық зардаптары бар (Фильмнің стенограммасы сілтемеде: <https://www.vvord.ru/tekst-filma/Dozhiviyom-do-ponedeljnika/5>; фильмнің үзіндісі сілтемеде: <https://www.youtube.com/watch?v=ihB7etQ2L4o>). Дене және психикалық жағынан сау балалардың негізгі статистикалық массасымен жұмыс істеуге арналған жалпы педагогика бұл жағдайда дәрменсіз. Мұндай балаларды басқа бағдарламалар бойынша, басқа әдістермен бөлек оқыту керек.

Және бұл мағынада түсінетін болсақ, әртүрлі халықтардың педагогикалық субмәдениеттері және қоғамдағы әртүрлі әлеуметтік топтардың педагогикалық субмәдениеттері әртүрлі болуы мүмкін: қоғамның болашағына қатысты мәні бойынша өлтірушіден құнарлыға дейін.

Бірақ әлеуметтану және саясаттану курстарында, соның салдарынан Ресейдің саяси лексиконында мұндай «педагогикалық субмәдениет» термині жоқ. Ғылымның ресми өкілдері бұл тақырыпта түсінікті ештеңе айта алмайды, саясаткерлер өз ақылымен, бірнеше ондаған жылдар бойы осы немесе басқа сөздерді осы немесе кез келген басқа сөздердің өмірлік ауқатты мәнімен толтыруға жете алмайды, БАҚ үнсіз. К.Д. Ушинскийдің, Н.И. Пироговтың, П.Ф. Лесгафттың, А.С. Макаренконың идеялық мұралары «педагогика» тарапынан сұранысқа ие емес, педагогикалық жоғары оқу орындарында зерттелмеген және дамымаған, және көпшілігі осы және басқа да өткеннің көрнекті мұғалімдерінің есімдерін білмейді.

Құнарлы педагогикалық субмәдениет болуы үшін мәдениеттану «педагогикалық субмәдениеттер» тақырыбына сілтеме жасай отырып, үш сұраққа өмірлік ауқатты түрде жауап беруі керек:

- ересек адам қандай болуы керек?
- тарихи дамыған қоғамда осы мұраттың өмірде жүзеге асуының нақты статистикасы қандай?
- бұл идеалды өмірдің баламалы емес нормасына айналдыру үшін не істеу керек?

Ал «ересек адам қандай болуы керек?» деген сұраққа жауапты жүзеге асырудың құрамдас бөліктерінің бірі - жаңа ұрпақтың мәдени ауқаттығын қамтамасыз ету, ол үшін балабақшадан бастап білім беру жүйесі жұмыс істеуі керек.

Бірақ «мәдени ауқаттылық» деп аталатын құбылыстың мәні бүкіл тарихта және жақын болашақта өзгермейді - мәдени бірегей қоғамдардың дамуына байланысты да, олардың деградациясына байланысты да, сондай-ақ ғылыми-техникалық прогреске байланысты,

Ғылым, білім, саясат және бизнес практикасы: олардың өзара байланысуы,

Болжам:
 Немесе - әлеуметтік-экономикалық теориялардың жеткіліксіздігі және олардың салдары: сыбайлас жемқорлық, егемендікті жоғалту, өмір сапасының төмендігі.
 Немесе - барабар теориялар және олардың салдары: егемендіктің толықтығы және өмірдің жоғары сапасы.

Сурет: 1. Ғылым мен білім беру жүйесінің басқарушылық шешімдер спектрін және болашақ өмір сапасын анықтау.

оның әсері өткен дәуірлердің ең жоғары жетістіктері болған «тас балталарды» жасау дағдылары бүгінде және болашақта мағынасыз болып қалады. Демек, білім беру жүйесін оның кейбір мұраттары туралы ол немесе басқа дәуірдің идеяларына сәйкес біржола құру мүмкін емес, тіпті егер ол дәуірде бұл идеал өмірлік ауқаттылық болған еді.

1-суретте сол жақта өркениетті қоғамдар өмірінің негізгі мәдени заңдылығы көрсетілген процестердің сұлбасы берілген. Бұл үлгінің мәнін келесі сөздермен

қорытындылауға болады:

- бірнеше ондаған жылдар бұрын білім беру жүйесіне енген ғылыми теориялар қоғамның қазіргі ересек ұрпақтарының дүниетанымы мен ойлау мәдениетін қалыптастырды, оның ішінде қазіргі заманғы мемлекеттік басқару мен бизнестегі басқару корпусының өкілдері;
- адамдар, соның ішінде мемлекеттік аппараттағы және экономикадағы кәсіби менеджерлер жедел ақпарат ағынын мектептер мен университеттерде не үйренгенімен және өз бетінше үйренгенімен (егер олар өз бетінше үйренуге қабілетті болса), және осы салыстырудың

негізінде олар әртүрлі деңгейлерде (жекеден жалпыұлттық деңгейге және жаһандық деңгейге дейін) басқару шешімдерін өндіреді;

- өндірілген басқару шешімдерін іске асыру өмірдің болашақ сапасын қалыптастырады, сонымен бірге іске асырылған басқару шешімдерінің салдары секундтың бірнеше бөліктерінен бірнеше ғасырларға, тіпті мыңжылдықтарға дейінгі уақыт аралығында бөлініп таратылады (басқарушылық шешімдерді қабылдау және орындау салдарының ұзақтығы олардың сипатына және олар әсер ететін және тудыратын процестерге байланысты).

Тиісінше, бірнеше ондаған жылдардан бірнеше ғасырларға дейін созылатын өмірдегі осы заңдылықты жүзеге асыру процесінде (егер ғылыми теория пайда болған кезден бастап оның қоғам өмірі ретінде көрінуіне дейін есептесек), нәтижелердің статистикалық алдын ала анықталуы көрсетіледі:

- «бір ғылым $\Rightarrow$ бір менталитет (дүниетанымы мен ойлау мәдениеті) $\Rightarrow$ ғылым мен менталитетпен анықталатын басқару шешімдерінің бір спектрі $\Rightarrow$ бір өмір сапасы»;
- «мазмұны жағынан басқа ғылым $\Rightarrow$ басқа менталитет (дүниетанымы мен ойлау мәдениеті) $\Rightarrow$ ғылым мен менталитетпен анықталатын басқару шешімдерінің басқа спектрі $\Rightarrow$ өмірдің басқа сапасы».

Мемлекеттік басқару 1-кестеде көрсетілген 5 фактордың жиынтығы болып табылады.

1 Кесте

№	Фактор	Ресейдегі жағдай
1	Әлеуметтік басқарудің ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етілуі (мемлекеттік басқару және экономикадағы басқару және басқару салалардағы басқару) – өзара байланысты ғылыми теориялар кешені.	Либералдық-нарықтық.
2	Оны иеленетін кадрлар (яғни мемлекеттік және басқаруда әлеуметтік басқару мәселелерін оқу және шешу барысында онымен байланысты ірік ету).	Либералдар (кәсіптік білімі бойынша болмаса, алған білімі бойынша).
3	Осы ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету негізінде ұрпақтар сабақтастығында мемлекеттік билік пен экономикаға басқарушылар тартылатын кадрлық базаны құрайтын білім беру жүйесі.	Либералдар билігінде – «тоталитарлық секта» (М.Л. Хазинның анықтамасы), яғни шын мәнінде – трансұлттық саяси мафия билігінде. политической мафии.
4	Кейбір басшыларды мемлекеттік және шаруашылық органдардан алып тастап, басқарушыларды әлеуметтік базадан тартатын кадр саясаты.	Либералдардың трансұлттық саяси мафиясының билігінде.
5	Қоғам мен саясат мәселелерінің алдын алуға, анықтауға және шешуге	Либералдардың трансұлттық саяси мафиясының билігінде.

бақытталған сабақтастығында басаруды негізін ғылыми-дістемелік етуді дамытатын ғылым.	орталар райтын амтамасыз
---	--------------------------------

2010 жылы¹⁰ Экономикалық даму министрлігі жариялаған «Ресей Федерациясының 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған инновациялық даму стратегиялары» «Инновациялық Ресей – 2020» жобасында ұсынылған «алға қойылған міндеттерді шешу көрсеткіштерінің» ішінде мыналар бар:

Көрсеткіш атауы	2010	2016	2020
Жыл сайын шетелде қосымша білім алатын мемлекеттік қызметшілердің үлесі	0,1 %	1 %	3 %
Шетелде жоғары кәсіптік білім алған мемлекеттік қызметшінің жоғары және негізгі топтары басшылары лауазымдарын атқаратын адамдардың үлесі.	> 0,5 %	4 %	12 %

Кестенің жоғарыдағы фрагментіндегі «алға қойылған міндеттерді шешу көрсеткіштері» бірінші жолда мемлекеттік қызметшілердің шетелде қосымша білім¹¹, алуы туралы сөз болып отырғанына назар аударайық, ал екіншісінде – шетелде кәсіптік жоғары білім алу туралы, бұл әдепкі қалпы бойынша шетелде алғашқы жоғары кәсіптік білімін алған «мемлекеттік қызметтегі лауазымдардың жоғары және негізгі топтары» лауазымдарына үміткерлерге артықшылық беруді білдіреді.

Егер АҚШ және тұтастай алғанда «ұжымдық Батыс» шын мәнінде ең қуатты мемлекет болса, басқа халықтардың өміріне құл және паразит емес, бірақ өнегелік және этикалық прогрестің көшбасшысы болса, бұған қуануға болады. АҚШ және тұтастай алғанда «ұжымдық Батыс» мұндай сипатқа ие болмағандықтан, өзіңізді мақтаудың қажеті жоқ: бұл артта қалған жабайыларды ағарту емес, қоғамдағы педагогикалық егемендікті жою арқылы құлдыққа айналдыру. Шетелдік бағдарламаланған «зомбилер» мен жалданған ықпал ету агенттерінің шамамен 12% ғана шетелде кәсіби білім алған, ең маңызды лауазымдарға көтерілу үшін қалады, және - Ресейді құлдыққа ұстау мәселесін шешуге қатысты алған білімінің мақсатқа сай болуына байланысты біраз уақытқа дейін Ресейдің

¹⁰ Ол кезде Э.С. Набиуллина Экономикалық даму министрлігінің басшысы, кейін Ресей Федерациясы Президентінің көмекшісі, қазір Ресей Федерациясы Орталық банкінің басшысы болған.

¹¹ Бұл Отандағы негізгі білім өміршең болған жағдайда пайдалы, бұл ешқандай ерекшеліктерді білмейтін «тәжірибе – ақиқат өлшемі» қағидасымен расталады.

нақты егемендігін ұмытуға. Яғни, сіз басқалардың пікірімен де, біреудің ақылымен де өмір сүре алмайсыз.

Жоғарыда композицияда ұсынылған кейіпкерлер Йель университетінде Ресейді табысты дамып келе жатқан елге айналдыру үшін емес, бірақ олардың Ресейді либералдық-буржуазиялық аймақтық өркениет иелерінің – «ұжымдық Батыстын» мүддесі үшін сәтті деградацияға ұшыратуы үшін. Немесе бұл кейіпкерлер өте ақымақ, экономиканы басқару және мемлекеттік қаржы саласындағы ондаған жылдар бойы қарапайым нәрселерді түсіне алмады:

- орталық банк Ресейді өсімқорлықпен және оның эмиссиялық саясатымен тұншықтырып жатыр¹²;
- егер мемлекет өз құзыретінде өсімқорлыққа жол берсе, онда ол өзінің экономикалық және қаржылық егемендігін жоғалтады.
- Ресейдің салық жүйесі экономиканың әлеуметтік бағдарлануына мүмкіндік бермейді, өйткені ол салалар мен аймақтардағы өндірістің кірістілік шегін басқару құралы емес. Бұл нарықтық механизмді халықтың өмірі мен саясатын экономикалық қамтамасыз етудің мемлекеттік жоспарына сәйкес, сондай-ақ кәсіпкерлердің бастамасы негізінде өндірілетін біркелкі емес өнімге деген халықтың қажеттіліктерін және мемлекеттік саясатты кепілді қанағаттандыруға түзету үшін өте қажет.

Сондай-ақ сөзсіз сұрақ: шетелде білім алып жатқан студенттердің қайсысын жергілікті арнайы қызметке жалдап, «күдіктен қорғанып, мансап жасау» міндеті жүктеледі деген сауал да сөзсіз, ал ол мансап жасаған кезде, оған және басқа да осыған ұқсас «жұмысқа жалданғандарға» Ресейді одан әрі құлдыққа айналдыру және жоюдың белгілі бір сценарийіне сәйкес жаңа тапсырма ұсынылады. Шетелде білім алғандардың бәрі жұмысқа

¹² Ресей Федерациясындағы эмиссияның көлемі мегаполис елдерінің әлемдік валюталарына қатысты де-факто отарлық рубльдің айырбас бағамын ескере отырып, сыртқы саудадағы валюталық түсімге пропорционалды. В.В. Путиннің 2014 жылғы 18 қарашадағы Бүкілресейлік халықтық майданның әрекет форумында сөйлеген сөзінен: «Көрдіңіз бе, мен қазірдің өзінде осымен аяқтау үшін және, мүмкін, қайта оралмау үшін, екінші жағынан, бұл мәселеге - егер импорт арқылы сатып алу керек болса, иә, долларға немесе еуроға айырбастау және сатып алу үшін бізге қазір көбірек рубль қажет. **Бірақ біз тауар бірлігін долларға немесе еуроға сатқанда, қазір бізге рубль көбірек түседі. Мұнда тауарды долларға сатып, елге 35 рубль әкелетінбіз. Бір доллар сияқты көрінеді, бірақ 35 рубль. Бүгін олар сол долларға сатылды, бірақ олар елге 35 емес, 47 - 49 рубль әкелді** (цитата келтіру кезінде біз ерекше атап өттік: бұл валюталық кеңес қағидасына толығымен сәйкес келеді, оған сәйкес олардың «ұлттық» валюталарын шығару колонияларда жүзеге асырылады). Сондықтан, қажет болса, кері түрлендіру, біз мұны істей. Бұл бірінші.

Яғни, бюджетке түсетін кірістеріміз өзгерген жоқ. Олар тіпті, мен сізге айта аламын, олар тіпті бағамдық айырмашылықтарды арттырды. Сондықтан, біздің елде, рубль аймағында тұратындар үшін рубльді пайдаланып, біздің тауарларды біздің дүкендерден сатып алатындар үшін ештеңе өзгермеуі керек. Импорттан сатып алу қажет болған жерде бір нәрсені қайта қарау керек, бір жерде ішкі нарықтың мүмкіндіктеріне көбірек жүгіну керек, бұл көптеген себептерге байланысты. Ал импортсыз жасай алмайтын жерде біз сатып аламыз. Біз ештеңені кеспейміз. Біздің әлеуметтік бағдарламаларымыздың ешқайсысы» (Ресей Федерациясы Президентінің ресми сайты: <http://kremlin.ru/transcripts/47036>).

Егеменді мемлекеттің эмиссиялық саясаты шығарындылар көлемін қоғамның энергетикалық әлеуетін арттырумен салыстыруға негізделуі керек, өйткені нақты сектордан өндіріске бағытталған энергия көлемінен және технологиялардың, ұйымдастырушылық процедуралардың, логистиканың және қойманың тиімділігінен артық өнім алу мүмкін емес. Бірақ физика курсына сақталу заңдылықтарын оқыған оқушыға түсінікті болуы керек бұл қарапайым ұсыныс Мемлекеттік Дума депутаттарының және басқа да «статисттердің», нағыз патриоттар мен көрнекті менеджерлердің санасына жетпейді.

жалданбаса да, жұмысқа жалданғандар шетелде бірдей білім алған жұмысқа жалданбаған әріптестеріне Ресейдің «игілігі үшін» не істеу керектігін және қалай істеу керектігін «ғылыми тұрғыдан негіздейді», өйткені 1 суретте көрсетілген үлгі шынымен жұмыс істейді, бұл жоғарыдағы фотосуретте бейнеленген барлық реформа белсенділерінің қызметімен расталады. Бұл сурет АҚШ Мемлекеттік департаменті АҚШның мүддесіне сай саясатты «жергілікті тұрғындардың» қолымен жасау үшін әзірлеген «International Visitors Leadership Program» (IVLP) бойынша Австрияда оқып жүрген кезінде түсірілген.

2023¹³ жылғы 21 ақпандағы Ресей Федерациясының Федералдық Жиналысына Жолдауында В.В. Путин «еліміз үшін дәстүрлі жоғары білімі бар мамандарды базалық даярлауға қайта оралу қажет» деп мәлімдеді. Яғни, әдепкі бойынша ол бұрын жүргізілген «Болон жүйесіне»¹⁴ көшудің ел үшін зияндылығын мойындады. Дегенмен, бұл жеткіліксіз: Ресей Федерациясындағы жоғары кәсіби білім беру проблемалары негізінен орта білімнің деградациясына байланысты. Осылайша, еліміздің алдыңғы қатарлы әскери-техникалық университеттерінің бірінде «Материалдар кедергісі» (сопромат) курсы техникумдар мен кәсіптік оқу орындарына арналған оқулықтар негізінде оқытылады. Ал бұл университет оқытушыларының зиянкестігінен емес, студенттердің басым бөлігінің кеңестік дәуірдегі іргелі университет оқулықтары негізінде сопроматты меңгере алмауынан. Студенттердің көпшілігі жазбаларды өздігінен жаза алмайды: олардың психикасы үшін бұл адам ауыр жұмыс. Олар өздеріне қажет білімді де пайдалана алмайды. Сонымен, «Мемлекеттік және муниципалды басқару» мамандығы бойынша оқитын магистрлердің үш тобында «Басқарушылық шешімдерді қабылдау алгоритмі» тақырыбындағы іскерлік ойында «Жер – жазық» немесе «Жер – шар тәріздес планета және Күнді айнала орбитада қозғалады» деген пікірлердің бірін дәлелдеу керек еді. *Бұл мектептерде географияны оқытудың мемлекеттік саясатын әзірлеу мақсатында ұсынылды. Барлығы шамамен 60 адамнан тұратын үш топта ЕШКІМ күн жүйесінің гелиоцентрлік моделін негіздеу үшін де, оны жоққа шығару үшін де ешқандай дәлел келтіре алмады.*

Яғни, елімізде балабақша реформасынан бастап, жалпы білім беру жүйесін реформалау қажет. Жаңа реформаның пайдалы болуы, яғни болашаққа игі әсер етуі үшін білім беру жүйесін реформалаудың екі аспектісі бар екенін түсіну керек:

- ұйымдастырушылық, білім беру жүйесінің құрылымын анықтайтын, оның қызметін құжаттау, бақылау көрсеткіштер және басқа да формальдылықтар;
- маңызды, анықтаушы:
  - кімді оқыту керек;
  - нені үйрету керек;
  - білім мен дағдыны қандай ретпен меңгеру керек;
  - әр кезеңде қалай оқыту керек;
  - оқытушылар мен тәлімгерлер кадрларын қалай дайындау керек.

¹³ <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/70565>.

¹⁴ Осы орайда сұрақ туындайды: өз кезінде «Болон жүйесіне» көшуді алға тартқандар неге мемлекеттік билік аясынан аластатылмады? - олар жалданған сатқын болмаса да, зиянды реформаны ілгерілетуге қосқан үлестері арқылы өздерінің ақымақтығын және қандай да бір корпоративтік құпия сөз байласуға қатысы бар екенін дәлелдеді. Расында да, «Болон жүйесіне» көшу қажеттігі туралы әңгіменің басында оның бұл көшуге негізді түрде қарсылық білдірген қарсыластары болды (атап айтқанда, оның қарсыласы Мәскеу мемлекеттік университетінің ректоры В.А. Садовничий болды). Алайда, «Болон жүйесіне» көшуді алға тартқандар өз аргументтеріне терең бойламай, өз бетінше ойланбай, жоғары білім беру жүйесін реформалауды жүзеге асырып, кәсіби ауқатты мамандарды дайындауды іс жүзінде жойып жіберді. Ал енді осы баяғы сатқындар мен ақымақтар кері көшуді жүзеге асыра ма? - Этикалық және интеллектуалдық қалыпты жағдайда «Болон жүйесіне» көшудің барлық жақтаушылары қоғам игілігі үшін жұмыс істей алмайтындарын іс жүзінде дәлелдегендіктен, мемлекеттік басқару сферасынан аяусыз қуылуы керек.

Отандық саяси тәжірибе көрсеткендей, білім беру жүйесін реформалау бойынша барлық әңгімелер мен іс-шаралар (басқа мәселелерде, кәсіби қызметтің басқа да әлеуметтік маңызды жүйелерін реформалау бойынша) ұйымдастырушылық аспектіге келіп тіреледі¹⁵: оның құрылымында қандай элементтер болуы керек, олардың өз функциялары мен қарым-қатынастары қандай болуы керек, олар іс жүргізуді қалай жүргізу керек (құжаттамалық ілеспе қызмет), бақылаушы органдарға қалай есеп беруі керек және т.б. Бірақ маңызды аспект ешқашан қозғалмайды.

Жаңа ұрпақтың мәдени ауқаттығы мәселесі, қоғамдағы болашақ өмір сапасын айқындайтын басты мәселе білім беру жүйесіне қатысты өзекті мәселе болып табылады.

Бұл «қазіргі және жақын болашақтағы мәдени ауқаттылығы қандай?» деген сұраққа жауап берудегі анықтылығы басқа сұрақтарға жауап беруге мүмкіндік береді: «кімді оқыту керек?», «нені оқыту керек?», «білім мен дағдыны қандай ретпен меңгеру керек?», «әр кезеңде қалай оқыту керек?», «білім беру жүйесінде оның барлық деңгейінде жұмыс істеу үшін қандай педагогикалық кадрларды дайындау керек?»¹⁶. Осы сұрақтарға жауап бергеннен кейін ғана реформаның ұйымдастырушылық аспектісіне қатысты жоғарыда айтылған мәселелерді шешуге болады.

Бірақ саяси-ғылыми шенеуніктердің ешқайсысы өзекті мәселелермен айналысқысы келмейтіндіктен немесе ойдың тарлығы мен ақымақтықтан қолынан келмейтіндіктен, президенттың Жолдауында айтылған білім жүйесін реформалау жақсы нәтиже береді деп алдаудың қажеті жоқ.

Елдің дамуы 1-кестенің үшінші бағанының мазмұны басқа болуы керек - 2-кестеде көрсетілгендей.

2 Кесте

№	Фактор	Орыс мдениетіні даму ма саты
1	Әлеуметтік басқаруды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету (экономикадағы және басқа салалардағы мемлекет және басқару) зара байланысты ғылыми теориялар кешені болып табылады.	Кәсіпқандық қабілеттілікті жақсарту орыс жобасы
2	Оны иеленетін персонал (яғни мемлекеттік басқару мәселелерін оқу және шешу барысында оқу қатысты іріктемді).	Патриот жақсартушылар ¹⁷

¹⁵ Бұл тақырыптағы ең карикатуралы - 1999 жылы 5 мамырда майы ісінген немесе «құжаттармен жұмыс істеуден» ісінген Б.Н. Ельцин: «Дұрыс емес отырдыңыз... Степашин - бірінші орынбасары. Ауыстырыңыз» (<https://www.youtube.com/watch?v=WFINS94uQQ>) И.А. Крыловтың «Квартет» ертегісі үшін жарқын өмірлік иллюстрациясы.

¹⁶ Бұл тақырып КСРО ІІІ-ның 2016 жылғы «Білім беру жүйесі туралы» аналитикалық жазбасында қарастырылған. Бұл тәуелсіз басылым үшін қайта өңделген КСРО ІІІ «Әлеуметтану негіздері» оқу курсының өндірістік материалдарының 5 томының жұмыс материалдарының бөлімдерінің бірі болып табылады. Алайда, 2016 жылдан бері бұл жазба Ресейдің педагогикалық «ғылымының» саяси шенеунігі де, ресми тұлғалары да сұранысқа ие болған жоқ.

¹⁷ Бүгінгі таңда: егер жаһандық саясаттың өзіндік тұжырымдамасы немесе жаһандандудың өзінің өміршен жобасы болмаса, онда «патриотизм» бос сөз, ал өзін нағыз патриотпыз деп санайтындар басқа біреудің жаһанданду жобасына сәйкес басқа біреудің жаһандық саясатын жүзеге асырудың құралы немесе олардың құрбандары: әрқайсысы, түсіну дәрежесіне қарай, өзі үшін, ал түсінудегі айырмашылық дәрежесіне қарай, көбірек және жақсы түсінетіндер үшін жұмыс істейді.

№	Фактор	Орыс мәдениетінің даму маңысы
3	Осы ғылыми-әдістемелік амамасыз ету негізінде орыс тілін сабақтастығында кадрлық базаны қайта білім беру жүйесі. Сол жүйесінен мемлекеттік билік пен экономика үшін басқарушы кадрлар шығарылады.	Патриоттық жаңаданушылардың қосылымы.
4	Кейбір басқарушыларды мемлекеттік және шаруашылық органдардан алып тастап, басқа басқарушыларды әлеуметтік базадан тартатын кадр саясаты.	Патриоттық жаңаданушылардың қосылымы.
5	Қоғам мен саясат мәселелерінің алдын алуға, анықтауға және шешуге бағытталған орыс тілін сабақтастығындағы менеджменттің негізінде жатқан ғылыми-әдістемелік амамасыз етуді дамытатын ғылым.	Патриоттық жаңаданушылардың қосылымы.

Дегенмен, Ресейдің посткеңестік билігі Ресейдің шындығын 1-кестеде сипатталған күйден 2-кестеде сипатталған күйге байыптап және ерік пенен айналдыруға қабілетті күш емес.

Әзірше оның ақыл кемдегі бакалавр дипломын толық жоғары білім туралы дипломға теңестіру үшін ғана жеткілікті, дегенмен, егер бакалаврларға берілетін білімнің нақты сапасын (сонымен қатар олардың игерген білімін) бағалайтын болсақ, бұл қазіргі бакалаврлардың дипломдарын тіпті КСРО кезіндегі техникумдардың дипломдарымен теңестіру әрқашан заңды емес. Бакалавр дәрежесін кәсіптік дәрежемен теңестіру 1990-шы жылдардағы нарықтағы немесе қазіргі интернеттегі жоғары оқу орындарының дипломын сатудан әлдеқайда жақсырақ емес. Яғни, бұл *А.А. Фурсенкомен (2004-2012 жж. Білім министрі) жарияланған кезекті диверсиялық әрекет, бұрын ол ЕГЭ мен Болон жүйесін Ресейге әкелген білім беру реформасын қадағалап, білім сапасын комикстерді оқу деңгейіне дейін төмендетті*¹⁸.

Дегенмен, бәрі соншалықты жаман емес. Тұтастай алғанда және оның кез келген ерекше аспектілері бойынша егемендік - бұл адамдардың шындықты тәуелсіз қабылдауы және қабылданған және есте қалған нәрселерді тәуелсіз түсіну және қайта ойлау. Яғни, қоғам мен мемлекеттің егемендігінің негізі – сезімдік-интеллектуалдық егемендік.

Сезімтал- зияткерлік егемендікті жүзеге асыру қабілеті білім беру жүйесімен емес, ерте балалық шақтағы отбасымен қалыптасады.

Баламен қарым-қатынаста отбасы (анасы, әкесі, атасы, әжесі) оған өз сезімін басшылыққа алуға және қабылданатын және есте қалатын нәрсені түсінуге көмектесуі керек; балаға ауызша сөйлеу немесе мәтіндер (соның ішінде оқулықтар) арқылы жеткізілетін басқа адамдардың пікірлерінің артында ол нақты процестерді немесе олардың жоқтығын көруді үйренуі керек, яғни, көп сөз бен мәтіндердің арасында бос әңгіме бар екенін түсіну. Сонымен бірге баланы олардың сапасын өзгертетін ішкі динамикасы жоқ статикалық күйлерде емес, процестерде ойлауға үйрету керек.

Сонымен қатар, сезімтал-зияткерлік егемендікті жүзеге асыру үшін әрқашан кең ауқымды мүдделерге негізделген кең және жеткілікті егжей-тегжейлі көзқарас болу қажет. Сондықтан отбасы мектепке дейінгі балалық шақтағы баланың келесі топтардың - иерархиялық деңгейлердің (маңыздылығы 1-ден 9-ға дейін өсу реті бойынша) мүдделерінің тасымалдаушысы болуын қадағалауы керек:

¹⁸ <https://tass.ru/obschestvo/17151227?ysclid=ler0agh6ky986543646>.

- 1) тек жеке (тұтынушы-тұрмыстық және гедонистік),
- 2) отбасы және үй тұрмыстығы;
- 3) кәсіптің ішіндегі мүдделер, негізінен қаржылық (төмендегі түсініктемені қараңыз),
- 4) таптыққа байланысты;
- 5) ұлтына байланысты;
- 6) діни сеніміне байланысты;
- 7) жалпы мемлекеттік масштабында;
- 8) аймақтық-өркениеттік масштабында;
- 9) жаһандық-өркениеттік масштабында.

Тек бірінші, екінші және үшінші топтардың мүддесін көтерушілер саясаттан тыс, яғни идеясыз, демек, бүлінуі мүмкін, яғни олардың бәрі де ықтимал сатқындар мен сатқындар. Олардың адалдығы ұйымдасқан паракорлықпен (занды немесе басқа жолмен) қандай да бір жолмен қамтамасыз етіледі, ал сатқындық – саяси қарсыластардың алдын алу арқылы (өткізу заңды немесе басқаша болуы мүмкін).

Сонымен қатар, жоғарыда курсивпен белгіленген алғашқы үш қызығушылық тобы қоғамның қаржылық субмәдениеті арқылы біріктірілген, өйткені басым көпшілігінде бірінші екі топтың мүдделерін қанағаттандыру материалдық игіліктер мен қызметтердің әртүрлі түрлеріне ақы төлеуді талап етеді, ал кәсіпқойлық (қоғамның біршама тұрақты өндірістік-тұтынушы жүйесінде) алғашқы екі топтың мүдделерін қанағаттандыру үшін кірісті қамтамасыз ететін нәрсе. Оның үстіне біз шығармашылық (басқарушылық немесе өнімді) және паразиттік (қылмыстық кодексті құрметтейтін «ұлы комбинатор» стилінде немесе ұятсыз қылмыстық стильде) кез келген кәсібилік туралы айтып отырмыз.

Алғашқы үш топтың мүдделері мен төртінші-тоғызыншы топтардың мүдделері жоқ адамдардың саясатсыздығы ақша арқылы өзара байланысы мұндай адамдарды манипуляциялауға кең мүмкіндіктер ашады, демек, сондықтан балаларды қазіргі заманғы «жоғары өркениетті елдердің» мәдениетінде тәрбиелеудің мақсаты өскелең ұрпақтың негізгі статистикалық массасының мүдделерін бірінші және екінші топтардың, ішінара үшінші топтың мүдделерімен шектеу болып табылады.

Осы немесе басқа саясиландыру тек төртінші – тоғызыншы топтардың мүдделерін тасымалдаушыларға ғана тән. Демек, жоғарыда аталған иерархияға бағынатын барлық 9 топтың мүдделерін қамтуы тиіс мүдделер спектрінің толықтығынсыз сезімтал-зияткерлік егемендік мүмкін емес. Бірақ адамдардың сезімтал-зияткерлік егемендігін жүзеге асыра алатын алғышарттар отбасында жасалады.

3. Ғылым – экономиканың локомотиві

Ең алдымен, дара данышпандардың бүкіл ғылыммен айналысқан заманы ХХ ғасырдың басында аяқталғанын мойындау керек. Әрине, мұндай адамдарсыз М.В. Ломоносов, Д.И. Менделеев, П.Л. Чебышев, В.И. Вернадский, Н.Е. Жуковский, К.Е. Циолковский, Л.П. Капица, Г.Я. Перельман және басқалар, ғылым мүмкін емес. Бірақ бұл күндері, егер жалғыз данышпан оның жарамдылығын тексеру үшін эксперименталды қондырғыны қажет ететін дәуірлік идеяны ойлап тапса, онымен салыстырғанда үлкен адрон коллайдері¹⁹ - бұл қарапайым балалардың ойыншығы, содан кейін бұл дәуірлік идеяның өмірі «жақсы уақытқа» дейін үзіледі. Дәуірлік идеядан басқа, бұл эксперименттік нысанды ғылым мен экономиканың басқа салаларының басқа да кем емес және қарапайым жоғары кәсіби өкілдерінен құру талап етіледі, *оны саясаткерлер мен қаржыгерлер мақұлдауы керек, олардың құзіретіне жобаны қаржыландыру мүмкіндігі бар*. Бұл үшін саясаткерлер мен қаржыгерлердің өздері жеткілікті кең және егжей-тегжейлі көзқарастың тасымалдаушысы болуы керек және ақымақ болмауы керек. Олар пікіріне сенуге болмайтын ақымақ консультанттарды сүзгіден өткізе отырып, өз бетінше немесе білікті

¹⁹ Швейцарияда Франциямен шекаралас жерде орналасқан. «Википедия» мәліметтері бойынша, «100-ден астам елден 10 мыңнан астам ғалымдар мен инженерлер, соның ішінде Ресей - 12 институт және 2 федералды ядролық орталықтар (ВНИИТФ, ВНИЯФ) құрылыс пен зерттеулерге қатысқан және қатысуда».

сарапшы-кеңесшілердің көмегімен осы жобаның маңыздылығын түсіну керек. Бұл сарапшы-кеңесшілерді олар іздеп, пікіріне сенуге болмайтын ақымақ консультанттарды сүзіп алуы керек. Сонымен қатар, іргелі ғылым өзін-өзі қамтамасыз ететін қызмет емес екенін түсіну керек: оған жұмсалатын шығындар – іргелі ғылым жетістіктерінің қоғамның басқа салаларында қолданыла бастауының нәтижесінде жанама түрде ақталатын инвестициялар.

Ресей империясында болғандай ғылым мен ғылыми-техникалық прогреске салынған инвестицияны үнемдеу немесе ғылымның дамуын тек посткеңестік Ресейдегідей басылымдар мен дәйексөздер санына дейін қысқарту, инвестиция көлеміне, есепке алу мен құжаттамаға, – бұл ақымақтық. Бірақ ақымақтық иесіз емес: оның әрқашанда мемлекеттік және басқа да билік орындарындағы негізгі қызметтерге көтерілген жергілікті ақымақтардың қолымен өз мәселелерін шешетін шетелдік кураторлары бар.

Ғылымды шығармашылық ауқатты жағынан бай адамдар және олар айтқан идеялармен жұмыс істейтін жақсы ұйымдасқан топтар жасайды. Ақша емес, ұйымдық құрылымдар да, біреудің қамқорлығымен ғылым мен техникада басшылық қызметке тағайындалған шала сауаттылар да ғылым жасамайды.

Ғылым мен ғылыми-техникалық прогреске мұндай көзқарас «ғылыми-ендірілген цикл» ұғымына әкеледі.

«**Ғылыми-ендірілген циклді**» іргелі ғылым саласындағы ғылыми-зерттеу міндеттерін қоюдан басталып, оның жетістіктерін жаппай тұтынылатын өнімдерді (оның ішінде қызметтерді де) өндіруде іске асырумен аяқталатын әлеуметтік-экономикалық процесс ретінде анықтауға болады.

Ықтималдықтар теориясы мен математикалық статистика тұрғысынан зерттеу және әзірлеу циклі кездейсоқ көп сатылы процесс, нәтижесінде, басым көпшілігінде ғылыми-ендірілген циклдарды директива-мекен-жай бойынша (құрылымдық әдіспен) жүзеге асыруды басқару мүмкін емес.

Егер ғылыми-техникалық прогресті әлеуметтік құбылыс ретінде қарастыратын болсақ, онда ол ғылыми-енгізбелік циклдардың тоғысқан желісі ретінде көрінеді. Себебі, ғылыми-енгізбелік циклді тудыратын идея, оның соңында әртүрлі технологиялар негізінде өндірілетін біркелкі емес өнімдердің көптеген түрлерінде іске асады. Қарама-қарсы бағытта қараған кезде (өнімдерден ғылыми-енгізбелік циклдерді тудыратын идеяларға дейін), өнімнің көптеген түрлерінде әртүрлі ғылыми-енгізбелік циклдарды тудырған белгілі бір идеялар жиынтығы іске асырылады. Сондықтан **«ғылыми-енгізбелік цикл» түсінік бұл ғылыми-техникалық прогресті басқаруды ұйымдастырудың негізгі түйінді түсінік болып табылады.**

Егер ғылыми-техникалық прогресті ғылыми-енгізбелік циклдер желісі ретінде қарастыратын болсақ, онда ғылым жаңа білімді де, жалған білімді²⁰ де тудыратын әлеуметтік институттардың бірі ретінде ғана емес, бірақ экономиканың бір саласы ретінде де пайда

²⁰ Ғылым қоғам өмірін басқарудың белгілі бір тұжырымдамасын жүзеге асыруды қамтамасыз етеді, сондықтан:

- тұжырымдаманы жүзеге асыру үшін пайдалы деп танылған нәрсе ол арқылы ақиқат дәрежесіне көтеріледі,
  - ал тұжырымдаманы жүзеге асыруға зиянды деп танылған нәрсе оны жалған ғылым ретінде сипаттайды.
- Бұл жаратылыстану ғылымдарына да, гуманитарлық ғылымдарға да қатысты.
- Дж.К. Максвелл 1868 жылда, содан кейін 1914 жылда К.Е. Циолковский (шамасы, Дж.К. Максвеллге тәуелсіз) термодинамиканың екінші заңы әмбебап физикалық принцип емес, бірақ әрекеті жағдайлармен анықталатын жеке бір заң екенін көрсетті. Екінші заңның тұжырымдарының бірінде «екінші текті мәңгі қозғалтқышы мүмкін емес» деп айтылғандықтан, содан кейін Дж.К. Максвелл және К.Э. Циолковский «екінші текті мәңгі қозғалтқышы» қандай да бір түрде техникалық мүмкін екенін білдіреді. Бірақ мәңгілік қозғалтқышын ойлап табуға өтінімдерді қарауға заңды түрде тыйым салу бар, ал физика және термодинамика бойынша бірде-бір оқулық Максвелл-Циолковскийдің ашылуы туралы айтпайды.
  - Гуманитарлық ғылымда жағдай жақсы емес. Марксизмнің, кейнсиандықтың және пассионарлық теорияның саяси экономиясы метрологиялық тұрғыда негізсіз ұғымдарға құрылғанымен, К. Маркс, Дж.М. Кейнс, Л.Н. Гумилевтер ұлы ғалымдар болып саналады. Егер қандай да бір теорияда метрологиялық сәйкессіздік анықталса, онда ол псевдоғылыми болып табылады.

болады, оның үстіне бүкіл экономиканы инновациялық даму жолына сүйрейтін, қоғамның барлық басқа салаларына ықпал ететін локомотив саласы.

Елдің ғылыми-техникалық прогрестегі (яғни экономиканың инновациялық дамуы) көшбасшылығы мәдениетке байланысты. Ақпараттық-алгоритмдік жүйе ретінде қарастырылатын мәдениет біздің елімізде басталған ғылыми-енгізбелік циклдердің бәсекелес елдер мен қарсылас мемлекеттердегі ұқсас циклдермен салыстырғанда жылдамырақ жүзеге асырылуын қамтамасыз етуі керек. Шетелде басталған ғылыми-енгізбелік циклдар біздің елде шетелде аяқталғаннан баяу емес, жақсырақ тезірек аяқталуы керек. Бұл елдің импорттық осалдығы мен техникалық және технологиялық *егемендігінің* негізі және жау мемлекеттерінің «элитасындағы» агрессорды жазасыз қалдыру елесін жою арқылы қорғаныс қабілетін қамтамасыз етудің кілті болып табылады.²¹

Дегенмен, отандық мәдениеттанушылар әртүрлі мәдениеттерде ғылыми-енгізбелік циклдарды енгізуге қатысты мәселелерді зерттемейді. Және олар мәдениетті ақпараттық-алгоритмдік жүйе деп мүлде күдіктенбейді, соның нәтижесінде оны бағдарламалау объектісі ретінде қарастыру керек. Бұл өзгертілген билігімен қалаған режимде қоғамның кейінгі өзін-өзі басқаруын жүзеге асыру үшін қажет.

Саясаткерлер, атап айтқанда, Думадағы 450 депутат және оның аппаратының, Федерация Кеңесі аппаратының, Мәдениет министрлігі, жалпы үкімет, президент әкімшілігінің қызметкерлері де бұл туралы білмейді, дегенмен олар кейде «мәдени егемендік» деген сөздерді қолданатын болса, өздері түсініп жетуға болады²².

Бұл мәселені шеше алуы үшін кәсіпорындардың ерекшеліктерін ескеру және осы ерекшеліктерді ескере отырып, қаржы-шаруашылық қызмет туралы заңнаманы құру қажет, және *«нарықтың өзі бәрін ең жақсы жолмен реттейді, ең бастысы мемлекет оның жұмысына араласпай, экономиканы тастап кетпесе болды»* деген либералдық сандырақтардың негізінде емес²³. Ел экономикасының саласы ретінде ғылымға қатысты бұл мынаны білдіреді:

- Іргелі ғылым нарықта сұранысқа ие өнім шығармайды, соның нәтижесінде іргелі ғылым мемлекеттік бюджеттен және әр түрлі қорлардан қаржыландырылуы керек. Занды және жеке тұлғалардың өз мүдделеріне және олардың қатысушыларының қоғам өміріндегі ғылымның рөлін түсінуіне және олардың болашаққа деген қамқорлығына негізделген қорлар.
- Салалық ғылым оқуы керек:
  - іргелі ғылымның жетістіктері,
  - экономиканың тиісті салаларының проблемалары,
  - іргелі ғылымның жетістіктерін енгізу арқылы өз салаларының мәселелерін шешудің жолдары мен тәсілдерін әзірлеу (ингредиент құрамында, өнімдердің дизайнында, өндіріс технологиясында).

Жұмыстың бұл түрі көптеген ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды қамтитындықтан, олардың нәтижелері көбінесе салалардағы жаппай тұтынушыға сатылмайды, онда салалық ғылымды қаржыландырудың әділ үлесі де

²¹ Отандық саясаткерлер жаһандандудың мәнін бөлінбеген әлемдік үстемдік үшін «гибридті соғыс» ретінде түсінбей, «импорт алмастыру» терминін ойлап таба алды, бірақ бұл термин шамамен 2012 жылы пайда болғаннан бері олар «импортты алмастыруды» қамтамасыз ете алмады. КСРО ІІІ 2021 аналитикалық жазбасын қараңыз «Импортонеуязвимость страны: как это делается».

²² Ресей Федерациясы Президентінің 2014 жылғы 24 желтоқсандағы N 808 Жарлығымен бекітілген «Мемлекеттік мәдени саясаттың негіздеріне өзгерістер енгізу туралы» Ресей Федерациясы Президентінің 2023 жылғы 25 қаңтардағы № 35 Жарлығы <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/406130451/>. Атап айтқанда, мәдени егемендікті жүзеге асыру үшін латынның «N» әрпінің орнына жарлық нөмірін көрсететін санның алдына «№» белгісін қоюға болар еді.

²³ «Вашингтон консенсусының» ережелерін, экономика бойынша Нобель сыйлығының лауреаты Милтон Фридманның сандырағын және Элис Розенбаумның (Айн Рэнд) «Атлас иығындағы» және т.б. еңбектерін қараңыз.

мемлекеттік бюджеттен және заңды және жеке тұлғалар құрған қорлардан олардың мүдделері мен оларға қатысушылардың ғылымның қоғамдағы рөлін түсінуіне және олардың болашаққа деген қамқорлығына негізделуі тиіс. Өнеркәсіптік ғылым салаларға негізінен тек консалтингтік қызметтерді сата алады.

- Сала кәсіпорындары салалық ғылымның консалтингтік қызметтерін өз бастамалары бойынша талап ету үшін (яғни, мемлекетте ғылыми-техникалық прогреске еліктеу және саботаж болмау үшін) үш шарт қажет:
  - салалық ғылым болуы керек, яғни ол іргелі ғылымның жетістіктерін де, салалардың мәселелерін де шынымен білуі керек және салалардың мәселелерін шешудің өмірлік ауқатты рецептердің жасай білуі керек, өз бастамалары бойынша да, салалық ғылымның жұмысына инвестиция салатын кәсіпорындар мен олар құрған қорлардың тапсырыстары бойынша да;
  - мемлекетте «қаржылық климат» барлық салалардағы кәсіпорындар өздеріне ғылыми-техникалық прогрестің жетістіктерін енгізуден коммерциялық пайда алатындай және оның жетістіктерін енгізу уақытын қысқартуға ұмтылатындай болуы керек²⁴;
  - салалардағы адамдардың дүниетаным мен этикасы адамдардың өзі «бүгін» немесе «кеше» жұмыс істегеннен гөрі «ертең» жақсы жұмыс істегісі келетіндей болуы керек, ал бұл мемлекеттің білім беру және экономика саласындағы мәдени саясатының басты міндеті.

Ресейде шеттен келген айла-шарғыға ұшыраған ақымақтық өркендеп жатыр, соның нәтижесінде «қасиетті» тоқсаныншы жылдарда мемлекеттік билік барлық ғылым өзін-өзі өтеуі принципінде жұмыс істеуі керек екеніне сенімді болды, ал ғылыми-енгізбелік циклдарды барынша қысқа мерзімде жаппай енгізуді қамтамасыз ететін «қаржылық ахуалды», дүниетанымдық және этиканы мақсатты түрде қалыптастыруға мүлде көңіл бөлінбеді. Ақымақтар «еркін нарықтың» бәрін мемлекеттің қатысуынсыз ең жақсы жолмен реттейтінін күтті және күтуді жалғастыруда, содан кейін жоғары өркениетті өркендеу дәуірі басталады = жүгенсіз тұтынушылық. Сондықтан, қазіргі уақытта бұл үшін де жүйелі шаралар қабылданбайды, өйткені мемлекеттік органдар крипто-колониялық либералды нарықтық экономикалық модельге адал болып жүр. Нақты жаһандық саяси жағдайларда мұндай адалдық қаншалықты заңды екені бұл басқа мәселе.²⁵

Іс-әрекеттегі ғылым дегеніміз: 1) көптеген салаларда зерттеулер жүргізу және 2) өзектілігін жоғалтпаған бұрын алынған білімдерді сақтау, және жаңа және бұрын жасалған білім жүзеге асырылатын дағдыларды жаңғырту. Ғылыми зерттеулердің бағыттарында (бір немесе бірнеше) «ғылыми мектептер» басым.

«Ғылыми мектеп» - бұл ғылыми зерттеулерді жүргізу барысында бір-бірімен қарым-қатынас жасайтын *әртүрлі жастағы* адамдардың жиынтығы.

Жоғарғы Оқу Орындары түлектерінен бастап 3-5 онжылдық және одан да көп еңбек өтілі бар ғалымдарға дейінгі жас аралығын қамтитын ғылыми мектептерге қатысушылардың жасының біркелкі еместігі құрал болып табылады. Бұл ұрпақтар сабақтастығында ғылыми мектеп профиліне сәйкес келетін құзыретті жаңғырту құралы. Бұл университеттердің ғылыми-педагогикалық мектептеріне және экономиканың барлық салаларындағы инженерлік жобалау-технологиялық мектептерге де қатысты.

Ұйымдастыру жағынан ғылыми және басқа да мектептер зерттеу сипатына қарай ғылыми-зерттеу және жобалық-конструкторлық институттары, олардың ішінде белгілі бір пәнге маманданған филиалдары мен бөлімдері.

²⁴ Дума мен Ресей Федерациясының Орталық банкінің басшылығы бұған күдіктенбейді ме? әлде біле тұра зиян келтіре ме?

²⁵ Бұл адалдыққа еліктеуге ұқсамайды.

Посткеңестік Ресейде ғылымды заңгерлер мен «тиімді менагерлер» экономика саласы ретінде «оңтайландыру» нәтижесінде көптеген ғылыми-зерттеу институттары өз жұмысын тоқтатты, кеңес заманында кафедралар (кафедралар) жұмыс істеген көптеген институттарда, конструкторлық бюроларда және университеттерде қазір бұрынғы кафедралардың (кафедралардың) тақырыптары бір-екі адамға бекітіледі. Яғни, **посткеңестік Ресейдегі институттардың, олардың кафедралары мен бөлімшелерінің (кафедралардың) құрылымдарында өмір сүріп, ұрпақтар сабақтастығында қайта жаңғырып келе жатқан ғылыми мектептер негізінен жойылды**²⁶.

Нәтижесінде, бір адамның қайтыс болуы, зейнетке шығуы немесе басқа жұмысы көптеген ұжымдардың жұмысын бірден бұзуы немесе ұзақ уақытқа тоқтатуы мүмкін, бұл ұжымдардың жұмысының табысты болуы үшін ғылыми мектептердің көмегі қажет бірақ олар посткеңестік дәуірде ғылымды оңтайландырушылар тарапынан жойылған. Жұмысқа жаңадан қабылданған адамға бірнеше жыл уақыт қажет, содан кейін оның жұмыс жағдайына қанағаттануы керек.

Жағдайды іргелі және салалық ғылымдағы басшылық қызметтерге бұрын-соңды осы салаларда жұмыс істемеген, сонымен қатар тиісті негізгі кәсіптік білімі жоқ адамдарды тағайындауға айналғаны жағдайды қиындатады. Көбінесе бұл адамдар ұжымда құрметке ие емес, ең алдымен, оларды «тиімді менагерлер» өздерінің біліксіздігі мен ақымақтығымен жұмыстан кетуге мәжбүр ететін нағыз кәсіпқойлар құрметтемейді.

Ғылымды дамыту және ғылыми-техникалық прогресті енгізу перспективалары да көп нәрсені күтеді, өйткені үкімет ғылыми-енгізбелік циклдарды жүзеге асыру арналарын құру туралы ойламайды (мұны істейтін ешкім жоқ), ал реформалар нәтижесінде білім сапасының төмендеуіне байланысты ғылым мен ғылыми-техникалық прогреске қабілетті адамдардың саны КСРО заманымен салыстырғанда айтарлықтай азайды; жақын болашақта бұл жағдай білім беру жүйесі өзінің сапасын өзгертіп, ізгі ниетті адам жаратушысын жаппай шығара бастағанға дейін жалғаса береді.

Сколково мен Сириус мемлекеттік мекеме ретінде де, экономиканың салалық-локомотиві ретінде де ғылымға балама емес: жеке оң фактілер статистикада өз орнын табады, бірақ олар жетістіктермен қатар көптеген жағымсыз фактілерді қамтитын барлық статистиканы алмастыра алмайды.

3. Неліктен бірде-бір ел либералды нарықтық экономикалық модель негізінде дамып, егеменді бола алмайды.

Үкімет либералды нарықтық экономикалық үлгіге адал болып, барлық экономикалық мәселелерді «әкімшілік» емес, «директивалық» емес, «нарықтық әдістермен» шешу керек деп мәлімдейді. Сонымен бірге, ғылым да, саясаткерлер де «нарықтық әдістердің» мәні неде екенін айта алмайды, олардың жиынтығы қандай, әртүрлі «нарықтық әдістер» бір-бірімен қалай байланысты», «мұрын шықты, құйрық тығылды» сияқты жағдайлар туындамас үшін оларды қалай пайдалану керек. «Нарықтық әдістер» деген сөздердің өзі мүлдем «сиқырлы сөздер» емес, олардың айтылуы қоғам өмірін экономикалық қамтамасыз ету мәселелерін автоматты түрде шешуге әкелетіндей. Мұны бүкіл посткеңестік тарих көрсетіп отыр. Әсіресе:

- большевизмнің жоспарлы экономикасы кезінде бес жылда екі дәуірлік ұшақ Ту-95 және 201М жасалып, серияға шығарылған;

---

²⁶ Осындай ақымақтықтың бір мысалы, қызметкерлерді қысқарту және кафедраларды біріктіру арқылы көрінетін «оңтайландыру» нәтижесінде Санкт-Петербург аграрлық университетінде қолданбалы механика, физика және инженерлік графика кафедрасы пайда болды. Олар не: Хиггс бозонының деформациялары кезіндегі ішкі кернеулердің таралуының үш проекциялық диаграммасын салуы керек пе?

- 20 жылдан астам мәселелерді «нарықтық әдістермен» шешу әрекеттері кезінде Ресей әлемдік стандарттар бойынша орташа болып табылатын Ил 112V транспортерін (жүк көтергіштігі 5 тонна) және оған арналған қозғалтқышты жаппай өндіріске әкеле алмады.

Сонымен қатар, большевизмнің жоспарлы экономикасы және социализмнің²⁷ негізгі экономикалық заңы әрекет ету кезеңінде бұрынғы кеңестік дәуірде теңдесі жоқ бұдан да көп нәрсе жасалды. Басқа елдермен салыстырғанда жоспарлы экономика КСРО-ның жедел дамуын нақты қамтамасыз еткенін көрсететін көптеген фактілерді келтіруге болады²⁸. Мұның бәрі, постсталиндік дәуірде, олар АҚШ-тың 18.08.1948 жылғы «АҚШ-тың Ресейге қойған мақсаттары»²⁹ Ұлттық қауіпсіздік кеңесінің 20/1 директивасына сәйкес КСРО-ны жоюға және елді либералды нарықтық крипто-отаршылдық үлгісінің билігіне көшіруді дайындап, оны әдейі ұйымдастыра бастағанға дейін болды. Енді Интернеттен білуге болады, «егер КСРО-да бір отбасы хрущёвкәні алған болса, онда бұл кедейлік, бірақ қазір бір отбасы сол хрущёвкәні 15 миллионға 20-30 жылға ипотекаға сатып алса - бұл бай өмір».

Посткеңестік дәуірде Ресейге КСРО-дан мұраға қалған станок жасау және басқа да жоғары технологиялық салалар 1993 жылғы конституцияның және басқа да заңнамалардың 30 жыл ішінде дәл «нарықтық әдістермен» және «нарықтық әдістердің» әсерінен жойылды. Станок өнеркәсібі, аспап өнеркәсібі (кескіштер, бұрғылар, фрезалар және т.б.), аппараттық бұйымдар (бұрандалар, гайкалар, болттар және т.б.) өндірісі, подшипниктер өндірісі, әртүрлі мақсаттағы құрылыс жабдықтары, радиоэлектроника және басқа да жоғары-технологиялық салалар жаңа өмірге қайта оралмады. Мұны олар ғылыми-техникалық жаңару деп атайды. Және жаңа жоғары технологиялық өндірістер нөлден пайда болған жоқ (Ресейде импортталатын компьютерлік және телекоммуникациялық жабдықтар, шетелдік бағдарламалық қамтамасыз ету басым, ал СВО (арнайы әскери операция) Қорғаныс министрлігі түнгі көру құрылғыларында, жағдайды жарықтандырудың басқа құралдарында және байланыста Украинаның әскери-техникалық артықшылығына тап болғанын көрсетті). Ал ғылыми-техникалық және экономикалық егемендікті жаңғыртып, өндірісті құрып, қайта түлететін, шын мәнінде, ешкім жоқ, ғылыми-инженерлік мектептер қирағандықтан, КСРО-да жұмыс істеген аға буын өкілдері көбіне қайыршылықпен зейнетақыға кетіп, өмірден кетті, ал жаңа ұрпақ жұмысқа емес, блог жүргізуге және паразитизмге бағытталған, олардың білімі кәсіби өміршеңдікке тез жетуге мүмкіндік бермейді.

Оның орнына жыл сайынғы орындалған жұмыстар туралы есептер мен болашаққа деген ізгі ниет туралы мәлімдемелер тұрақты түрде шығарылады. Елді модернизациялау (бұл туралы 20 жыл бұрын жарияланған), импортты алмастыру (бұл туралы 10 жылдан бері айтылып келе жатыр) үрдісінің бұзылуына кінәлі жоқ, бәрі де ең жоғары жалақы алатын «тиімді менеджерлер», ал Дума мен үкімет ерекше сауатты және жоғары кәсіби, барлығы «нарықтық әдіске» адал, бірақ бір мағынада – жемқорлықтың жойылмайтындығы сияқты.

«Тәжірибе – ақиқат өлшемі» қағидасына сәйкес, бұл белгісіз «нарықтық әдістерді» ұстанушылар өтірікші және бос сөз, олар сенгіш, ойланбайтын адамдарды адастырды. Олардың ешқайсысы либералды нарықтық экономикалық модельдің негізгі принциптеріне әсер ететін бірқатар сұрақтарға жауап бере алмайды, және одан да көп, олар «нарықтық әдістер» негізінде жұмыс істейтін әлеуметтік бағдарланған экономиканың тірек принциптерін көрсете алмайды.

«Нарықтық әдістер» деген сөздің астарында «нарықтың көзге көрінбейтін қолы» қоғамдағы өнім мен табиғи игіліктердің өндірісі мен таралуын реттейді, соғұрлым жақсы болса,

²⁷ И.В. Сталиннің «КСРО-дағы социализмнің экономикалық мәселелері» деген еңбегінде жазды: «жоғары технология негізінде социалистік өндірісті үздіксіз өсіру және жетілдіру арқылы қоғамның үнемі өсіп келе жатқан материалдық және мәдени қажеттіліктерін барынша қанағаттандыруды қамтамасыз ету».

Капитализмнің негізгі экономикалық заңы «КСРО-дағы социализмнің экономикалық мәселелерінде» өзіндік еңбегінде: «өз елінің халқын және басқа елдердің халықтарын қанау және тонау арқылы максималды капиталистік пайда алу».

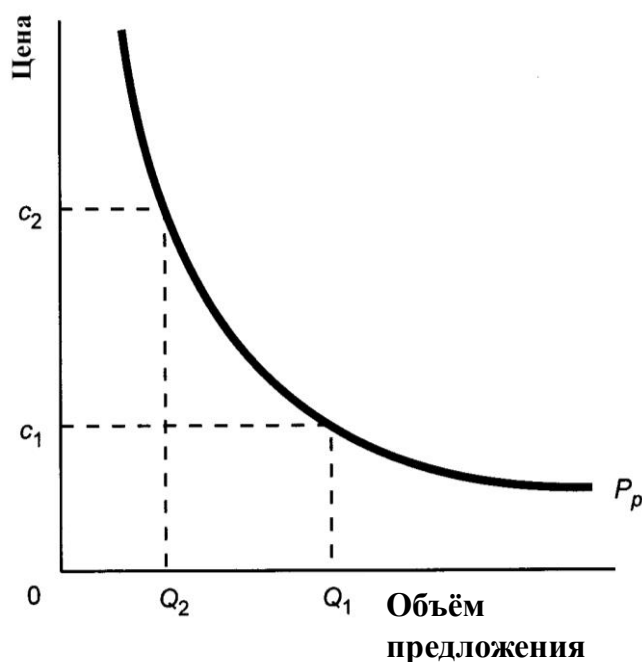
²⁸ Мәселенің шығу тарихын А.Галушка, А.Ниязметов, М.Окуловтың «Кристалл роста. К русскому экономическому чуду» (<https://spkurdyumov.ru/uploads/2021/08/kristall-rosta.pdf>).

²⁹ Веб-сайтта жарияланған АҚШ ҰҚК 18.08.1948 жылғы 20/1 директивасы: http://www.sakva.ru/Nick/NSC_20_1R.html.

экономиканы басқаруға мемлекет азырақ араласады деген орындалмайтын елес үміттен басқа ештеңе жоқ.

Дәл осы себепті Интернет іздеу жүйелері «нарық әдістері» сөздерін қамтитын көптеген мәтіндерді табады, бірақ нарықтық әдістердің не екенін, олардың әрқайсысының процесс ретінде не екенін, олардың әрқайсысының басқалармен және мемлекеттік билікпен қалай байланысатынын, оларды қалай пайдалану керектігін түсіндіретін бір мәтінді таба алмады.

Бірінші сұрақ. Сол жақтағы суретте көрсетілген қисық координаталар жүйесінің осьтері басқаша аталса да, либералды нарықтық экономикалық модельдің билігі жағдайында қоғам өміріне қызмет ететін экономикалық теорияның кез келген оқулығында дерлік бар: «баға (тігінен) - сұраныс (көлденең)» (яғни, «ұсыныстың көлемін» орнына «сұраныс»). «Баға – сұраныс» деп белгіленген график келесідей түсіндіріледі: «Сұраныс заңы тауар бағасы мен оған сұраныс арасындағы байланысты көрсетеді. Таза бәсеке нарығына қатысты бұл заң былай түсіндіреді: барлық басқа шарттар өзгеріссіз қалған болса, тауар бағасының төмендеуі сұраныс санының өсуіне әкеледі және керісінше. Сонымен, тауардың бағасы мен оған сұраныс саны арасында теріс кері тәуелділік бар, ол сұраныс қисығы деп

аталады»³⁰.

Бірақ бұл өндіріс пен тұтынудың нарықтық өзін-өзі реттеу орны бар мемлекеттердің әртараптандырылған өндірістік және тұтынушы жүйелерінде іс жүзінде әрекет ететін себептік байланыстарға сәйкес келмейтін бұрмаланған түсіндіру.

Айталық:

Q_1 – қоғамның дамуына қажетті игіліктің көлемі.

C_1 – тауардың бағасы: ол Q_1 көлеміндегі тауарды өндірудің табыстылық шегінен төмен.

Q_2 – қоғам дамуы үшін анық жеткіліксіз игіліктің көлемі.

C_2 – тауардың бағасы, ол тауар өндірісінің табыстылығын Q_2 көлемінде қамтамасыз етеді.

Не істеу керек? - Мемлекеттік биліктің жасампаз дәрменсіздігі және оның либералды нарықтық экономикалық модельге ақымақтық құлшынысы мен құлдығы жағдайында елді дамытудан БАС ТАРТУ ғана мүмкін, яғни, ЕГЕМЕНДІКТЕН. Егемендік *дағдарыстардың, санкциялардың және т.б. елге әсері туралы олардың шексіз бос әңгімелерімен жасырылған*. Дегенмен, **шын мәнінде бір ғана мәселе бар – үкіметтің өз ақымақтығы, оның құзыреттіліксіздігі мен қабілеттіліксіздігі**. Бұл Ресейде 1953 жылғы мемлекеттік төңкеріс басталғаннан бастап қазіргі уақытқа дейін болып тұр.

Саясаткерлердің мұндай дүниетанымымен Ресейдің нақты егемендікке қол жеткізіп, адамзаттың өркениеттік дамуында көшбасшыға айналуың болашағы жоқ.

«Нарықтық әдістерге» мұндай ақымақ сеніммен елдің импорттық осалдығын қамтамасыз ету де мүмкін емес.

³⁰ 27-беттегі 3.1-суреттің интерпретациясы ITMO оқулығындағы біз бергенге ұқсас: Васюхин О.В. «Основы ценообразования» (<https://books.ifmo.ru/file/pdf/734.pdf>).

Екінші сұрақ. «Нарықтық әдістермен» туындаған тағы бір мәселе:

«ООО НППГА «ЛУЧ» жалақысы бар бос жұмыс орындарын орналастырды: сапа жөніндегі инженерге айына 35 000 рубль уәде етілген; инженер-технолог 30-дан 50 мыңға дейін, инженер-конструктор 40-50 мыңға дейін, дозиметрист-инженер 40 мың, ЧПУ станоктары өндіріс учаскесінің бригадирі - 50 000, ЧПУ станоктарының операторы (лазерлік қаптау) 45-тен 70 мыңға дейін³¹.

Бұл арнайы білімді, үлкен жұмыс тәжірибесін және арнайы дайындықты қажет ететін мамандықтар екенін ескеріңіз!

Ал енді қорғаныс кәсіпорны мамандарының жалақысының деңгейін Новосібірдегі басқа жұмыс берушілер ұсынған бос орындармен салыстырып көрейік. Оның үстіне жоғары білімді, жұмыс тәжірибесін, арнайы дайындықты қажет етпейтін бос орындарды негізге аламыз.

Осылайша, «Янтар» автожуу кешені айына 80 000 жалақыға көлік жууды іздейді, қоғамдық тамақтандыру кәсіпорындарындағы аспазшының бастапқы жалақысы 50 000 рубльден басталады, Магнит қоймашыға 65 мыңнан 84 мыңға дейін төлеуге дайын, Dodo Pizza курьерді 120 мыңға дейін ұсынады, ал курьерлерге 88 300-ден 138 930 рубльге дейін төлеуге дайын компаниялар бар³².

Бұл шынымен рас па: Дума депутаттары, Федерация Кеңесінің мүшелері, үкімет мүшелері көлік жуушылар, жеткізушілер, Дани Милохин сияқты блогерлер, «жыртылған мысықтар», («ақсүйектер қаншырлар» деп аталатындар), «Кирилл Серебренниковтар», «Усманов-Мардашовтар» және басқа «незнайкалар» еліміздің ғылыми-техникалық егемендігі мен инновациялық дамуын қамтамасыз ете ала ма, сондықтан мұғалімдердің, дәрігерлердің, инженерлердің, ғалымдардың табысынан асып түсуі керек пе?

Үшінші сұрақ. Неліктен эмиссиялық саясат технологияларда, ұйымдастыру-басқару процестерінде, логистикада әрекет ететін энергияны сақтаудың жалпы физикалық заңымен емес, бірақ валюталық түсіммен анықталады?

Төртінші сұрақ. Ең зиялы депутаттар, сондай-ақ орталық банк басшылары, мемлекеттік аппарат пен мемлекет басшысы әкімшілігінің мүшелері мен қызметкерлері келесі ұсыныстарды түсіну үшін қанша уақыт керек: кредит бойынша пайыз: 1) инфляцияның негізгі генераторы болып табылады; 2) нақты қажеттілікке қарамастан өндірілген өнімді өткізуді тежеу; 3) мемлекеттің экономикалық және қаржылық егемендігін бұзады; нәтижесінде егеменді әлеуметтік мемлекеттің несие-қаржы жүйесі өсімқорлыққа орын болмайтындай етіп құрылуы керек. Ақыр соңында, төменде келтірілгенге ұқсас ақша айналымы схемасын құру және оның

³¹ Сонымен қатар, үкіметтен «бонустар»: мемлекеттік қорғаныс тәртібін бұзғаны үшін қылмыстық жауапкершілікке тарту мүмкіндігі сіздің кінәңіз емес, өйткені Дума мен үкіметтің осындай заңдар мен басшылық құжаттарын ойлап табуы, оларға сәйкес жұмыс істеу мүлде мүмкін емес, немесе бұйрықтарды құжаттандыру және олардың орындалу барысы өте баяу, тапсырысты белгіленген мерзімде орындау мүмкін емес.

Сонымен, белгілі бір өнімдегі бір үлгідегі принтерді басқа үлгідегі принтермен ауыстыру үшін (екеуі де импортталады: Ресейдің өзі принтерлер шығармайды) бекіту құжаттарында әртүрлі федералды ведомстволардың бірнеше жоғары лауазымды тұлғаларының қолдары қажет. Шенеуниктердің ешқайсысы принтер жұмыс істейтін құрылғыны көрмеген және үстелді тиісті қағаздармен соқтырмас бұрын, принтердің не үшін арналғанын білмейді, ал одан бірнеше айдан кейін бұл жұмыстың барысы туралы сұрасаңыз, ол қол қойған құжаттарда не айтылғанын есіне түсіре алмайды.

Алайда, егер жұмыс бірнеше федералдық департаменттердегі жоғары лауазымды адамдар сияқты жоғары ақы төленетін ойдан шығарылған жауапкершілікпен емес, мердігердің жауапкершілігімен жүзеге асырылса, принтерді кәсіпорыңызға жақын дүкеннен сатып алып, оны бір күн ішінде құрылғыға орнатып, келесі күні құрылғыны тұтынушыға жібере аласыз.

³² <https://www.yaplakal.com/forum1/topic2583703.html>.

негізінде жүйеде қарыз пайыз болған жағдайда және ол болмаған жағдайда ақша айналымы мен оның тауар массасымен байланысын талдау - бұл университетті үздік бітіргендер емес, жоғары сынып оқушылары үшін орындалатын тапсырма.

Әлде олар мұның бәрін біліп, біреулер арам оймен, әлде біреулер түрлі трансұлттық саяси мафияларға құлдық танытып, елді өсімқорлықпен тұншықтырып жатыр ма?

Мұның бәрі елдің экономикалық және қаржылық егемендігін және адамзаттың өркениетті дамуындағы көшбасшылығын қамтамасыз ету үшін жоспарлы экономиканы құру керек. Мұндай жоспарлы экономикада ғылыми-енгізбелік циклдарды және азаматтардың басқа да шығармашылық бастамаларын жүзеге асыру арналары КСРО-дағы жағдайға қарағанда мемлекеттік басқаруды жақсырақ ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету негізінде ұйымдастырылуы керек³³.

Ғылым мен техника жағынан азды-көпті дамыған мемлекеттердің экономикалық жүйелері әртараптандырылған өндіріс пен тұтынушылық жүйелер болып табылады. Оларда өндірілетін заттардың барлығы дерлік әртүрлі салаларға жататын көптеген ұжымдардың қызметінің жемісі. Мұндай жүйелердегі үдерістер салалар мен мемлекеттің аймақтары арасындағы өнім алмасудың және қаржылық айырбастың баланстық үлгілерімен сипатталады. Адамдар мыналарды білуі керек:

- салааралық баланс теңдеулері қалай шығарылады;
- олардың негізінде әртүрлі мақсаттағы теңгерім үлгілері қалай құрылады;

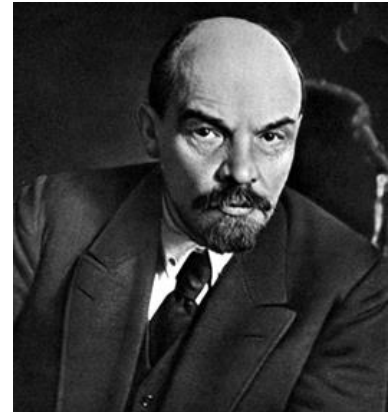
³³ КСРО ІІІ алты томдық «Основы социологии» және Величко М.В., Ефимов В.А., Зазнобин В.М. монографиясын «Экономика инновационного развития» (Мәскеу-Берлин: «Direct-Media». 2015 ж. қараңыз: <https://www.directmedia.ru/book-364343-ekonomika-innovatsionnogo-razvitiya/>; http://lit.md/files/kob-books/velichko_efimov_zaznobin-ekonomika_innovacionnogo_razvitiya_a5.pdf).

- теңгерім үлгілерін басқарушылық әдіспен қалай дұрыс түсіндіру керек (яғни, олардың құрамдас бөліктерін әртараптандырылған өндіріс пен тұтынушылық жүйелерді басқару процестерімен қалай байланыстыру керек);
- теңгерім модельдерін экономикалық шындықпен қалай байланыстыруға болады (яғни, олардың метрологиялық өміршеңдігін қамтамасыз ету),

Сондықтан, осыларды білмейтін адамдардың мемлекеттің экономикасы мен оның қаржысы туралы ешнәрсе айтуға құқығы жоқ, тіпті одан да көп – олардың экономикалық саясатты және экономика мен оны басқару жүйесін реформалау саясатын анықтауға құқығы болмауы керек. Бірақ дәл осындай адамдар Думада, Федерация Кеңесінде, орталық банкте, басқа мемлекеттік органдарда отырады, қаржы-экономикалық талдаушылар және «қарсыласушылар» болып жұмыс істейді және өз қызметімен сырттан келген надандық пен айла-шарғыға ұшырайды, Ресейге зиян келіп жүр.

Төменде Әулие Игнатий Брианчанинов (сол жақта) мен атеист Владимир Ильич Лениннің (оң жақта) пікірлері берілген. Олар бір нәрсе туралы айтады; шын мәнінде, олар әртүрлі сөздермен болса да, бірдей нәрсені айтады, бірақ барлық шіркеуге баратын және сенімді атеистер, сирек ерекшеліктерді қоспағанда, «бәрібір»: бәріне тек «патша» жауапты, бірақ олар емес...

«Жаратылыстану ғылымдарын білу ерекше қажет, өйткені біздің заманымызда нигилистер өздерінің ілімдерін жаратылыстану ғылымдарының негізінде бекітеді. Олардың нигилизм құрылысын жаратылыстану ғылымдарына емес, ерікті, абсурдтық гипотезаға негіздеп жатқанын білу керек, яғни тек ғылым ғана білімді ақиқат деп танитын және онсыз барлық тамаша гипотезалар қиял ойынының қадір-қасиетімен, сандырақтық қадір-қасиетімен қалатын дәлелдермен дәлелденбейтін болжамдар немесе ойдан шығару. Табиғат Құдайды Киелі Жазбаның куәлігіне сәйкес жариялайды (Заб. 103. Римдіктерге 1:19-20), ал табиғат заңдарын түсіндіретін ғылымдар Құдайды одан сайын жариялайды»³⁴.

«Біз өз алдымызға мемлекеттік аппаратты жаңарту міндетін қоюымыз керек: біріншіден, оқу, екіншіден, оқу, үшіншіден, зерттеп, содан кейін бізде ғылым өлі әріп немесе сәнді тіркес болып қалмайтынын тексеру (және бұл, жасыратын ештеңе жоқ, бұл бізде жиі кездеседі) сондықтан ғылым шынымен де ет пен қанға еніп, күнделікті өмірдің ажырамас элементіне толығымен және нақты түрде айналады»³⁵.

ЖАЛПЫ БИОСФЕРАЛЫҚ биосфераның түзілуін, биологиялық түрлердің бір-бірімен, және жалпы биосфераның табиғи ортамен әрекеттесуін реттейді

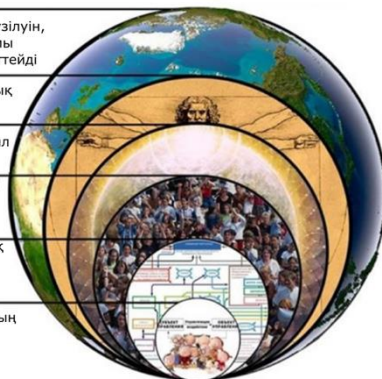
ТҮРЛІК ақыл-есі бар адамді басқа биологиялық түрлерден ажыратады

НОСФЕРАЛЫҚ-ДІНИ өнегелік-этикалық, ақыл иелерінің қарым-қатынасын реттейді

ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ мәдениет құрылысын реттеу және оның адамдарға, қоғамға, адамзатқа және табиғи ортаға әсерінің салдарын анықтайды

ЭКОНОМИКАЛЫҚ адамдардың экономикалық қызметін реттейді және оның экономикалық жүйе үшін және қоғам үшін салдарын алдын ала анықтайды

БАСҚАРУ басқарудың және өзін-өзі басқарудың барлық процестерінде көрініс табады

Осы мамандықтар бойынша оқуды аяқтағаннан кейін, адам өмірін жеке адамнан жаһандық өркениетке дейін қарастыратын ауқымда басқаратын объективті заңдардың әрекетіне

Алайда, Ресейде «мемлекеттік және муниципалды басқару», «әлеуметтану», «саясаттану», «мемлекет және құқық теориясы», «экономика және қаржы» мамандықтары бойынша жоғары білім туралы жалған дипломдар мемлекеттік заңдастырылған, өйткені оқыту курстары бұл пәндер бойынша қоғамдық пайдалы басқаруды жүзеге асыруға қажетті білімдер берілмейді.

³⁴ Брианчанинов И. Орыс православие шіркеуінің қазіргі жағдайы жөніндегі кеңестің қажеттілігі туралы (<https://pravbeseda.ru/library/index.php?page=book&id=464>).

³⁵ В.И. Ленин. «Лучше меньше, да лучше» (<http://libelli.ru/works/45-2.htm?ysclid=ley2zeqjd6626867009>). Газет «Правда», № 49, 1923 жылғы 4 наурыз ПСС, т. 45, с. 391.

күмәнданбай отырып, бюрократтардың кәсіби жаргондарын ғана меңгеруге болады (жоғарыдағы суретті қараңыз); және осы үлгілер оны қолдайтындай және оны жоймайтындай етіп саясатты қалай құру керектігін ойламай, диплом негізінде (жоғарыға дейін) лауазымдарды иелену. Иә, Ресейдің «әміршілеріне» білу және білу қажет емес: білу және қолдан келу бұл құлдың міндеті, ал «басшылар» құлдарға өздерінің даусыз дана нұсқауларын орындамағаны үшін бұйрық беріп, жазалауы керек, бірақ «әміршілердің» өздері «төменнен» сынға ұшырамайды³⁶ және сотқа жатпайды.

5. Әлеуметтік-мемлекеттік қатынастар психологиясы және «мафия» факторы.

Көптеген ғасырлар бойы *әділеттілік мұраттарын бөлісетін көптеген халықтардың аймақтық өркениеті болып табылатын орыс әлемі* төрт негізгі ережені қамтитын әлеуметтік-мемлекеттік қатынастар парадигмасының билігінде өмір сүреді:

- Патша (сондай-ақ «патшаның міндетін атқарушы») Құдайдың оған сеніп тапсырған мемлекеттегі Құдайдың жалғыз наменгеры (атеистік нұсқада, баламасыз, «ең маңызды», елде ешқашан қателеспеген адам).
- Қалғандарының бәрі Құдай сеніп тапсырған мемлекеттегі Құдайдың жалғыз орынбасарды патшаға жанқиярлықпен (өзін-өзі құрбандыққа шалуына дейін) Құдайға қызмет етеді (атеистік нұсқада олар «ең маңыздыға» қызмет етеді).
- Патшаның міндеті - ол жүргізіп отырған мемлекеттік саясатқа нұқсан келтіруге бағытталған өз қол астындағылардың әрекетін тоқтату (өлім жазасына дейін), бұл әрқашан, анықтамасы бойынша, «құдайдың рухымен» («патшаның жүрегі Құдайдың қолында», атеистік нұсқада - «ең маңызды» әрқашан дұрыс, қате болуы мүмкін емес, сондықтан қате емес). Нәтижесі: патшаның пікірімен келіспеушілік – жалған бағыныштылықтың қылмыстық көрінісі.
- Егер патша бірдеңеде қателесіп, соның салдарынан жазықсыз адам өлсе, патша бұл үшін тек Құдайдың алдында ғана жауап береді, бірақ қол астындағылардың ешқайсысының алдында емес.

Қоғамдық-мемлекеттік қатынастардың бұл парадигмасы зұлым, себебі:

- «патша»:
  - бәрін біле алмайды, әсіресе қажетті детальмен;
  - «патшаға» бағынатын аумақта адамдардың әртүрлі жерлерде тұруына кедергі болатын барлық үлкенді-кішілі проблемаларды зерттей алмайды, әсіресе «адал қызметшілер» әрқашан адал болудан алыс және оған бәрін баяндамайды, ал егер олар хабар берсе, бұл әрқашан сенімді бола бермейді, ал кейбір жағдайларда олар патшаны қасақана адастырып жібереді;
  - барлық келіп түсетін ақпарат ағындарын өздігінен өңдей алмайды, оларды *тексере алмайды*, тұтастай алғанда Орыс әлемді және оның әрбір орнында басқаруға қажетті басқарушылық шешімдердің *барлық* спектрін эзірлей алмайды;

³⁶ В.О. Ключевский Ресей империясының белгілі бір беделді тұлғасының ұстанымын куәландырады: *«Бәрін істеуге күшім жеткенде, не істеу керектігін неге білуім керек? Кәсібі бар, бірақ күші жоқ адам мұны білуі керек – шаруаға да, саудагерге де, хатшыма да, хатшыма да керек; және менің шаруам жоқ, бірақ менің күшім бар. Өзім қалаған нәрсені істеуге бұйрық беруім жеткілікті болса, мен не істеп жатқанын білуім керек?»*

Сондай-ақ, комедия жарияланғаннан бері Д.И. Фонвизиннің «Недоросль» («Балигатқа жетпеген») (1782 жылы бірінші басылымы), онда дәл осындай ұстанымды Простакова білдірген, В.О. Ключевский Ресей империясының құлдырауындағы шенеуніктерінің моральдық көзқарасы мен көзқарасы туралы - жүз жылдан астам уақыт өтті. Әрі қарай - 1917 жылы өзінің афоризмінің суреті ретінде: *«Тарих мұғалім емес, бірақ magistra vitae (өмірдің тәлімгері): ол ештеңе үйретпейді, тек сабақты білмегені үшін жазалайды».*

Қазір Ресей Федерациясындағы мемлекеттік билік өкілдері өздерінің көпшілігінде бірдей позицияны иеленеді. Олардың ешқайсысы өзінің де, әріптестерінің де бизнестің табысты болуы үшін қажетінен аз білетінін және істей алатынын айтып шағымданған жоқ. В.В. Путин 2010 жылы (ол кезде премьер-министр дәрежесінде) Красноярскіде Сібір федералдық университетінің студенттерімен кездесуінде оған қойылған сұраққа жауап ретінде қарсы сұрақ қойды: *«Маған білім жетіспейді деп ойлайсыз ба?»* – деп, бастапқы сұрақты қойған оқушылар оған не деп жауап берерін таппай екіленіп қалды.

➢ барлық шенеуніктерге, әрбір «болыстық старшын», кәсіпорынның немесе тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықтағы басқарушы компанияның директорына дейін нұсқау жібере алмайды және оның барлық нұсқауларының орындалу барысын далада бақылай алмайды.

Сонымен қатар, «патшаның» жалғыз өзі діни абыз биліктің³⁷ функцияларын орындауға қабілетті емес, ол табиғаты бойынша автократиялық (бір өзі билеп-төстеушілік), шын мәнінде ең жоғары қоғамшілік билік (мемлекеттік биліктен жоғары) болып табылады және тек Құдай үшін ғана қателіксіздігін мойындайды, онымен диалогта барлық адамдар, әсіресе Діни қызметшілер өмір сүруі керек.

• **Сонымен қатар**, егер «егемен халық» «патшаға» және шын мәнінде - өздерінің эгоизміне қызмет ететін сияқты болса, онда:

➢ патша нұсқаулары болмаса, олар жергілікті жерде белгілі бір мәселелерді шешу қажеттігі туралы халықтың «арыз беретін» елемейді;

➢ және егер «арыздар» белгілі бір «егемен халықтың» билікті асыра пайдалануына немесе қылмыстық немқұрайлылығына қатысты болса, онда олар мұны жала, көтеріліске шақыру немесе көтерілістің өзі ретінде саралады;

➢ тиісінше, «қарапайым адамдардың» белгілі бір мәселелерді шешу үшін ұйымдасу немесе өз бастамасымен шешу әрекеттері мемлекетке қарсы әрекет немесе тіпті қылмыс ретінде қарастырылады және нақты зиян келтірілгендіктен емес, ал «ендігәрі беттемеу үшін»³⁸.

• **Осының әсерінен** көптеген ғасырлар бойы Ресей халқының негізгі бөлігі саясаттан тыс пассивті және екіжүзділікпен адал азаматтарға айналды, *еңбекке қабілетті патриоттар өте аз және олар қоғамның және мемлекеттік биліктің бет-бейнесін анықтамайды*, мәдениет пен саясатқа үлес қосқанымен, кейде өзін құрбан етеді.

³⁷ Діни (тұжырымдамалық) биліктің функциялары:

- жағдайды талдау және оның даму перспективалары (яғни болжау);
- Құдайдың жолына сәйкес қоғам өмірін басқару тұжырымдамасын әзірлеу және түзету;
- тұжырымдаманы қоғамға және патша немесе басқа мәртебедегі мемлекет басшысы басқаратын мемлекеттік аппараттың жұмысына енгізу;
- тұжырымдамаға сәйкес мемлекеттік басқаруды бақылау және Құдайдың жолына жат ұғымдардың тұжырымдамасын немесе жүзеге асырылуын бұрмалау әрекеттерінің жолын кесу.

Егер абыз билік Құдайдан бас тартса, Оның жолын өз жанынан қосып айтуды ауыстырса, онда ол адамдардың қателесуі үшін Құдайдың рұқсаты шегінде тұжырымдамалық билікті сақтай алады, бірақ абыз қызметкерлер абыз қызметкер болуды тоқтатып, емші болып қалады.

³⁸ Соңғы эпизодтардың бірі. «Мордовияда Кадошкино аудан орталығының тұрғыны Игорь Рогожинге қатысты атышулы іс бойынша сот процесі аяқталып жатыр. Оның қылмысы үш ауылдың тұрғындарының өтініші бойынша білік органдардан рұқсат сұрамай, орман ішіндегі қара жолды тазалаған. Бульдозермен кесілген 33 ағаштар үшін (ағаштың жалпы құны 5381 рубль) ерекше ірі көлемде орман екпелерін заңсыз кескені үшін айыпталуда. Айыпталушының кінәсіздігін айғақтайтын куәгерлердің айғақтарына және оны қорғауға ауыл тұрғындарының көптеген ұжымдық өтініштеріне қарамастан, мемлекеттік айыптау Рогожинді үш жарым жылға бас бостандығынан айыруды сұрады (<https://rg.ru/2022/11/30/ne-rubite-sgoriacha.html?ysclid=ley7853593458559386>). Сондай-ақ «Дорожная пыль» басылымын қараңыз: <https://stolica-s.su/archives/363519?ysclid=leyceks5az372324452>. 17 марта Наурыздың 17-сі күні БАҚ-та И.Рогожинге қатысты үкімнің күші жойылғаны туралы ақпарат тараған (<https://www.kp.ru/daily/27479.5/4735298/>).

Ал, тергеу барысында жолдың және оның бойындағы жолдың орман қоры жерлеріне жатпайтыны анықталғанымен, іс тоқтатылған жоқ. Алайда, И.Рогожин ақталса, осы қылмыстық істі қозғап, сотқа жеткізуге қатысқандардың ешқайсысы билігін асыра пайдаланғаны үшін жауапты болмайды: олар бір жарым жыл бойы И.Рогожиннің, оның жанұясы мен достарының жүйкесін жұқартқан жоқ, бірақ қырағылық танытты, озбырлық жасамады, бірақ қателік жіберді – олар ешкімнің басынан өтпейді: адамдар қателеседі... Тергеушілердің, прокурорлардың, судьялардың дұрыстығы мен құзыретінің жоқтығы презумпциясы аман болсын? Сондықтан сот төрелігінің салтанат құруы ретінде үкімнің күшін жою туралы арыз берудің қажеті жоқ. Құқық жүйесі өкілдерінің юрисдикциясының жоқтығы презумпциясының тағы бір көрсеткіші Санкт-Петербургтегі саңырау-мылқауға рұқсат етілмеген митингінде ұран айтқаны үшін айыпшұл салу болып табылады. Айыпшұл жоғары соттың шешімімен жойылды, бірақ бұл айыпшұлды қолдан жасауға қатысқандардың барлығы заң жүйесінен оған қайта оралу құқығынсыз және мемлекеттік қызметте жұмыс істеу құқығынсыз жұмыстан шығарылғаны туралы хабарламалар болған жоқ. Сонымен қатар, сұрақ бар: билікке азаматтардан жолды тазарту туралы өтініштер түспеді ме? Ал жолдың биліктің күшімен де, И.Рогожиннен басқа биліктің өтінішімен де тазаланбағанына неге үкімет ешбір жағдайда жауап бермейді?

Бірақ бұл парадигма қоғамның дағдарыссыз тұрақты эволюциялық дамуын қамтамасыз ете алмайды, өйткені оған қажетті тікелей және кері байланыс контурлары жоқ немесе сырттан енгізілген әртүрлі кедергілермен және жүйенің өзі тудыратын шумен бітеліп қалады.

Қоғамдық-мемлекеттік қатынастардың мұндай парадигмасындағы ұрпақтар сабақтастығында мемлекеттік биліктің прогрессивті қабілетсіздігіне байланысты қоғамның проблемаларының жиналуы Орыс әлемін тарихи қалыптасқан мәдениеттің тағы бір апатына әкеледі: 16-17 ғасырлар тоғысындағы күйзеліс, 1917 жылы империяның ыдырауы, 1991 жылы КСРО-ның партиялық-аппараттық «элита»-корпоративтік режимінің ыдырауы - мұның бәрі жоғарыда көрсетілген әлеуметтік-мемлекеттік қатынастар парадигмасының ішкі түбірі бар.

Иосиф Волоцкий оны 15 ғасырда баяндады, Иван Грозный оны жүзеге асыруға тырысты. Оның билігі кезінде посткеңестік Ресей қоғамда және мемлекеттік аппаратта қалыптасқан этика мен дүниетаным өзгермесе, болашақта тағы бір апатпен аяқталатын өмір сүруді жалғастыруда

Сонымен қатар, **осы парадигманың билігіндегі қоғамның өмірі күнәға толы.** Құранда мұндай сөздер бар: «Айт: «Ей, кітап иелері! Құдайдан басқа ешкімге құлшылық қылмай, Оған ешнәрсені серік қоспауымыз үшін және кейбірімізді Құдайдан басқа қожайын қылмауымыз үшін өзің үшін де, бізге де бірдей болатын сөзге кел» (сүре 3:57). Бұл Құданың билігінен басқа біреудің үстемдігін қабылдайтындар билікке ұмтылған немесе оған қол жеткізгендерге карағанда күнәкар дегенді білдіреді.

Ғылымның шенеуніктерінде де, саясаттың шенеуніктерінде де талқылау әдетке жатпайтын тағы бір тақырып бар. Бұл *қоғамдар өмірінде принципті түрде жойылмайтын фактор ретіндегі «мафия»* тақырыбы.

Сонау 1950 жылы И.В. Сталин «Правда» газетіне берген сұхбатында «Марксизм және тіл білім» былай деген:

«Талқылау, ең алдымен, орталықта да, республикаларда да тіл білімі органдарында Ғылымға, Ғылым адамдарына тән емес тәртіптің үстемдік еткенін анықтады. Кеңестік тіл білімінің жай-күйіне қатысты болмашы сын, тіл біліміндегі «жаңа ілім» деп аталатын сынаудың ең қорқақ әрекеттері де тіл білімінің жетекші топтары тарапынан қудаланып, басып тасталды. Н.Я. Марр³⁹ мұрасына сыни көзқарасы үшін, Н.Я. Маррдың ілімін сәл де болса мақұлдамағаны үшін тіл білімі саласындағы құнды қызметкерлер мен зерттеушілер қызметінен босатылды немесе төмендетілді. Тіл мамандары жауапты қызметтерге іскерлік негізінде емес, Н.Я. Марр ілімін сөзсіз мойындау негізінде көтерілді.

Пікірлер күрессіздік, сын еркіндігінсіз ешбір ғылым дамып, табысқа жете алмайтыны жалпы мойындалған. Бірақ бұл жалпыға бірдей танылған ереже елеусіз қалды және ең бейресми түрде

---

³⁹ Николай Яковлевич Марр (1865 - 1934) - грузин текті шығыстанушы және лингвист. 1912 жылдан академик, 1930 жылдан КСРО Ғылым академиясының вице-президенті Н.Я. Марр бірнеше ондаған жылдар бойы ғылымның дамуын анықтаған жетістіктерге де, терең қателіктерге де ие болды, олардың кейбіреулері И.В. Сталин «Правда» газетіне.

Wikipedia деп хабарлайды Н.Я. Марр 1920-1930 жылдардағы зиялы қауымның ортасында өте беделді болды және оның жерлеуі Н.Я. Маррдың өлімінен бір ай бұрын өлтірілген С.М. Кировты жерлеу рәсіміне көлеңке түсіре жаздады.

Ленинградтық зиялы қауымның көрсеткен құрметі Н.Я. Марр, оның өкілдерінің тіл біліміне деген кең сүйіспеншілігінен емес, Н.Я. Марр КСРО Ғылым академиясының ішкі мафиясындағы соңғы адамнан алыс болды, ал И.В. Сталин ғылымдағы өзіне қызмет ететін корпоративтік мафияның теріс рөлі туралы мәселені Н.Я. Марр және оның осы тақырып аясындағы «ғылыми мектебі» себепсіз емес, жалпыға белгілі (тар шеңберде) жағдайдың тұспалдары болып табылады.

тапталды. Кез келген ықтимал сыннан қорғанып, өз еркімен, шектен шыққан басшылардың жабық тобы құрылды»⁴⁰.

Н.Я. Марр және оның идеологиялық мұрасы төңірегінде дамып келе жатқан лингвистика және мәні бойынша мафиялық топтың қызметі И.В. Сталин үшін КСРО-да ғылымға негізінен мафия топтары енгенін көрсету үшін сылтау болды, олар оны бөлінбей басқарады, кейде ғылымның дамуына зиянын тигізеді, нәтижесінде жалпы елге зиянын тигізеді. Бірақ бұл ешқандай ерекшеліксіз қоғамдық өмірдің барлық басқа салаларына қатысты: олардың барлығына «мафия» топтары еніп - олардың ұйымдық принциптері бойынша - сол немесе басқа мафияның толық бақылауында.

Дегенмен, қоғам өміріндегі мафияны жоюға болады деп ойлау қателік болар еді. Бұл иллюзия - «Мафия – өлмейтін!»⁴¹ деген сөздің артында объективті жойылмайтын себептер бар, атап айтқанда:

Ортақ және өзара бірін-бірі толықтыратын мүдделер негізінде адамдар өкілеттіктерді, міндеттерді және басқарылатын ресурстарды (табиғи және әлеуметтік) динамикалық қайта бөлумен іскерлік коммуникация жүйелерін құруға бейім. **Әйтпесе, адамзат тіршілігін тоқтатар еді: бәрі әлдеқашан бірінен соң бірі өліп кетер еді.**

Мұндай жүйелерде өкілеттіктерді, жауапкершіліктерді және басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлу мыналарға байланысты: 1) қатысушылардың жеке құрамы (ол жүйенің жұмыс істеуі кезінде де өзгеруі мүмкін) және сәйкесінше олардың жеке қасиеттері (туа біткен және мәдени анықталған), 2) қатысушылар әрекет ететін орта, 3) олардың бақылауында белгілі бір ресурстардың болуы; 4) қатысушылардың бақылаудағы ресурстарды пайдалануға және жағдайдың дамуына олар үшін қажетті бағыт беруге субъективті түрде анықталған қабілеттері (сонымен қатар олардың қабілетсіздігі), осылайша жүйенің жұмыс істеуі немесе қатысушылардың өмірі кезінде де өзгеруі мүмкін өз мүдделерін жүзеге асыру.

- Жалпы және өзара толықтырушы мүдделер негізінде өкілеттіктерді, міндеттерді, басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлумен іскерлік қарым-қатынастың әртекті жүйелерін құрудың іске асырылған қабілетінде бұл адамдардың өзін-өзі ұйымдастыруының мәні болып табылады.
- Құл иелерінің құлдарға қоятын басты талабын өздігінен ұйымдастыра алмау - тіпті жағдайлардың қысымында да - соның арқасында барлық тобырлық-«элитарлы» мәдениеттер, соның ішінде Ресей халықтарының мәдениеттері бала кезінен өзін-өзі ұйымдастыру дағдысының дамуын тежейді, оны бағыну, соның ішінде әділетсіздікке бағыну дағдысымен алмастырады.

Ал нәтиже:

«1982 жылдан 2018 жылға дейінгі кезең көрсеткендей, «патриоттық қоғам» өзін-өзі ұйымдастыруға және өз өкілдерін мемлекеттілік, ғылым, білім беру жүйесі, БАҚ, ойын-сауық секторы (мәдениет) сияқты мемлекеттік институттардағы негізгі қызметтерге көтеруге мүлде дәрменсіздігін таныта отырып, тек айтыс-тартыс пен ұрыс-керіспен ғана көрінді».⁴²

Бірақ дәл осы – ҚОҒАМ ӨМІРІНІҢ БАРЛЫҚ САЛАЛАРЫНДАҒЫ ПАТРИОТ-ЖАҒАНДАУШЫЛАР МАФИЯСЫНЫҢ БАСҚАРУЫ – РЕСЕЙДІ ПРОГРЕССИВТІ күйреуден және одан арғы дағдарыстан шығару үшін қажет нәрсе, ӨЙТКЕНІ Ресей әлемі бірнеше ғасырлар бойы билігі кезінде азап шеккен Иосиф Волоцкий айтқан қоғамдық-мемлекеттік қарым-қатынастар парадигмасын ұсынғанда жоғарыда айтылған себептерге байланысты МЕМЛЕКЕТТІ ЖЕКЕ БАСҚАРУ МҮМКІН ЕМЕС. **Бұл Орыс әлемінің басты мәселесі, оны шешу керек.**

⁴⁰ 1950 жылғы 20 маусымдағы «Правда» газетіне сілтеме жасай отырып, Интернеттегі басылымнан үзінді.

⁴¹ «Ресейдегі итальяндықтардың таңғажайып оқиғалары» (1973) фильмінен үзінді, YouTube сайтындағы сәйкес фрагмент: <https://www.youtube.com/watch?v=OOt-3cRsoB8>.

⁴² КСРО ІІІ-ның аналитикалық жазбасынан дәйексөз «выступления В.В. Путина по поводу пенсионной реформы» «Ағымдағы сәт туралы» No5 (137), қыркүйек 2018 ж.

Дегенмен, қоғамда өкілеттіктерді, міндеттерді және басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлу кезінде адамдардың іскерлік коммуникация жүйелері тақырыптарын түсіну жоқ.

Қоғамдық қауіпсіздік Концепциясының материалдарында мұндай іскерлік коммуникациялардың барлық жүйелері «мафия» сөзі деп аталады, өйткені: 1) мафиялар - бұл шын мәнінде өкілеттіктерді, міндеттерді, басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлумен іскерлік байланыс жүйесі; 2) адамдардың көпшілігінде «мафия» сөзімен байланысты мұндай жүйелер туралы астарлы ойлар бар, дегенмен ол көп жағдайда теріс мағынаға ие және ирониялық мағынада сирек қолданылады.

Тек қалады:

- өкілеттіктерді, жауапкершіліктерді, басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлумен іскерлік коммуникация жүйелерін құру принциптерін түсіну,
- олардың қоғам өміріндегі көріністерін және олардың қылмыстық және қоғамға қарсы әрекеттерден тыс көріну мүмкіндіктерін көру,
- жағдай және оны одан әрі дамытудың қолайсыз перспективалары қажет еткенде оларды игілікке пайдалануды үйрену.

Барлық мафиялар бір-бірінен олар жұмыс істейтін мүдделер⁴³ ауқымында ерекшеленеді, бұл көбінесе олардың қатысушыларының⁴⁴ психикасының құрылымының түрлеріне, олардың өнегелігіне, ой-өрісінің кеңдігіне, дүниетанымына байланысты. Мұның бәрі жалпыланған басқару/қару-жарак иерархиясында мафиялардың таралуын анықтайды, бұл төменде ұсынылған «гибридті соғыстардың» арсеналы.

* * *

Бірінші басымдық – әдістемелік (гносеологиялық). Негізінде бұл таным мен шығармашылық әдістемесі – гносеология (таным теориясы), яғни адамның Дүниені қалай танып, өзінің шығармашылық мүмкіндіктерін жүзеге асыратыны туралы *практикалық қызметте айтылған ілім*.

Бірінші басымдық деңгейінде тұлғаның дамуының нәтижесі – объективті шындыққа барабар дүниені қабылдауы, дүниеге көзқарас, дүниетанымнан көрінетін тиімді тұлғаның танымдық және шығармашылық мәдениетін дамыту, оның салдары жеке адам үшін өзі айналысатын процестердің ағымының болжамдылығы және оның біртекті емес әрекеттерде жіберетін қателерінің статистикасының күрт төмендеуі болып табылады.

Екінші басымдық – тарихи және алгоритмдік. Тарих – көпұлтты адамзаттың бір бөлігі ретінде өткеннің мәдени бірегей қоғамдарын құраған көптеген ұрпақтар сабақтастығының іске асырылған психодинамикасы⁴⁵. Әлеуметтік психодинамика алгоритмі әрқашан болашақтың көп нұсқалылығын қамтиды, бірақ ол әрқашан күндерге немесе уақыт интервалдарына нақты хронологиялық сілтеме бар тарих фактілерінде өзін көрсететін бір ғана нұсқаны жүзеге асырады. Демек, фактілер мен құбылыстардың хронологиялық реті туралы мәліметтер тарихты түсінудің және ондағы психодинамикалық көріністің қаңқалық негізі болып табылады. Екінші басымдық – тарихи және алгоритмдік – сонымен қатар «әлеуметтік магияның» әртүрлі түрлерін (матрицалық-эгрегориалды басқару) қамтиды - бұл жеке адамның Жердің ноосферасымен және Құдайдың диалогы арқылы психодинамиканың жекелеген құрамдастарын белсендіруге немесе бұғаттауға мүмкіндік беретін биоөріс және қоғамның психодинамикасына басқа да әсер ету тәжірибесі.

Үшінші басымдық – фактілік, сипаттамалық. Оған ғылым мен техниканың барлық салаларының барлық фактілері, барлық ғылыми теориялар, догмалар, идеялар кіреді. Қоғамға

⁴³ 2-бөлімді қараңыз.

⁴⁴ КСРО ІІІ «Основы социологии», еңбегін қараңыз, 1-бөлім (1 том).

⁴⁵ Қоғамның (әлеуметтік топтың) психодинамикасы – бұл әркім өзінің қалағанын немесе келісетінін жасайды, ал қаламағанын істемейді, нәтижесінде не шыққаны болады. Қоғамның психодинамикасының жұмысының алгоритмдері мен ақпараттық қамтамасыз етуінің тасымалдаушылары «эгрегорлар» деп аталатын адамдар тудыратын биоөріс түзілімдері болып табылады. Адамдардың биоөрістердің сәулеленуін және олардың биоөріс арқылы бір-бірімен әрекеттесуін жоққа шығару шизофрения болып табылады: физика танылады, бірақ оның биологиядағы және қоғам өміріндегі көріністері жоққа шығарылады.

қатысты бұл мәдени бірегей қоғамның, адамзаттың өмірін ұйымдастырудың сол немесе басқа тұжырымдамасы тұрғысынан барлық партиялардың көзқарастары, идеологиялары мен сенімдері қалыптасатын басымдық. Ол көп жағдайда мемлекеттік биліктің мәдени саясаты мен бұқаралық ақпарат құралдарының саясатының әсерінен қалыптасады. Демек, «ғылым» нақты мемлекеттік институты ең алдымен басқарудың басым тұжырымдамасына қызмет көрсету міндетіне бағынады, ал бұл мекеме таным міндетін тандап алған тұжырымдама бойынша басқаруға қызмет көрсету міндетіне қайшы келмейтіндей дәрежеде шешеді. Тұжырымдамаға сәйкес шешілген басқару міндеттеріне сәйкес ғылым ненің ақиқат, ненің өтірік екенін анықтайды, кейде «тәжірибе – ақиқат өлшемі» деген қағидаға қайшы, қасақана өтірік пен адасушылықты ақиқат дәрежесіне көтеріп, шындықты өтірік, адасушылық деп бағалайды.

Төртінші басымдық – экономикалық. Қаржылық-экономикалық сипаттағы ақпарат, тиісті рәсімдер (қаржы құралдары: ақша шығару, несие-қаржы жүйесі, салық және субсидиялау саясаты, кедендік-тарифтік саясат және т.б., заңнамалық нормалар мен оларды пайдалану ережелері), мемлекеттік және әлемдік ақшалар, бағалар және олардың арақатынастары, кез келген нәрсенің және барлық нәрсенің құнын келтіретін институттар.

Бесінші басымдық – генетикаға әсер ету құралдары (заттық және биоөріс аспектілері бойынша).

- Генофондты бұзу, даму әлеуетін әлсірету және болашақ ұрпақты жою. Осының барлығын отырғызу мотивациясы қарапайым – биологиялық азғындалған құлдардың құл иелерінің «қамқорлығынсыз» еркін өмір сүруіне мүмкіндік беретін жеке және әлеуметтік даму әлеуеті жоқ немесе оны дамытудан бас тартады. Мұндай құралдардың ішінде алкоголь, темекі, есірткі, азғындық (жыныстық «еркіндік»), гендік инженерия және басқа да ғылым жетістіктері бар.
- Егер бесінші басымдықтың құралдары игілікке пайдаланылса, онда бұл ұрпақтар сабақтастығында биомедициналық статистиканың жетілдірілуіне кепілдік беретін өркениеттің салауатты өмір салтына көшу жөніндегі шаралар кешені.

Алтыншы басымдық – әскери қару. Оны пайдалану немесе қолдану қорқыту (қауіп-қатерге негізделген бір нәрсеге мәжбүрлеу) бірден-бір және оны ең тар ойлы адамдар нақты биліктің көрінісі ретінде және «егер қаламасаңыз, біз оны мәжбүрлейміз» режимінде басқарудың негізі ретінде қабылдайды.

* *
*

Барлық мафиялар белгілі бір этикалық кодекс шеңберінде қатысушылардың өзін-өзі тәрбиелеу негізінде құрылады, оны кейбір мәтіндерде (анттарда, серттерде), және оны қатысушылар әдепкі бойынша «өздігінен» қабылдауы мүмкін. Осы түрдегі барлық нұсқаларда кодтар «өзінді зияндыққа қойма және өзіндің және олардың жақын адамдарын зияндыққа қойма» деген өсиетті егжей-тегжейлі сипаттайды. Этикалық кодекстерді бұзу кандидаттар мен үміткерлерді мафияға қабылдаудан бас тартуға, кодексті бұзғандарды мафиядан шығаруға әкеп соғады, қылмыстық әлемде бұл қылмыскердің және оның жақындарының (кейбіреулері немесе барлығы) жойылуын білдіруі мүмкін. Бұл тақырып КСРО ІІ-ның «Об этике и её роли в жизни» түсіндірме жазбасында толығырақ қарастырылған.

Көптеген адамдар бұл тек қылмыстық және қоғамға қарсы құбылыс деп қателесіп, «мафияны» жоюды қалайды. Шын мәнінде, «мафияны» жою саясаты – бұл өзін-өзі ұйымдастыру қабілетін басып, жою арқылы адамдарды құлдыққа айналдыру саясаты. Бұл өкілеттіктерді, жауапкершіліктерді және басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлумен адамдардың іскерлік коммуникация жүйелерін құруда көрінетін өзін-өзі ұйымдастыру қабілеті. Демек, «мафияизмді» жою емес, оның қоғамға жат сипатын жою ғана пайдалы және шындыққа сәйкес келеді. Мұны мемлекеттік билік пен отбасы институтының мәдени саясатты жүзеге асыруы арқылы жүзеге асыруға болады. Өйткені отбасы институты

барлығының тұлғалық дамуын және адамның психикалық құрылымының барлық түріне қол жеткізуін қамтамасыз етеді⁴⁶: бұл жағдайда барлық психикалық сау адамдарға тән ортақ және өзара толықтырушы мүдделер негізінде іскерлік қарым-қатынас жасау қабілеті сақталады; өкілеттіктерді, жауапкершіліктерді және ресурстарды динамикалық қайта бөлу жалғасады, бірақ мүдделерді жүзеге асыру қоғамға қарсы сипатта болмайды.

Соған қарамастан, егер «мафия» термині әлі күнге дейін біреу үшін мүлдем қабылданбайтын болса, онда 1300 жылдан бері қолданылмаған басқа тұжырым бар: «... сондай-ақ араларыңда жақсылыққа шақыратын, жақсылыққа әмір ететін, жамандықтан тыйатын қауым болсын. Міне солар бақытты» (Құран, 3:100). Яғни, мәселе сөзде емес, іс жүзінде - дәлірек айтқанда, олардың жоқтығында және істерді әңгімемен алмастыру: «мафия» сөз ұнатпаса - Құранда ұсынылған нәрсені іс жүзінде орындаңыз (3:100).

Ал бұл Орыс әлемін Ресей қоғамының және оның қоғамдық институттарының – мемлекеттілік, ғылым, білім беру жүйесі, ойын-сауық және демалыс барлық салаларын бақылауында тұрған Ресейге қарсы саяси мафиялардың билігінен босатудың жалғыз жолы. Бұл мафиялардың ішінде масондықтың либералдық-буржуазиялық тармағы мен оның Ресейдегі пікірлестерінің пілләсы басым.

Ресейдегі отбасы институты әлі де либералдық-буржуазиялық масондық құрған «ювеналды әділеттің» билігінде емес, оның мақсаты отбасы институтын жою және Ресей халықтарын құлдар табындарына айналдыру.

Отбасы институты бірыңғай емес:

- көптеген отбасылар арасында үлкендер деградация жолына түсіп, балалары мен немерелерін деградацияға тартып, сол арқылы оларды жақсы болашақтан айыратындар бар;
- «біз барлық «қалыпты адамдар» сияқтымыз» режимінде тұратын отбасылар бар, бұл олардың деградация жолында екенін білдіреді, бірақ баяу - мұның бәрі библиялық жаһандану жобасының ерекшеліктеріне байланысты болып жатыр, одан Ресей сезімтал-зияткерлік егемендіктің жоқтығынан, ең алдымен мемлекеттік билікті ұстаушылардың арасында қорғалмаған;
- ал балаларының дені сау, мәдениеті бай адам болып өсуі үшін еңбек ететін, яғни болашақта қоғамның дамуын қамтамасыз ететін жеке тұлға болып қалыптасуына еңбек ететін отбасылар бар.

Таяу болашақта мәдени өміршеңдік аспектілерінің бірі өкілеттіктерді, жауапкершіліктерді және басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлумен іскерлік коммуникация жүйелерін құруды бастау, сондай-ақ басқа адамдар жасаған осындай жүйелерге кіру мүмкіндігі болып табылады. Бұл адамдардың шығармашылық әлеуетін, яғни тиімді тұлғалық танымдық-шығармашылық мәдениетті және жалпы басқарушылық сауаттылықты игеру мен дамытуды талап етеді. Отбасы институтының тек осындай қызметі ғана антиресейлік және ішкі халыққа қарсы саяси және басқа да мафияларды өздерінің кадрлық базасынан айырады және *көпұлтты әділ жаһандану Орыс жобасының идеалдарын жүзеге асыру үшін жұмыс істейді* елдегі *патриоттық жаһанданушылардың* мафиясының бөлінбейтін үстемдігін қамтамасыз етеді.

7. «Арнайы әскери операция» және жаһандық саясат

КСРО ІІ-ның аналитикалық шолуында «О пресс-конференции В.В. Путина 23.12.2021 г.: оглашения, умолчания, реальность» «Ағымдағы сәт туралы» сериясының №3 (143), желтоқсан 2021, осындай фрагмент бар (ол төменде және ондағы ескертулермен бірге берілген және осы ескертпенің қалған мәтінінен жұлдызшалар тармақтарымен бөлінген).

⁴⁶ Психика құрылымының адамдық типін былайша анықтауға болады: жеке тұлғаның шығармашылық әлеуеті ар-ождан диктатурасының билігімен саналы мен ерік-жігер ретімен игеріліп, жүзеге асады. Егер бір нәрсе болмаса (шығармашылық жоқ немесе сұраныс жоқ, ерік жоқ, ар-ождан жоқ - *адам мен Құдайды байланыстыратын туа біткен діни сезім*), онда жеке тұлға адам ретінде орын алмаған.

... Германияшыл-Бандера Украина жаһанданудың буржуазиялық-либералдық жобасына екі жолмен қызығушылық танытады:

- НАТО-ның Ресейге қарсы плацдармы ретінде - бұл тұрғыда Украина қазірдің өзінде географиялық жағдайына байланысты оларға тартымды;
- болашақта – НАТО-ның Иранның солтүстігіне қарсы тірегі ретінде (Каспий теңізі арқылы: Ресейдің күйреуін болжайтын Украинаның «қартасын» қараңыз)⁴⁷.

Екінші жағынан, Украина НАТО стратегтері үшін НАТО плацдармы ретінде Финляндиядан, бұрынғы кеңестік Балтық елдері мен Беларусьтен (егер болашақта қандай да бір «демократиялық төңкеріс» сәтті жүзеге асатын болса) әлдеқайда сөзсіз үлкен құндылыққа ие. Дегенмен, бұл болжамды мүмкіндік және Украинаның болашаққа арналған жоспарлары, өйткені Украинаның осы қабілетте іске асуы үшін Ресей мен Украинаның Каспий теңізіне шығу мүмкіндігінің ыдырауы және Қара теңіз-Азов аймағында және Каспий аймағында тиісті инфрақұрылымдарды дамыту қажет.

Ресей жеткілікті күшті болғанша, Киев режимінің шетелдік кураторлары оны Ресеймен соғысуға итермелемейді, сонымен қатар НАТО-ның әскери және экономикалық қолдауына үміттеніп, оның Ресейге қарсы ауызша әскери қоқан-лоққылардан нақты әскери әрекеттерге рұқсатсыз өтуін тежейді. Өйткені олар мұндай жағдайда Украина үшін өздері соғысқысы келмейді және жоғарыда сипатталған Ресей мен Иранға қарсы әлеуетті тірек олар үшін құнды және «жақсы» уақытқа дейін сақталуы керек - олардың бағалауы бойынша, жағдай пісіп, «Ресей мәселесін» әскери күшпен шешуге мүмкіндік беретін кезде⁴⁸.

Тағы да - әртүрлі талдаушылардың пікірлері:

- «Ресей халқы азайып барады, экономикасы әлсірейді, ол алдағы 15 жылда өмір сүре алмайды» (бұл АҚШ-тың қазіргі 47-ші президенті Дж.Р.Байденнің пікірі, ол Б.Х.Обама әкімшілігінде АҚШ вице-президенті болған кезде айтқан: The Wall Street Journal. 2009 жылғы 25 шілде): 2009 + 15 = 2024.
- 2021 жылы The Sunday Times газеті журналистерге осындай пікірді британдық МІ6 сыртқы барлау қызметінің басшысы Ричард Мур білдірді: «Ресей экономикалық және демографиялық тұрғыдан объективті түрде әлсіреп бара жатқан держава. Ол өте қиын кезеңді бастан кешіруде».
- Осыған байланысты отандық арнайы қызметтерді де айта кеткен жөн. Борис Константинович Ратников⁴⁹ (1944 — 2020) онымен сұхбатында деген: «Әрине, біздің бөлім көкжиектен тыс қарады, бірақ ол жерде көргеніміз оптимизмді шабыттандырмайды. 2030 жылы біз Ресейдің біртұтас мемлекетін көрмедік. Жаһандық энергетикалық кеңістікте біртұтас Ресей жоқ»⁵⁰.

Яғни, либералдық-буржуазиялық Батыстың бастықтары Ресейдің 1991-1993 жылдары таңылған либералдық-нарықтық экономикалық үлгіден бас тартпайтынына және соның салдарынан демографиялық мәселені оның барлық үш аспектісінде шеше алмайтынына сенімді: халықтың саны, оның денсаулығы, мәдени өміршеңдігі. Содан кейін, Ресей әлсіреген кезде, Украинаны Ресей мен Иранға қарсы плацдарм деп айтуға болады, ал НАТО «өркениетті» «халықтардың» адамеместердың, оның ішінде украиндарда бар, жер мен табиғи байлығын

⁴⁷ Бұл ескертпеде Украинаның осы «мапа» (қартасы) 6.1-бөлімде келтірілген.

⁴⁸ Бірақ Киевтегі саясаткерлер де, Киев режимінің кураторлары да Украинаның ДНР мен ЛНР-ға шабуылы Ресейге жасалған шабуыл екенін түсінбеді (2022 жылы 27 ақпанда қосылған).

⁴⁹ 1969 жылы Мәскеу авиациялық институтын, 1984 жылы КСРО МҚК жоғары мектебін бітірді, ФСО генерал-майоры, 1991-1994 жылдары Ресей Федерациясының Бас қауіпсіздік басқармасы бастығының бірінші орынбасары болды.

⁵⁰ Борис Ратниковтың 2021 жылға арналған ашық болжамы. Ресеймен не болады?: <https://www.youtube.com/watch?v=zsmk0hfsGq8> — уақыт белгісінен 07:25. Б.Ратниковтың Ресейдің келешегін бұлай пайымдауы ресейлік «элитаның» ғаламшардың барлық халықтары үшін және барша паразитизмді қабылдамайтын жұрт үшін тартымды болашақ жобасын жасаудан бас тартпағанының салдары.

иелену құқығы үшін соңғы украинға дейін күресуге дайын болады: 2.5-бөлімнің басындағы 117-ескертуді қараңыз⁵¹.

* * *

Біздің келешегімізге берілген бұл баға негізсіз болып шықты және өмір оны жоққа шығарды. Мұның себептері:

- ең бастысы - Украина-Ресей қарым-қатынастарын қарастырған кезде біз белсенді жаһандық саяси фактор ретінде «құпия әлемдік қоғамді» ескермедік, бұл фактордың өзінің жаһандық және аймақтық мүдделері бар және оларды қолында бар құралдармен жүзеге асыруға жұмыс істейді;
- қосалқы - басқа жағдайлардың аясында (мүмкіндігіміздің шектеулі болуына байланысты) біз Ресей Федерациясының Қорғаныс министрлігі, дипломаттары мен арнайы қызметтерінің құзыретіне жатқыза отырып, Украина қарулы күштерінің жасақталуы мен қайта орналастырылуын қадағаламадық.

Нәтижесінде, 2021 жылдың желтоқсан айындағы аналитикалық шолуымыздың жоғарыдағы фрагменті келесі тақырып бойынша иллюстрацияға айналғаны белгілі болды: «Аймақтық және жаһандық саяси жағдайды талдай отырып, көптеген ғасырлар бойы мафия басқарған жаһандық саясат бағытын және соның салдарынан барлық мемлекеттердің егемендігінің шектелгенін ұмытпау керек». Жаһандану концепциясымен және жаһандану үдерісіндегі әрбір мемлекеттің өмір сүру концепциясымен анықталатын тарихи қалыптасқан мәдениетімен барлық мемлекеттердің егемендігін шектеуді ұмытпау керек.⁵²

- Егер либералды «ұжымдық Батыстың» мемлекеттері (және, ең алдымен, оның көшбасшысы мемлекет ретіндегі Құрама Штаттардың) толық егемендікке ие және олардағы нақты (сахна астындағы, мафия ұйымдасқан) билік либералдық-буржуазиялық жаһандану жобасына шын жүректен қызмет ететін адамдарға тиесілі деп есептесек, онда аналитикалық шолудың жоғарыдағы фрагментінде жазылғанның бәрі 2021 жылдың желтоқсаны дұрыс.

Тиісінше, Украина өзін-өзі жариялаған Донецк және Луганск республикаларының «сепаратизмі» мәселесіне күшті шешім дайындамауы керек еді⁵³. Украинаның либералды

⁵¹ Төменде 2021 жылғы № 3 (143) «Ағымдағы сәт туралы» талдамалық шолуындағы аталған 117 ескертудің мәтіні:

Буржуазиялық-либералдық Батыс көзқарасы бойынша артта қалған халықтарға қатысты мұндай саясаттың негіздемесін 1937 жылы В. Черчилль Ұлыбританияның Палестинадағы сионистік саясатына қатысты Пилдың комиссиясына дәлел келтіре отырып жариялады: «Мен пішендегі иттің бұл пішенге ерекше құқығы бар деп ойламаймын, тіпті оның үстінде ұзақ жатса да. Мен мұндай құқықты мойындамаймын. Мен, мысалы, американдық үндістерге немесе Австралиядағы аборигендерге үлкен әділетсіздік жасалғанын мойындамаймын. Күшті нәсіл, жоғары дәрежеде дамыған нәсіл, қалай болғанда да, былайша айтқанда, дана нәсіл келіп, орнын басып алуы бұл адамдарға зиянын тигізгенін мойындамаймын». (Интернеттегі <http://ami-moy.narod.ru/A522/pages/A522-044.html> басылымынан Ұлыбританияда шыққан Мартин Гилберттің «Черчилль және еврейлер» кітабына сілтеме жасап шығарылған).

Маңызды тілге аударылған В. Черчилльдің бұл мәлімдемесі геноцидтің құрбаны болған Австралияның жергілікті тұрғындары мен американдық үндістердің адамдық қадір-қасиетін мойындамайтынын білдіреді. Батыс мемлекеттерінің қолымен жаһандану көшбасшылары Ресейге және оның халықтарына қатысты (егер ол мүмкіндік берсе) осындай саясатты жүргізуге дайын.

Сондықтан, егер біреу В. Черчилль мен А. Гитлердің арасында қандай да бір өнегелік және этикалық айырмашылықты көретін болса, онда бұл психиатрияның бір бөлігі немесе өте нақты саясат үшін жұмыс істейтін екіжүзділіктің көрінісі.

⁵² Оның үстіне, - әлемдік тарих пен қазіргі жаһандық саясаттың бақыланбайтын сипатына сену, нақты фактілер мен олардың өзара байланысын елемей, жағдайды, оның даму болашағын бағалауда, өз саясатын құруда сөзсіз қателіктерді тудырады.

⁵³ Расында, Тарихқа жүгінетін болсақ, республикалардың басым көпшілігі өзін-өзі жариялағандар. Ал кейбіреулерінің ғана құрылуын оларды құрған сыртқы саяси құрылымдар тікелей жариялады. Соның салдарынан ешбір республикаға қатысты «өзін-өзі жариялаушы» деген эпитет айыпты деп қабылданбауы керек.

кураторлары оның әскери және экономикалық қуатын арттырып, Украинаны батыстық **стандарттау жүйесіне**⁵⁴ біртіндеп интеграциялауы керек еді, және *Ресейде либералды білім беру жүйесі мен жүгенсіз тұтынушылыққа батқан бұқаралық ақпарат құралдарының билігі кезіндегі қоғам мәдени тұрғыдан мүлдем жарамсыз болып, оның мемлекеттік билігі құлдырап, мүмкіндігін толығымен жоғалтқанда* күту керек еді. Ал содан кейін, егер сіз сырттан Ресейде В.В. Путиннің (немесе оның мұрагерінің) «тираниясына» қарсы либералды «революцияны» шабыттандырсаңыз, Ресейді бөлшектеуге және оның аумақтарының бір бөлігін Жаңа Хазарияға - «тәуелсіз» Украинаға – беруге болады. Сонымен қатар солтүстіктен Иранға қауіп төндіру үшін оның Каспийге шығуын қамтамасыз етіп.

Мұндай саяси жобаның өміршеңдігін ресейлік халықтың либералды бөлігінің ессіздік пен надандық салдарынан жан дүниесінде алғашқы үш топтың мүдделерінен (2 бөлімді қараңыз) басқа мүддесі жоқ либералдық бөлігінің СВО-ның басталуына бастапқыда теріс әсер етуі расталады; ал 2022 жылдың 21 қыркүйегінде Ресейде ішінара жұмылдыру жарияланғаннан кейін мұндай көптеген адамдар жобадан және оның салдарынан қорқып, шетелге ағылды. Сонымен қатар, *белсенді жас топтарындағы адамдар шетелге ағылды, олардың арасында әлемдік еңбек нарығында сұранысқа ие жоғары білім мен жоғары технологиялық мамандық иелерінің басым бөлігі болды*, тек құнсыз М. Галкин, А. Пугачева, С. Слепаков, А. Макаревич пен Д. Милохин, т.б. шоу тұтынушыларының есалаң билеушілері. *изыва и его последствий, устремились за границу.*

Уақыт өте келе Ресейдегі білім беру жүйесінде және бұқаралық ақпарат құралдарында либерализм идеяларының үстемдік етуімен және оларға қызмет ететін ғылыми «гуманитарлық» шенеуніктің елдің белсенді тұрғындарының арасында және барлық мемлекеттік білік органдарда арасында *ессіздік пен надандық салдарынан мұндай либералды тұлғалардың үлесі артады* деп болжауға болар еді. Осы себептен, егер 2024 жылы болмаса, 2030 жылдан кейін жоғарыда сипатталған Ресейдің күйреуі мен Каспий теңізіне қарайтын Жаңа Хазарияның, «тәуелсіз» Украинаның құрылуының сценарийі автоматты түрде әлдеқашан дерлік жүзеге асуы мүмкін еді.

- Алайда, XIX ғасырдың ортасынан бастап «құпия әлемдік қоғам» негізгі жаһандық саяси міндеті либералды нарықтық экономикалық модельді және оны барлық мемлекеттерде алып жүретін мәдениетті жою, оның ішінде либерализм идеяларының өз билігінен бас тартқысы келмейтін халықтарға қарсы әртүрлі тәсілдермен жүргізілген геноцидпен арқылы. (атап айтқанда, жаһандық көші-қон саясаты Еуропа мемлекеттерінің, АҚШ-тың, Канаданың, Австралияның байырғы халқын басқа мәдениеттегі бөтен халықпен алмастыру үшін жұмыс істейді, есірткі мен жыныстық азғындықтарды тарату саясаты, феминизм субмәдениеті және «баласыз» - *ұрпақ жалғастырудан бас тарту субмәдениеті*⁵⁵).

Демек, Америка Құрама Штаттары бастаған бүкіл либералдық-буржуазиялық Батыс дүние жүзіндегі *миды* «құпия әлемдік қоғам» үшін *сатып алу негізінде ғылыми, экономикалық және әскери тұрғыдан* табысты дамып келеді - жоюды қажет ететін мәселелердің бірі, бәлкім, бұл мәселені халықпен бірге ұрпақтар сабақтастығында жаңғырту болып табылады. Тиісінше, жоғарыда сипатталған орыс әлемінің жойылуына байланысты либералдық Батысты нығайту сценарийі – жаһандық саясаттың бастықтары қанағаттандырылмаған және оның жолын кесу керек; нәтижесінде «тәуелсіз» Украина атын жамылып, Каспий теңізіне қарайтын Жаңа Хазарияның құрылуы мен гүлденуі де күтілмейді, өйткені бұл ұзақ уақыт бойы жойылуға үкім шығарған либералдық буржуазияның бақылауындағы шағын қала жобасы.

⁵⁴ Стандарттау инновациялық дамуды құрылымсыз түрде басқару құралы ретінде отандық заңгерлер-заң шығарушылар мен «тиімді менеджерлер» мүлдем түсінбейтін тағы бір тақырып. Және бұл «жалпы түсінбеушілік» Ресейдің осы саладағы АҚШ-тан ғана емес, КСРО деңгейінен де қаншалықты артта қалғанын бағалауға мүмкіндік бермейді.

⁵⁵ Бұл процеске Ресей де тартылды, өйткені онда саяси «элита» құрамында ойланбаған либералдық қабат жеткілікті көп және оның өкілдері мемлекеттік билікте және қызметтің басқа салаларында көптеген маңызды орындарды иеленеді.

Бірақ «құпия әлемдік қоғам» жаһандық тарихи процестің барысын «қол режимінде» емес, белгілі бір саяси қайраткерлерге **тікелей** тікелей бұйрықтар шығарып⁵⁶, заңды егеменді мемлекеттердің өзін-өзі басқару процестеріне жан-жақты әсер ету арқылы басқарады, **біріншіден**, олардың мәдениеттерін өзгерту арқылы, **екіншіден**, олардың бақылауындағы саяси мафиялар арқылы, оның ішінде «біз қарапайым халықтан жақсымыз...» сияқты өзін-өзі бағалауды өзара тану негізінде өзара әрекеттесуді ұйымдастыруға болатын барлық идеологиялық әртүрлі салаларында масондық, Мальтаның «егеменді» ордені, Опус Деи, көптеген діни секталар, жергілікті эзотерикалық субмәдениеттерді қамтиды.

Яғни, жетекші саясаткерлердің тікелей басқару және олар арқылы барлық мемлекеттердің саясатына «құпия әлемдік қоғам» тарапынан басқару жоқ, бірақ 2-бөлімдегі 1-суретте көрсетілген үлгіге сәйкес мемлекеттердің өздері өз саясатын әзірлейтін өзін-өзі басқару процестерін басқару (мафия факторы да осы үлгіге бағынады). Бірақ бұл үлгіні әрбір мемлекетте және мафия субмәдениеттері аспектісінде жүзеге асыруды және тұтастай алғанда мәдениет аспектісінде «құпия әлемдік қоғам» өзінің перифериясы арқылы «жергілікті» және иммигранттар - «ағартушылар» арасынан алып басқарады.

«Құпия әлемдік қоғам» құқықтық егеменді мемлекеттердің өзін-өзі басқаруына ықпал ету арқылы жаһандық ауқымда буржуазиялық либерализмді жою мәселесін шешіп жүр. АҚШ пен бүкіл либералды «ұжымдық Батыстың» «құпия әлемдік қоғамның» бақылауында болып – өздерінің либералдық мүдделеріне қайшы – заңды егемендік алған Украинаға өзін-өзі жариялаған Донецк және Луганск республикаларына қарсы агрессияны дайындауға көмектесті. Бұл агрессия Украинаның аумақтық тұтастығын қалпына келтіру және оның егемендігін Украина халқындағы «ресейлік жалдамалы әскерлерден» қорғау деген желеумен дайындалды. Мұндай «құпия әлемдік қоғам» саясатының мақсаты Ресейді өзінің білім беру жүйесі мен бұқаралық ақпарат құралдарына қатысты либерализмнің идеологиялық күші астында төмендетілген уақытқа дейін осы республикаларды қорғауға көшіру болды. Бұл жасалған еді.

Ал Ресей («құпия әлемдік қоғамға») ұжымдық либералдық Батысқа қарсы бұл соғыста жеңіске жетуі керек, нәтижесінде: 1) «құпия әлемдік қоғамға» жаһандық ауқымда либералдық нарықтық экономикалық модельді және оны тудырған либералдық идеологияны жоюға көмектесу; 2) жаһанданудың жаңа кезеңінде барлық халықтар үшін тартымды «пилоттық жоба» болу.

Алайда, сонымен бірге жаһандық саясат билеп-төстеушілер Ресейдің тез және шешуші жеңісіне қанағаттанбады және қанағаттанбай тұр, яғни, егер Ресей бір-үш айдан аспайтын мерзімде өзінің бүкіл аумағында Украинаның қарулы күштерін талқандаса және украин қоғамын орыс⁵⁷ әлеміне біріктіру бағытында Украинаның саяси және мәдени трансформациясына кіріссе, бұл «құпия әлемдік қоғамға» тұрғысынан жаман болар еді. Бірақ оның көзқарасы бойынша, бұл жағдайда «тәуелсіз» Украинаның өмір сүруін тоқтатып, уақыт өте келе Ресей әлемінің бір бөлігіне айналатыны жаман емес, соның нәтижесінде Ресей кеңейіп, күшейе түседі. Ең жаманы, егер Ресейдің жеңісі тез әрі шешуші болса, либералдық Батыстың Украина аумағында Ресеймен нақты соғысына араласып үлгермес еді. Либерализм идеяларына негізделген өркениеттің толық күйреуінің алғышарты ретінде «құпия әлемдік қоғам» батыс мемлекеттерін жоюы керек. Ал бұл «ұжымдық Батыс» мемлекеттерінің Украина аумағында Ресейге қарсы соғысқа қатыспауы «құпия әлемдік қоғамды» либералдық-буржуазиялық Батыс мемлекеттеріндегі күйреуді ынталандыру мүмкіндігінен айырады.

⁵⁶ Бұл да орын алады, бірақ қоғамдар бифуркация нүктелерінен өткенде сирек болады.

⁵⁷ Бұл нұсқада болашақта Ресейдің Оңтүстік-Батыс федералды округі мыналардан тұрады: Малороссия (1654 жылғы Переяслав Радасы кезіндегі Украина - 6.1 бөліміндегі Украинаның кеңею картасын қараңыз), Новороссия, Ресейдің облыстары Кеңес Одағы кезінде Украинаға, Карпат және Закарпат Русіне берілді.

Сондықтан, «құпия әлемдік қоғам» тұрғысынан СВО жеткілікті ұзақ уақыт жұмыс істеуі керек:

- Батыс мемлекеттері Ресейге қарсы соғысқа тартылды, бұл соғыста батып кетті және олардың қоғамдарында жанжалға араласқанша шешілмейтін кең ауқымды мәселелердің туындауына себепші болды.

Бұл үдерісте либералдық «ұжымдық Батыс» басқару жүйесі мен халықтың өмір сүру салты ретінде толығымен күйремесе де, өмір сүру сапасы мен мүмкіндіктері жағынан әлсірейді.

«Ұжымдық Батыс» әлсіреуі керек, сонда оның халқы жүйе құраушы идеология ретіндегі либерализмнен көңілі қалып, оған балама іздейді. Батыс соғысқа батып, қайтымсыз күйреуге ұшырағаннан кейін ғана Украина жеңілуі керек. «Жаңа» = ескі әлемдік тәртіпті қалыптастыруға көшу үшін Украинаны батыл және жылдам жеңу керек.

Алайда Ресей өзінің психодинамикалық шартты тарихының⁵⁸ толық циклінің екінші кезеңінде өмір сүріп жатқандықтан, оның мемлекеттік билігі Украинаны батыл түрде жеңе алмауы мүмкін, сонымен қатар Ресейдің мемлекеттік билігінде батысшыл «Бейбітшілік партиясы» бар, ол Ресейді Батысқа беріп қою үшін жұмыс істейді.

Егер «Бейбітшілік партиясы» жеңіске жетіп, СВО келіссөздермен аяқталса, олардан кейін Украина бұрынғысынша нацистік болып қала береді, бірақ Қырым Ресейге қайтарылып, Донецк және Луганск республикалары құрылғаннан кейін одан да қатты ашуланады. Яғни, СВО-ны аяқтаудың бұл нұсқасында Ресейдің проблемалары да, «құпия әлемдік қоғам» проблемалары да шешілмейді, нәтижесінде оларды 5-10 жылда шешуге тура келеді. Бұл жағдайда «стратегиялық үзіліс» болады, оның барысында Ресей Федерациясында мемлекеттік басқару саласын ақымақтардан, кәсіби дәрменсіз мансапқорлардан және батысшыл либералдардан түбегейлі тазарту керек. Ресейдің қуаты мен экономикасын тазарту және өзгерту аяқталғаннан кейін жаһандық ауқымда буржуазиялық либерализмді жою және жаңа әлемдік тәртіпті құру үшін жаңа жаһандық саяси және аймақтық сценарийлерді әзірлеу басталады.

- Сондықтан СВО Ресей қоғамына – бүкіл Сталиннен кейінгі кезеңдегі либерализм идеяларына табынудың нәтижесінде – Ресейдің мемлекеттік және экономикалық билігінде «идеологиялық» либералдар мен идеясыз паразиттердің үстемдігі орын алғанын көрсетуі керек.⁵⁹ Олар елге не аз шығынмен СВО-ны тез жеңіп шығуға, не демографиялық мәселені шешуге, не инновациялық дамуға, халықтың қалың бұқарасының әл-ауқатын қамтамасыз етуге және адамзаттың өркениеттік дамуындағы елдің көшбасшылығына мүмкіндік бермейді. Мұны жеткілікті үлкен саяси белсенді әлеуметтік топтың жүзеге асыруы сөзсіз мемлекеттік билік пен мемлекеттік басқару сипатының өзгеруіне әкеледі (бұл туралы кейінірек 8-бөлімде). **Бұған сұраныс қоғамда қалыптасып үлгерген, сәйкесінше психодинамика (ноосфера) оны өмірге әкелетін болады.**

Ал СВО-ның бір жылдан астам барысы көрсеткендей, барлығы Ресей әзірлеген СВО-ның бастапқы жоспары бойынша емес, осы жоспар бойынша жүріп жатыр. Бірақ «құпия әлемдік қоғам» өз жоспарын ашпайды: ол көпшілікті өзінің жоқтығына сендіре алды және олар өздерінің және ұрпақтарының тағдыры туралы ойлағысы келмейді, көбіне олар алғашқы үш топтың мүдделерімен өмір сүреді. Сондықтан олардың дүниетанымында бәрі «әлеуметтік апатты түрде», ал олардың барлық қиыншылықтарына либерализм идеяларын ашық жариялап, оларға

⁵⁸ КСРО ІІІ-ның «Смута на Руси: зарождение, течение, преодоление...» жұмысын қараңыз.

⁵⁹ Яғни, посткеңестік Ресей ұжымдық «ұлы сұмдық» диктатурасы ретінде дамыды - жергілікті ұжым Павел Иванович Чичиков трансұлттық ұжым Ося Бендермен симбиозда. Олар бірнеше ондаған жылдар бойы және жақын болашақта әмияндарын толтырып, «саяси шахматтың» сенгіш ресейлік жанкүйерлеріне «Совокты» «Нью-Васюкиге» айналдыруға уәде берді.

адалдық танытатын мемлекет басшылары – Путин, Зеленский, Меркель, Шольц, Макрон, Байден, Трамп⁶⁰ және басқалар кінәлі.

Либерализм идеяларына негізделген аймақтық өркениеттің ыдырауы бейтарап «идеологиялық либералдар» үшін өмір мен мұраттардың апаты екені анық - Ресей империясының таптық-касталық жүйесі жойылып, православиелік монархистер бір ғасырдан астам жоқтау айтып келе жатқан апатқа ұқсас апат; нацистер мен неонацистер жоқтап отырған Үшінші рейхтің апатына ұқсас.

Дегенмен, «құпия әлемдік қоғам» бағдарламалаған либерализм өркениетінің және либералдық-нарықтық жаһанданудың апаты әлемнің соңы емес, бірақ оны көпшілік солай қабылдайды. Бұл жаңа әлемдік тәртіпті орнатудың алғы сөзі. Сондықтан сұрақ туындайды: *«құпия әлемдік қоғам» адамзатқа қандай жаңа әлемдік тәртіп дайындап жатыр?*

Бұл сұрақтың жауабы қарапайым: *сапалы жаңа ештеңе болмайды: «құпия әлемдік қоғам» бұрыннан (XIX ғасырдан бері) Құдайдың атынан адамзатты құлдыққа айналдырудың библиялық жобасының жаңа модификациясын жүзеге асырып келеді.*

- Егер жаһанданудың басты жобасы «дүниежүзілік социалистік революция» идеяларымен және соған сәйкес идеологиясымен марксизм болса, болашақта әркім үшін балама міндетті емес, бұл нұсқа резерв болған,
- содан кейін маркстік жоба ыдырағаннан кейінгі кезеңде, XX ғасырдың ортасынан бастап бұл нұсқа негізгі жұмыс нұсқасы болды. Алайда, бұл хабарландырусыз және оны жаһанданудың жаңа жобасы ретінде жарнамасыз, ешқандай ниет білдірусіз және «бүкіл адамзаттың жарқын болашағы үшін» жанқиярлықпен жұмыс істейтін «революциялық партиялардың» қатарына қосылуға шақырусыз жүзеге асырылуда.

Барлығы жаһандық деңгейде жасалады - мафиялық фактордың негізінде және «әркім түсінетін дәрежеде өз мүддесі үшін, ал түсініспеушілік дәрежесіне қарай, көбірек түсінетіндердің мүддесі үшін жұмыс істейді» деген қағидаға сәйкес.

Барлық елдердің, олардың халқының басым көпшілігінің ресми әлеуметтануында және саясаттануында *мафия факторы* өте тар түрде түсініледі - тек ұйымдасқан ұжымдық қылмыстық әрекет ретінде; және «әркім түсінетін дәрежеде...» қағидасы және оны қоғамдық өмірде және кәсіби саяси қызметте жүзеге асыру туралы ештеңе айтылмаған. Сондықтан жаһандық өркениеттің «жаңа» = ескі әлемдік тәртіпке қарай ілгерілеуіне қатысты барлық нәрсе барлығының көз алдында, бірақ басым көпшілігінің түсінігінен тыс орын алады (оның ішінде барлау қызметкерлері мен саясаткерлер). Сонымен:

«Жаңа» әлемдік тәртіптің микромоделі туралы көптеген ресейлік азаматтар күн сайын (жұма мен сенбі күндерін қоспағанда) «Россия 1» телеарнасының «Вечер с Владимиром Соловьёвым» және «Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым» бағдарламаларында ойлайды.

«Жаңа» әлемдік тәртіптің осы микромоделіндегі бағдарламалардың барлық қатысушылары әртүрлі халықтардың, дүниетанымдар мен идеологиялардың, нанымдардың, әлемді қабылдаудың және дүниетанымын дамытудың жеке мәдениеттерінің тасымалдаушылары мен өкілдері болып табылады, яғни олар белгілі бір әлеуметтік топтарды бейнелейді. Ал олардың дүниетанымы мен дүниетанымдық бейімділігіне сәйкес, олар бағдарлама барысында белгілі бір функцияларды орындайды және *олардың өнегелік стандарты мен этикасы үйлесімді* - ең болмағанда В.Р. Соловьев.

Сонымен қатар, Владимир Рудольфович Соловьев белгілі бір этноконфессиялық топтың өкілі бола отырып, бағдарламаның тұрақты жүргізушісі болып табылады, және осы мәртебеге ие бола отырып, басқа бағдарлама қатысушыларының ешқайсысына рұқсат етілмеген, **рұқсат**

⁶⁰ Трампты қудалау оның АҚШ-ның дамуын жақтауымен байланысты, сондықтан оған билікке рұқсат беру қажет емес, өйткені ол АҚШ-ның қайтымсыз күйреуіне тиімді жол бермейді.

етілмейді және ең бастысы, Құдайдың атымен адамзатты құлдыққа айналдыратын інжілдік жоба аясында оларға жол беруге болмайды:

- В.Р. Соловьев талқыланатын тақырыптардың (мәселелердің) «кастингіне» және ол бағдарламаға қатысуға шақыратын адамдарды, сондай-ақ оған қазір немесе мүлдем келмеуі керек адамдарды «кастингке» монополияландырады.

Яғни, ол өзіндік «кадрлық саясат» жүргізеді және бұл мәселеде ол балама емес монополист ретінде көрінеді, егер сіз сахнаның артында не болып жатқанын, оның ішінде оның жоқ болуы мүмкін емес, бірақ «сахна артында» қалатын кураторлармен және манипуляциялық қамқоршылармен қарым-қатынасына бармасаңыз.

- Талқылау барысында ол сонымен қатар модератор-монополист, яғни ол:
  - «кіріспе сөздерді» айтады, тақырыптарды хабарлайды, бастапқы сұрақтарды құрастырады;
  - бағдарламаға қатысушыларға сөз береді;
  - оларға нақтылайтын және жетекші сұрақтар қою;
  - егер олардың біреуі уақыт бітсе немесе «тыйым салынған тақырыптарды» қозғаса, қатысушылардың қойылымдарын үзеді немесе тапсырыс берілген тақырыпты «сахна артында» қалатын бағдарламаның тапсырыс берушілері мен кураторлары талап еткендей сәл басқаша қамтыса (Сахна артында қалу - бұл «құпия әлемдік қоғамның» аналогы);
  - егер біреу бағдарламаның жүргізушісіне, тұтынушыларына және кураторларына қарсы болатын реттелетін тақырыптарды ашуда табанды болса немесе «тыйым салынған тақырыптарды» талқылауға табандылық танытса, ол бағдарламаларға⁶¹ қатысуды тоқтатады, ал бір-үш апта бұрын не болғанын жадында сақтамайтын, сан алуан шоулардың «сіңіргішіне» айналған көрермен мұны байқамайды;
  - және жағдайлардың басым көпшілігінде В.Р. Соловьев «саяси тұрғыдан дұрыс» және бағдарламаға қатысушыларға барлық айырмашылықтарымен және кейіпкерлерінің барлық ерекшеліктерімен, идеологиялық және діни бейімділіктерімен, дүниетанымымен сыпайы;
  - және қатысушылар, өз кезегінде, бір-біріне және қабылдаушыға бірдей «саяси тұрғыдан дұрыс» және сыпайы түрде әрекет етеді;
  - бәрі жұмыс істейді, өйткені В.Р. Соловьев өте тиімді психолог қана емес, сонымен қатар әңгімелесушілерін түсінуге және бағдарламалардың сенімділігін қамтамасыз ету үшін өзі және қатысушылар пайдаланатын әртүрлі фактілерді басқаруға жеткілікті білімді және ақылды.

Яғни, барлық бағдарламалардағы В.Р. Соловьев жақсы, сондықтан саясатқа қызығушылық танытқандардың көпшілігі үшін қолайлы; және бағдарламалардың пайдалы емес екенін аз адамдар байқайды.

Алайда, егер оқиғалар ағынының әсерінен уақыт өте өзгертін пікірталастардың алуан түрлі тақырыптарын ескеретін болсақ, онда біз ұжымдық қызметті басқарудың үш деңгейлі жүйесін әрекетте көреміз (бұл жағдайда іс-әрекеттер пікірталас болып табылады):

- төменгі деңгей – бағдарламаның сценарийімен анықталған шекаралардағы талқылауларға қатысушылардың әрқайсысының өзін-өзі басқаруы және В.Р. Соловьев оның басшысы ретінде;
- В.Р. Соловьевпен бейнелейтін екінші деңгей:
  - төменгі деңгейде жұмыс істеу үшін «жұмысқа қабылдау» («қатысушылардың кастингі»)⁶²;
  - тақырыптық сценарийге сәйкес бағдарлама бойынша олардың ұжымдық қызметі барысында төменгі деңгейде жұмыс істейтін қатысушылардың қызметін үйлестіру;

⁶¹ Мұндай қабылданбаудың ең жарқын мысалы - бұл бағдарламадан ұзақ уақыт бойы жойылып кеткен С.Э. Кургинян, шамасы, COVID-19 тақырыбы В.Р. Соловьевтің экраннан тыс кураторлары қалаған түрде жүйелі түрде қамтылғандығына байланысты.

⁶² 2016 жылғы 2 шілдеде Владимир Михайлович Зазнобин Беловежская пушчада «Беларусь және жалпы ресейлік өркениет үшін барабар идеология» тақырыбында сөз сөйледі. Сонымен қатар, ол В.Р. Соловьев 2000 ж.: <https://www.youtube.com/watch?v=eMqVRJkPboE>. В.Р. Соловьевтің «кастингінен» В.М. Зазнобин өте алмағаны анық, егер өтсе, В.Р. Соловьевтің кураторлары, дем берушілері мен манипуляторлары бірдеңе істеу керек еді.

- үшінші деңгей, қарастырылып отырған микромодельдегі ең жоғары, бағдарлама жүргізушісінің әрекетінің шабыттандырушылары, манипуляторлары және кураторлары, бұл жағдайда В.Р. Соловьев (бұл микромодельде сахнаның артында қалған шабыттандырушылар, манипуляторлар және кураторлар «құпия әлемдік қоғам» аналогы). Көріп отырғаныңыздай, бағдарлама көптеген жылдар бойы табысты жұмыс істеп келеді.

В.Р. Соловьевті елдің түкпір-түкпірінде көптеген адамдар құрметтейді, әртүрлі әлеуметтік топтарға жататын, олардың әрқайсысының мәдени ерекшелігімен сипатталады; егер ол бір жерге келсе, онда онымен әртүрлі әлеуметтік дәрежедегі адамдар араласады және оған әртүрлі тақырыптар бойынша өз пікірлерін шын жүректен жеткізеді - оның сұрақтарына жауап ретінде де, өз бастамасымен де; сонымен бірге оның өзі көзқарастары әртүрлі көптеген адамдар үшін авторитет болып табылады, нәтижесінде оның айтқан пікірлері олар үшін жетекші пікірлерге айналады.

Оған және оның бағдарламасына көңілі толмайтындар сахнаның артында қалады, бірақ В.Р. Соловьев не ұмытылған, не олардың наразылығының себептері туралы ойланбайды.

Ал енді телестудияда сәтті жүзеге асырылып жатқан әлеуметтік басқарудың осы микромоделінен жаһандық масштабқа көшіп, ондағы *адамдарды-персоналарды мәдени бірегей әлеуметтік топтармен алмастырыңыз - белгілі бір белгілердің жиынтығымен сипатталатын көптеген адамдар: этникалық және діни сәйкестік, дүниетанымның түрлері, психотиптері, дүниені қабылдау ерекшеліктері және қабылданатын және есте қалатынды түсіну.*

Нәтижесінде сіз «құпия әлемдік қоғам» өзі басқаратын либералдық өркениет ыдырағаннан кейін жүзеге асыруды көздеп отырған «жаңа» әлемдік тәртіпті көресіз.

Не үнсіз қалады? - АҚШ президенті Ф.Д. Рузвельттің әйелі афоризмінің салдары - Элеонора Рузвельт үнсіз қалады: **ұлы ақыл-ойлар идеяларды талқылайды, орташа (орташа) ақыл-ойлар оқиғаларды талқылайды, ұсақ (кіші) ақыл-ойлар адамдарды талқылайды**⁶³.

В.Р. Соловьев бағдарламаларында *мәдени бірегей қоғамда маңызы бар және жалпы адамзаттық маңызы бар Идеяларды олардың мәнін талқылау (яғни, мәдени бірегей қоғамдар мен жалпы адамзат өмірін ұйымдастыру тұжырымдамаларын талқылау)* тыйым салынған қызмет болып табылады: бұл «құпия әлемдік қоғамның» ішкі корпоративтік құзыреті және ол жаһандық өркениеттің болашағын жобалауда да, жаһандану⁶⁴ жобасын жүзеге асыруда да монополист болып талаптанады. Ұсақ ойлар В.Р. Соловьевтің бағдарламаларына қызықпайды: олардың тасымалдаушылары адамдарды талқылайтын басқа шоуларды көреді. Оның бағдарламаларының аудиториясы және оның төменгі деңгейде жұмыс істейтін қатысушылары, егер Э. Рузвельт типологиясымен сәйкес келсе, орташа ақыл-ойдың тасымалдаушылары болып табылады.

Әлеуметтік маңызы бар Идеяларды талқылауға тыйым салу «жаңа» = ескі әлемдік тәртіп нормаларын талқылауға да қатысты, оның қалыптасуын «құпия әлемдік қоғам» және оның

⁶³ Ағылшын тіліндегі түпнұсқа: Great minds discuss ideas; average minds discuss events; small minds discuss people.

⁶⁴ Сонымен, 2022 жылғы 27/28 наурызда «Вечер с Владимиром Соловьёвым» бағдарламасының түнгі эфирінде (Мәскеуде) В.Т. Третьяков «гуманитарлық Сколковоны» құру қажеттігін мәлімдеді. Алайда В.Р. Соловьев оған бұл сөйлемнің мағынасын ашуға мүмкіндік бермей, әңгімені басқа тақырыпқа ауыстырып, сөзін бөліп, аузын жауып тастады.

Жүргізушінің мұндай мінез-құлқының себебі, егер сіз шынымен «гуманитарлық Сколковоны» құрсаңыз, ол «бюджетті қысқартумен» және тек әңгімемен емес, іспен айналысса, содан кейін Ресей Федерациясында енгізілген «ұжымдық Батысқа» балама ретінде экономикадағы мемлекеттік басқару мен басқаруды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету сөзсіз Ресейде орналастырылған мафиялық ұйымдасқан периферия арқылы Ресей Федерациясына енгізілген «ұжымдық Батысқа» балама пайда болады; осы ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етуді дамытатын және жүзеге асыратын, қабілетті басқарушы кадрларды дайындайтын және бүкіл қоғамды нұрландыратын ғылыми-педагогикалық мектеп сөзсіз пайда болады; ал саясат аспектілерінде саясат пен ғылымның ресми бөлігі болған Ресейде заңды түрде заңды абыз билік пайда болады. Ол өзінің жаһандану жобасын тудырған болар еді, ол «құпия әлемдік қоғам» жаһандану жобасына балама болар еді. Бұл жаһандық саясатты, жаһандық жағдайды және оның одан әрі даму мүмкіндіктерін сапалы түрде өзгертер еді. Бұған жол бермеу үшін В.Р. Соловьев Ресейде қоғамдық талқылауға *шынымен тыйым салынған тақырыптардың біріне* тоқталған В.Т. Третьяковты сыпайсыз түрде сөз бермеді. Ресей Федерациясында цензураға конституция деңгейінде тыйым салынғанымен, В.Р. Соловьев бұл жағдайда цензор рөлін сәтті жеңді...

шеткі мәдени бірегейлігімен қоғамдар жұмыс істейді. Бірақ бұл тақырыптық спектрдің не екенін «құпия әлемдік қоғам» өзі жариялауды пайдалы деп санайды, содан кейін тобырды өзінің сенімді беделді адамдары мен басқа санаттағы беделді адамдар жариялайды, яғни, ол «қараңғыда» қолданатындар (яғни оларды жар салмай, оларға тікелей нысанда міндеттер белгілемей⁶⁵).

Сондықтан, «жаңа» = ескі әлемдік тәртіп жобасын идеологиялық қолдауға қызығушылық танытқандар үшін YouTube-тен Израильде тұратын хасид раввині Михаил Финкелдің «киноотекасын» іздеңіз: *бұл кең эрудитті, сөзсіз жақсы ниетті, өз бетінше ойлай алатын, өз сөздерінде сенімді және қызықты, бірақ өнегелік-этикалық және идеологиялық тұрғыдан адамзатты Құдай атынан құлдыққа айналдырудың библиялық жобасымен шектелген, бұл шектеулерден, өкінішке орай, ол әлі күнге дейін бара алмады (яғни, ол өзінің жаһандық саяси жобаны жүзеге асыру құралының бірі екенін, бұл жобаның жын-шайтандардың жобасы екенін, бірақ Құдайның құдіреттілігін білдірмейтінін түсінбейді).*

Біз оның әңгімелерін қарауды ұсынамыз, онда ол авраамдық сенімдердің мәнін, олардың ізбасарларының тарихи нақты қақтығыс қатынастарын түсінуын білдіреді, және оның пікірінше, барлық авраамдық және басқа ақидалардың ізбасарлары арасында болуы керек қатынастар. Қысқаша айтқанда, оның бұл тақырыпқа көзқарасын екі сөз тіркесімен көрсетуге болады:

- Құдай яһуди болуды сеніп тапсырған адамдар Таурат пен Талмуд өсиеттері бойынша бір-бірімен үйлесімді өмір сүруі керек. Не үшін? *Жерге және басқа адамдарға* - Құдай яһуди болуды сеніп тапсырмаған адамдарға тиімді қамқорлық жасау, ал бұл адамның өмір бойы үлкен, ауыр және жауапты жұмысы;
- Құдай яһуди болуды сеніп тапсырмаған басқалардың бәрі бір-бірімен жауласпауы керек, антисемитизмге түспеуі керек, бірақ яһудилердің басшылығымен олар яһудилерге Жерге қамқорлық жасауға және барлық адамдарға қамқорлық жасауға көмектесуі керек, ал бұл адамның өмір бойы үлкен, ауыр және жауапты жұмысы.

Таурат өзінің тарихи нысаны бойынша және Раббинатқа белгілі Таураттан Мұсаға⁶⁶ берілген Тәңірден уаһинның бастапқыда басылған формасы бойынша ерекшеленеді. Егер біз бұл мәселені қарастырмасақ, М. Финкельдің айтқанына қарсы ештеңе жоқ: **біз шынымен де Жер мен адамдарға қамқорлық жасауымыз керек, бұл ұрпақтар сабақтастығындағы адамдардың үлкен, ауыр және жауапты ұжымдық жұмысы. Бұл жұмыс екі құрамдас бөліктен тұрады - басқарушылық және бағынышты, ол да басқаруды жүзеге асырады. Ортақ істің табысты болуы үшін әрбір құрамдас яһудилер мен яһуди еместер арасында бөлінетін және екеуінің мәдениетімен шартталған өзінің «құзыреттері» (білім мен дағдылар) қажет.**

Дегенмен, бұл конфессияаралық келісім мен Жер мен басқа адамдарға қамқорлық жасауда бір-біріне көмек көрсету туралы дерексіз сөздер, бұл сөздер адамдарды саясат жасауға итермелейтіндей нақты мазмұнмен толтырылуы керек. В.Р. Соловьев бағдарламаларында көрсетілген микромодельмен корреляция жасайтын болсақ, онда ерекшеліктер келесідей болады.

Отбасы (дәстүрлі, жыныстық бұзылуларсыз) өмірдің баламалы емес нормасы болып табылады. Кедейлік пен жоқшылық болмауы керек, сонымен қатар әртүрлі адамдардың өмір салтын біріктіретін қазарма болмауы керек, тұлғаның өзіндік ерекшелігі қоғамның – оның өндірістік-тұтынушы жүйесінің мүмкіндіктерінің шегінде адамдар мен отбасылардың өмір сүру салтында көрініс табу керек.

⁶⁵ В.Р. Соловьев бағдарламаларында үнемі өнер көрсететін Яков Иосифович Кедми осы санатқа жататын көрінеді.

⁶⁶ Кейбір басқа елдердегі сияқты Ресейде де бұл мәселені иудаизм мен христиан шіркеулерінің дәстүрлерінен тыс жабу – экстремизм, дегенмен, егер сенбейтіндерге немесе басқаша сенетіндерге қарсы зорлық-зомбылық пен геноцидке тікелей шақырулар болмаса конституцияға сәйкес, мемлекет зайырлы және дін мәселелеріне және конфессияларды бағалауға араласпауы керек.

Отбасылардың әл-ауқатына қарай статистикалық бөлінуі оның еңбеккерлерінің жалпы әл-ауқатқа қосқан еңбек үлесін бағалаумен, яғни режимге адалдардың барлығы «ақылға қонымды өркендеуде» өмір сүреді, бұл олардың нәсілдерін жалғастыруға және балаларды қоғамдық ұйым жүйесінің нормаларына сәйкес тәрбиелеу мен оқытуға мүмкіндік береді; бірақ еңбек үлесін билік басқалардың үлесінен жоғары деп бағалағандар жоғары тұтынушылық стандарттармен өмір сүреді. Либералды нарықтық экономикаға тән тұтыну жарысы және ешкімнің орасан баюға деген ұмтылысы: мұны мәдениет, стандарттау жүйесі, жалпы заңнама мен құқық⁶⁷ қолдану тәжірибесі тежейді. Тиісінше, өзі де, балалары мен немерелері де «майдан ашуға» қол жеткізе алатын шексіз байлар болмайды.

Мәдени бірегей қоғамдар мен жаһандық өркениеттің мұндай өмір салтын қамтамасыз ету үшін мемлекеттік жоспарлы экономиканы құру. Мұндай экономикада (сталиндік дәуірдегі кеңестік экономикаға қарағанда) жоспарға сәйкес өндірістің пен нарықтық өзін-өзі реттейтін орны пайда болады және қоғам алдында тұрған, бірақ мемлекеттік саясаттың шеңберінен тыс қалған мәселелердің шешімін қамтамасыз ететін шығармашылық бастама сұранысқа ие болады.

«Жаңа» әлемдік тәртіпке қосылатын әрбір мемлекетте солай болуы керек, ол көпполярлы болады, өйткені мемлекеттер заңды түрде егеменді және тең болуы керек.

Мұндай өмір салты «цифрлық технологиялар» «Big Data» негізінде қалыптасқан әлеуметтік рейтингтер⁶⁸ жүйесін қамтиды. Рейтинг жүйесіне жеке және отбасылық; мемлекет ішіндегі және жаһандық рейтингтер кіреді; жеке және отбасылық рейтингтерден басқа, мемлекеттердің жаһандық рейтингтері болады. Рейтинг жүйесіне⁶⁹ айтылған және айтылмаған компонент кіреді.

⁶⁷ Яғни, жақсы нәрсе - бұл «зат - бұзу жоқ және эргономикалық оптимумға сәйкес келеді», «зат соңғы сән мәлімдемесі» емес.

⁶⁸ Жалпы, «әлеуметтік рейтингке» наразылық білдіру орынсыз. «Әлеуметтік рейтинг» деген сөздер жаңа термин, бірақ құбылыстың өзі ежелгі дәуірден бастау алады. Көптеген халықтардың тарихында орын алған мүліктік-касталық жүйе – бұл сәйкес рейтинг иелерінің құқықтары мен міндеттерінің жүйесі байланыстырылған әлеуметтік рейтингтер жүйесі. I Петрдің дәрежелер кестесі Ресей тарихындағы осындай рейтингтер жүйесінің мысалы болып табылады. Барлық мемлекеттерде әрекет ететін арнайы қызметтегі әскери атақтардың және шендердің жүйелері де әлеуметтік рейтингтер жүйесі, сонымен қатар жұмысшылар мен басқа мамандықтар үшін біліктілік және тарифтік шкалалар жүйесі болып табылады. Әртүрлі елдерде жұмыс істейтін ғылыми атақтар жүйесі түлектерден академиктерге және беделді марапаттардың лауреаттарына дейін әлеуметтік рейтингтер жүйесі болып табылады.

Біздің уақытта «цифрлық технологиялар» оқиғалардың қарқынымен және егжей-тегжейлі тұлғалардың рейтингін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бұл жақсы ма, жаман ба, бұл басқа мәселе: кез келген технологияны жақсылыққа пайдалануға болады, бірақ оны теріс пайдалану да мүмкін. Сонымен, ұялы телефондарға негізделген геолокация, негізінен, орманда немесе табиғаттың басқа бір жерінде адасып кету салдарынан жоғалып, өлетін адамдардың санын азайтады; бірақ ол тыңшылық, азаматтық бостандықтарға қысым жасау, бизнестегі әділетсіз бәсеке және т.б. мақсаттарда теріс пайдаланылуы мүмкін. Жол қозғалысының бейнебақылау камераларынан алынған «тізбекті хаттар» пайдалы, өйткені олар жүргізушілерді жол қозғалысы ережелерін сақтауға шақырады, бұл жазатайым оқиғалардың статистикасын азайтуға көмектеседі, ал кейбір жағдайларда камералар қылмыскерлерді көлікті пайдаланған жағдайда қадағалауға мүмкіндік береді.

Яғни, егер технология дұрыс пайдаланылмаса, онда әлеуметтік рейтинг жүйесі әлеуметтік пайдалы болуы мүмкін, өйткені ол адамдарға жылдам кері байланыс циклдері арқылы өзін-өзі реттеу дағдыларын дамытуға көмектеседі: жеке рейтингтің жоғарылауы тұтынудың жоғары сапасы мен өмір сүру сапасына құқықтардың біршама кеңеюіне әкеп соғады, ал оның төмендеуі құқықтарды бұзады және өмір сүру сапасын төмендетеді.

Бірақ дәл сол технологиялар негізінде жаһандық «цифрлық концлагерь» салуға болады, дегенмен, бұған технология емес, адамдар - технологияны теріс пайдаланатындар да, өзін-өзі ұйымдастыруға қабілетсіз адамдар да кінәлі болады, бұл әртүрлі мафияларға өркениет жасайтын барлық дерлік теріс пайдалануға мүмкіндік береді..

⁶⁹ Ағайынды Стругацкийлердің «Құмырсқа иіліндегі қоңыз» әңгімесінде ағайындылар бұл туралы тікелей жазбаса да, әлеуметтік рейтинг жүйесінің жұмысын көруге болады. Атап айтқанда, Лев Абалкин - он үш «тастанды балдардың» бірі (ақыл-есі бар адам биологиялық түрінің балалары, жер бетіндегі «кезбелердің» нәсілінен арнайы саркофагта қалдырылған және жер тұрғындары тапқан) - кейбір жасырын қоғамшілік күштер оның Жерде өмір сүруіне мүмкіндік бермей жатқанын «есептейді», нәтижесінде ол өмірінің көп бөлігін біздің планетамыздан тыс жерде өткізді. Ол өзіне мұндай қатынастың себептерін білуге ұмтылады, сондықтан олар алдын алу мақсатында өз түсінігі бойынша әрекет ете отырып, оны сотсыз өлтіреді. Бұл Стругацкийлердің көптеген жанкүйерлері білмейтін әлеуметтік рейтингтер жүйесіне негізделген кадрлық саясаттың бір көрінісі, бірақ олардың көпшілігі «цифрлық концлагерьдің» болашағына көңілі толмайды. Мұндай кісі өлтіру жаһандық өркениеттік ауқымда болжанбайтын зиян келтіруі мүмкін, өлтірудің ұйымдастырушылар «кезбелердің» мақсатын түсінбегендіктен, - ол әдепкі қалпы

Ол адамдарды «жаңа» әлемдік тәртіпке сәйкес мемлекеттік билік қолдайтын қоғамдық ұйымның нормаларына сәйкес ұстауға ынталандыруы керек; онда адамдар өмір сүру сапасын жоғарылату үшін өзінің жеке және отбасылық рейтингін көтеруге ұмтылуы керек. Бұл мемлекеттердің рейтингтеріне де қатысты.

Егер біреу нормаларды шектен тыс бұзатын болса, онда ол (жеке немесе жалпы отбасы) «қалыпты адамдар» қоғамынан уақытша немесе біржола оқшаулануы мүмкін (бұл ең алдымен нашақорларға, маскүнемдерге және басқа да азғындыққа ұшырағандарға қатысты болады, сондай-ақ - режимнің идеологиялық қарсыластарға: егер олар «қалыпты» - билік критерийлері бойынша - өмір сүруге кедергі келтірсе, оларды қоғамнан ерекше режимдегі арнайы елді мекендерде оқшаулау керек; бұл режимнің сипаты билікті анықтайды, билік белгілеген әлеуметтік нормадан ауытқығандардың әртүрлі категориялары үшін әртүрлі режим болуы мүмкін.

Рейтингті ұстап тұру және көтеру үшін жұмыс істемейтін мемлекеттерді «әлемдік қоғамдастық», яғни «құпия әлемдік қоғам» оларға қарсы «гибридтік соғыс» құралдарын қолдану арқылы да жазалауы мүмкін (бұл шынайы мағынасы «әлемдік қауымдастық» термині).

Ал егер біз «жаңа» әлемдік тәртіптегі мәдени бірегей қоғамдардың өмір салтын орыс классикалық әдебиетінің бейнелерінде метафоралық түрде сипаттайтын болсақ, онда бәрі келесідей көрінеді:

- құлдар (халықтың негізгі бөлігі) өздерінің құлдығы туралы білмейді, өйткені тұтынушылық әл-ауқат тұрғысынан, бірінші үш топтың мүдделеріне сәйкес (2-бөлімді қараңыз) жоспарлы үй шаруашылығымен және әлеуметтік рейтингтерге сәйкес қамтамасыз етілген, олар «бәрі жақсы», ал басқа да қызығушылықтардан басқа: 1) жұмыс (әлеуметтік рейтингті сақтау және арттыру мақсатында), 2) тұтынушылық және 3) сипаты жеке дамуын болдырмайтын ләззат-сауық, оларда жоқ және болмауы керек (бұл үшін білім беру жүйесі жұмыс істеуі керек – мектепке дейінгі мекемелер, мектеп, БАҚ, «инквизиция»)
- мамандарды іріктеу, даярлау және оларды қызметке көтеру бөлігінде экономика мен кадрлық саясатты көпұлтты, көпконфессиялы ұжым Михаил Семенович Собакевич⁷⁰ басқарады - ол сенімді кәсіпқойларды бағалайтын, өзіне бағынышты жұмысшылар үшін тиран емес және тиран емес, күшті іскер басқарушы, өйткені озбырлық пен озбырлық режимі бағыныштылардың ұжымдық қызметінің сапасы мен тиімділігін төмендетеді;
- саясатты, баршаның дүниетанымын және ұрпақтар сабақтастығында қажетті дүниетанымды жаңғыртуды, ұжымдық Собакевич жүргізіп отырған кадрлық саясатты ұжымдық Ұлы

бойынша қалады. Ағайынды Стругацкийлердің жұмысына жалпы баға беру: ол адамзатты құлдыққа айналдыру, оның атеистік нұсқасын адамдардың психикасына енгізу туралы библиялық жобаға сәйкес келеді.

Адамзат тарихында миссиялары қоғам ішіндегі билеушілер мен оларды қолдайтын саяси мафиялардың түсінігінен асып кеткен Құдай Тағаланың елшілерінің өміріне бірнеше рет қол сұғушылықтар болған.

Діни дүниетанымдағы «Құмырсқа илеуіндегі қоңыз» әңгімесіндегі «тастанды балдарды» оқшаулап өлтіру Құдай Тағаланың елшілерінің өміріне жасалған қол сұғушылықтармен моральдық және дүниелік концепциялық тұрғыдан бірдей.

⁷⁰ Г.В. Гогольдің «Өлі жандар» поэмасын қараңыз.

инквизитор⁷¹ бақылайды (қажет болса түзетеді), белгілі бір этноконфессиялық топқа «құпия әлемдік қоғам» қандай қызмет атқарады:

- Раввин Михаил Финкель өзінің миссиясы мен планетаның қалған тұрғындарымен қарым-қатынасы туралы бәрін айтып берді,
- және оның микромодельде қалай жұмыс істейтінін және жаһандық ауқымда жұмыс істей алатынын сол этноконфессиялық топтың өкілі — В.Р. Соловьев өз бағдарламаларында егжей-тегжейлі көрсетеді.

Яғни, И.В. Гете мына сөзбен сипаттаған идеалды құлдықты жаһандық ауқымда жүзеге асыруы керек: **«Үмітсіз құлдық жоқ, / Сол құлдардың құлдығынан, / Өзін елестететін / Бұғаудан азат».**

Бұл режимнің негізінде Дж. Оруэлл өзінің «1984» романында асқан адалдықпен айтқан бұқаралық психология жатыр: **«Бұқаралықтардың көзқарасы қандай және олар қолдамайтын болса, ол немқұрайлы. Оларға интеллектуалдық еркіндік берілуі мүмкін, өйткені оларда интеллект жоқ».**

Сондықтан, үшінші рейхте «Майн Кампфты» зерттеуден қашатын жер болмағаны сияқты, КСРО-да «мраксизмді» зерттеуден қашып құтылу мүмкін емес деген сияқты идеологиялық тоталитаризмге жол берілмейді. Осы әлеуметтік ұйымға бағынатын тобыр үшін «идеологиялық әртүрлілік» және этникалық және діни бірегейлікті сақтау, яғни жаһандық және мемлекетішілік мультикультурализм, бірақ әлеуметтік стихиялы емес, бірақ Ұлы Инквизитор басқаратын, сондықтан барлығы яһудилерге Жерге және барлық адамдарға қамқорлық жасауға көмектеседі.

Бұл жобада геноцид және мәдениеттердің ұлттық бірегейлігін күштеп жою күтілмейді, оған қарсы шыққандарды жоюды ұйымдастыруды қоспағанда⁷². Бұл концлагерьлерді - өлім зауыттарын қажет етпейді. Ол үшін қарсылық білдіретін қоғамды «охлократия» - тобыр билігі режиміне көшіру жеткілікті: надан, бірақ сонымен бірге өз-өзіне қанағаттанған қалың бұқара өкілдері (әсіресе оларға билікке келуге көмектессе) өздерінің жан дүниесіндегі қажетті білім мен дағдының жоқтығынан және тақырып бойынша пікірталасқа үнемі дайын болған «ал сен кімсің? Мен емес, сіз қандай құқықпен басқарасыз? мемлекеттік басқаруды көтере алмайды. Охлократия сөзсіз экономикалық геноцид туғызады, бұл түр ішілік бәсекені ынталандырады (биологиялық фактор адамдағы жануар табиғаты), бұл өз кезегінде зорлық-зомбылықтың барлық түрлерінің өсуіне әкеледі, оның қарқындылығы қылмысты азаматтық соғысқа айналдырады. Қоғамда надандық, санасыздық және халықтың қалың бұқарасының тоқмейілсуінің саяси белсенділігінен туындаған охлократия өзін-өзі өлтіру режимінен өздігінен шыға алмайды және оны мәдени бірегей халықтың өзін-өзі толық жоюына дейін жеткізеді. Қоғамның бұл үдерістен шығуы үшін оған сыртқы саяси субъектілердің араласуы немесе оның ішінде саяси мафияның қалыптасуы қажет. Нағыз егемен мемлекеттілікті жаңғыртып, қысқа мерзімде (яғни, қатыгездікпен және аяусыз) охлократияны тоқтататын мафия.

«Үлкен инквизитордың» «құпия әлемдік қоғам» жүзеге асырған «жаңа» = ескі әлемдік тәртіпке қатысты метафорасы ойдан шығарылған немесе фикция емес.

«Қауіпсіздік кеңесінің хатшысы Николай Патрушев Любавичер Хасидимді (иудаизм бағыты) секта деп атаған көмекшісі Алексей Павловтың сөздері үшін кешірім сұрады. Патрушев мырза да көмекшісінің сөздерін қате деп атап, онымен «тиісті жұмыс атқарғанын» айтты.

«Мен басылым оқырмандарынан кешірім сұраймын және бұл түсіндіру А.А. Павловтың жеке көзқарасын көрсететінін және Ресей Федерациясы Қауіпсіздік Кеңесінің ресми ұстанымы емес екенін атап өткім келеді», - деп жазды Николай Патрушев [«Аргументы и факты»](#) газетіне жазған хатында. Оның айтуынша, «мақала авторымен тиісті жұмыс жүргізілген».

⁷¹ «Ағайынды Карамазовтар» романын қараңыз – екінші бөлім, бесінші кітап, «Ұлы инквизитор туралы аңыз». Интернеттегі басылымдардың бірі: <http://ilibrary.ru/text/1199/p.37/index.html>.

⁷² Ескі өсиетке толық сәйкес: «... Саған қызмет еткісі келмейтін халықтар мен патшалықтар жойылады, ондай халықтар толығымен жойылады» (Ишая, 60:10 - 12). Бірақ Ресейде заңды түрде бұл экстремизм немесе нәсілшілдік емес, «дәстүрлі діндердің» бірінің «қасиетті жазбаларының» үзіндісі, оның айыптауын «сенушілердің сезімін қорлау» деп түсінуге болады.

Бұған дейін «Аргументы и факты» басылымында Алексей Павловтың Украинадағы діни ахуал туралы айдары жарияланған болатын. Ол мәтінде еврейлердің «Хабард Любавич» қозғалысын секта деп атаған. Ресей еврей конгресі материалға байланысты Ресейдің Тергеу комитеті мен прокуратурасына [шағымданған](#). Ресейдің бас раввині Берл Лазардың⁷³ айтуынша, Ресейдегі еврей қауымдарындағы раввиндердің 90% хасидтер⁷⁴.

Бұл 2022 жылдың қазан айында болды, ал 2023 жылдың 20 қаңтарында Павлов Ресей Президентінің Жарлығымен 2009 жылдың 19 наурызынан (осы лауазымды атқарған кезде ол ФСБ генерал-лейтенанты шенінде болды) бері атқарып келген Ресей Қауіпсіздік Кеңесі хатшысының көмекшісі қызметінен (шығару себептерін көрсетпестен) босатылды. Шынында да, мемлекеттік билік өкілі сауатты болуы керек, әсіресе көпшілік алдында бос сөз айтпауы керек, мемлекеттік билікті адекватты емес ойлайтын қызметкерлерден, одан да көп жұртшылық алдында біркелкі адекватты емес деп сөйлейтіндерден, сол арқылы адамдарды адастырушылардан жүйелі түрде тазарту қажет.

Бірақ, өкінішке орай, Ресейдегі посткеңестік билік өкілдеріне адекватты емес ойлайтын және әрекет ететіндерден жүйелі түрде тазарту тән емес. Оның ішінде басқа тақырыптарда болса да, адекватты емес ойлайтын және әрекет ететін көптеген адамдар бар. Хасидизмге, хасидизмге және олар ұстанатын саяси көзқарастарға тікелей қатысы жоқ адамдар бар (осы бөлімнің алдындағы бөлімдерді қараңыз, оларда мемлекеттік органдар түсінуге міндетті, бірақ Ресейдегі посткеңестік либералдық билік түсінгісі келмейтін көп нәрсені көрсетеді).

«Әр дәуірде өзінің инквизициясы болуы керек»⁷⁵, оның мақсаты режимнің тұрақтылығы мен қоғам өмірін қамтамасыз ету үшін белгілі бір міндеттерді шешу, сондықтан «Үлкен инквизиторға» теріс көзқарасты қалыптастыру жол берілмейтін қылмыс болып табылады.

Және бұл жағдайда Хасидтер «секта» емес деген Берл Лазардың қарсылықтары қабылдануы керек, өйткені қазіргі уақытта хасидим иудаизмдегі және жалпы адамзаттың саяси мәдениетіндегі жетекші және жаһандық саяси қабілетті қозғалыс болып табылады.

«Яһудей-масондық қастандыққа» қарсы күресушілердің қай-қайсысы да бұған наразы болса, онда ол өзінің әрекет қабілетін хасидизмнен де жоғары деңгейде дамытып, оны былшыл емес, іс жүзінде ұжымдық қызметте жүзеге асыруы керек. Дегенмен, бұл жағдайда негізгі міндет бұрынғысынша қалады - Жерге және барлық адамдарға қамқорлық жасау, бірақ бұл Хасидизмнің ниетінен және жасай алатынынан ОБЪЕКТИВТІ (және субъективті емес) жақсырақ жасалуы керек.

Басқару жүйесі мен басқару объектісінің (бұл жағдайда мәдени өзіндік қоғам) және олардың екеуінің де жағдайларға өзара сәйкестігін талап ететін объективті заңдылық бар. *Бұл басқару*

⁷³ 2023 жылғы 28/29 қаңтардағы «Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым» бағдарламасында Кедми келіспейтінін білдірді, өйткені иудаизм дәстүрлері мен жалпы еврей мәдениеті «бас раввин» деген ұстанымды білдірмейді: <https://my.mail.ru/bk/tatyanahvr55/video/3625/27633.html>, 1:42:00 бастап: «...«Бас раввин» әрқашан биліктің шешімі. Ешқашан. Еврейлерде «бас раввин» деген ұғым жоқ. Билік еврейлермен сөйлесу үшін кімнің «басшысы» болатынын тағайындайды. Еврейлер мұны ешқашан жасаған емес, өйткені бізде бұл ұғым жоқ. Біздің халқымызда, дінде «бас раввин» жоқ.

Сондай-ақ, Я.И. Кедмидің «бас раввин» және Берл Лазардың осы «позициядағы» бұрынғылары туралы мәселені талқылай отырып, келесі сөздерді айтқанына назар аударайық: «... бұл діни сектадан емес, шетелдіктер емес» - бұл иудаизмдегі ағымдардың бірі ретінде Хасидизм туралы және Ресейдің «бас раввині» ретінде Берл Лазар туралы. – В.Р. Соловьев Я.И. Кедмиді жокқа шығара алмады (немесе жокқа шығарды), оған Н.П. Патрушевтің кешірім сұрауы мен А.А. Павловтың тағдырын еске түсірмеді, бірақ талқылауды басқа тақырыптарды талқылауға бұрды.

Википедиядан көріп отырғаныңыздай, Израильде «бас раввиндік» бар және оның «бас раввиндіктің» жұмысын кезек-кезек басқаратын екі «бас раввині» бар (сефард (Батыс Еуропа) дәстүрінің бірі, Ашкенази (Шығыс Еуропа) дәстүрінің екіншісі). «Бас раввиндіктің» функциялары негізінен Я.И. Кедми айтқанмен бірдей: сенушілер қауымының мемлекеттік билікпен өзара әрекеттесуі, бірақ таза діни емес.

⁷⁴ Олеся Павленко. «Патрушев Хасидимді секта деп атаған көмекшісінің сөзі үшін кешірім сұрады» (28.10.2022: <https://www.kommersant.ru/doc/5640023?ysclid=lgc421b7qf343183990>).

⁷⁵ Философия ғылымдарының докторы, философия кафедрасының меңгерушісі, профессор, бұрынғы смершевтік Исаак Александрович Майзель (1919 - 2010): оның 1970 жылдардың аяғында «ғылыми коммунизм» курсы бойынша студенттерге берген лекциясында айтқан пікірі.

жүйесі мен басқару объектісі басқарылатын түрде өзара әрекеттесетін жағдайлар (бұл жағдайда Жер планетасы мен Ғарыш жағдай ретінде әрекет етеді).

- Қазіргі уақытта «құпия әлемдік қоғам» және хасидизм нақты басқарушылар ретінде осы үлгіге сәйкес келеді;
- «Жаңа» = ескі әлемдік тәртіпке енгізуді көздеген тобырлық-«элиталық» қоғамдар да осы үлгіге сәйкес келеді, бірақ тек бақылау объектілері ретінде – оларда жаһандық маңызы бар сезімтал-зияткерлік егемендігін қамтамасыз ететін субмәдениеттердің болмауына байланысты;
- бірақ «жидомасондық қастандығына» қарсы күресушілер бұл үлгіге ешбір жағдайда сәйкес келмейді: олар әлеуметтік жүйенің өздерінің шулары, бұл оларға болашақта жақсылық әкелмейді, өйткені олар «Құдайға шырақта, шайтанға көсеу де бола алмайды», бірақ басқару тапсырмаларындағы өздерінің шулары басылады және жойылады.

Басқаша айтқанда:

«Жидомасондық қастандығына» қарсы күресушілер бұл үлгіге сәйкес келмейді, өйткені «құпия әлемдік қоғам» және Хасидим әділдіктің іске асуы және сондықтан Құдай⁷⁶ олармен бірге; **бірақ жоғарыда сипатталған «жидомасондық қастандығына» және оның тарихи шынайы және перспективалық түрінде жаһандануға қанағаттанбағандардың өздері басқарушылық жағынан қабілетсіз болып тұр, және «құпия әлемдік қоғамның» және оның атқарушы перифериясының мүмкіндіктерінен асатын әлеуетті дамыту үшін ештеңе жасамайды,**⁷⁷ олар әртүрлі елдердегі «құпия әлемдік қоғам» және оның атқарушы перифериясы жүзеге асырып жатқан жобадан гөрі ОБЪЕКТИВТІ жақсырақ жаһандану жобасын жасау және жүзеге асыру үшін ештеңе істемейді.

- Өз-өзіне қол жұмсаудан (ішінде жасырынған эззілдықтан) бас тарту керек, Тарих көрсеткендей, «Құдай бізбен бірге!» принципі, бұл Құдай біздің мысқылымызды қолдайтынын және қолдайтынын білдіреді, әділетсіздікті, өз-өзін әділетсіздіктің мүддесі мен қызмет етуі және басқалардың жеке мүддесі⁷⁸.
- Ар-ождан диктатурасының құдіретімен мағыналы жасампаз ерік-жігерді жүзеге асыруды көздейтін «Біз Құдаймен біргеміз!» деген өмірлік ұстанымға көшу қажет. Содан кейін Құдайдың көмегімен Ресейдің қайта жаңғыруы да, бүкіл Жердің өзгеруі де алынады. Бірақ

⁷⁶ В.Р. Соловьевтің бір кітабы «Біз орыспыз! Құдай бізбен бірге! Эмоционалды талдау әрекеті (Мәскеу: ЭКСМО, 2011). Ол яһуди ретінде (өзі бірнеше рет мәлімдейді), олардың мәдениетінде қалыптасқан дәстүрге сәйкес, кітапты басқаша атау керек еді: «Біз орыспыз! Қ-д бізбен бірге!»

Бірақ Мұсаның 10 өсиетінің 3-ші өсиетінен яһуди мәдениетінде туындайтын «Қ-д» жазу дәстүрін ұстануды қажет етпейтін басқа Құдайды білдіруі мүмкін: «Құдайларың Жаратқан Иенің есімін бекер атамаңдар; Өйткені Жаратқан Ие өзінің есімін бекер айтқан адамды жазасыз қалдырмайды». Керісінше, «Қ-д» емлесі яһудинің ғұрыптық қыр-сырын білмейтін орыстілді оқырманды таң қалдырады.

Осыған орай, 2016 жылғы 2 шілдеде Беловежская пушчада Владимир Михайлович Зазнобин «Беларусь және жалпы ресейлік өркениет үшін барабар идеология» тақырыбында сөз сөйлегенін тағы бір рет еске сала кетейік. Сонымен қатар, ол осы кітап туралы және 2000 жылы В.Р. Соловьевпен байланысы туралы айтқан: <https://www.youtube.com/watch?v=eMqVRJkPboE>.

⁷⁷ Бұл туралы Таудағы уағызында: «...егер сендердің әділдігін дін кітапқұмарлар мен фарисейлердің әділдігінен асып кетпесе, Құдай Патшалығына кірмейсіңдер» (Матай 5:20 - синодтық аудармада «Аспан Патшалығы» деген сөздер бар: біздің түсінігімізде бұл өңдеу мен цензураның нәтижесі, өйткені Мәсіхтің өзі: «... Мен Құдай Патшалығы туралы Ізгі хабарды уағыздауым керек, өйткені мен осы үшін жіберілдім» - Лұқа, 4:43).

⁷⁸ «Gott mit uns» («Құдай бізбен бірге» деген сөздің латын нұсқасы) ұраны нацистердің белбеуінде болды, бірақ атеизмді насихаттайтын мәдениеттің билігі кезінде де біз Құдаймен бірге болғанымыз үшін КСРО жеңді.

Құдай ешкімді Ақиқат-Ақиқатпен де мәжбүрлемейді: анау немесе басқа болашақты таңдау әркімнің өз ісі.

8. Ресей және «жаңа» әлемдік тәртіп

Қазіргі жаһандық өркениеттің барлық мемлекеттеріндегі саяси және ғылыми ресмиліктің барлық⁷⁹ мәдениеттері тарихи қалыптасқан дәстүрлердің билігінде қалуымен сипатталады. **КОНЦЕПТУАЛДЫҚ БІЛІКТІҢ ЖЕТІСТІГІ** жоқтығынан олар өз қоғамдары үшін де, жалпы жаһандық өркениет үшін де болашақтың жобаларын дербес әзірлеп, жүзеге асыра алмайды. Бұл барлық тобырлық-«элитарлы» қоғамдардың егемендіксіздігінің бір көрсеткіші.

Соңғы бірнеше ғасырда жаһандық өркениет пен кез келген мемлекет үшін болашақтың барлық жобаларын, шығу тегінің ерекшелігіне қарамастан, «арттағы әлем» таңдап, өңдеп, жүзеге асырады. «Құпия әлемдік қоғам» оның қызығушылығын тудырған мәдени бірегей қоғамдарда орналастырылған өзінің шеткі аймақтары арқылы әрекет етеді.

Жоғарыда айтылғандай, «құпия әлемдік қоғам» бүкіл жаһандық өркениеттегі өзін-өзі басқарудың көптеген өзара ену процестерінің иерархиясын басқарады⁸⁰. Жаһандық өркениеттің өмірін басқару тұрғысынан алғанда, бұл әр дәуірде «құпия әлемдік қоғам» басқа мемлекеттерде бүкіл адамзаттың өркениеттік дамуының көшбасшысы ретінде қарастырылатын мемлекетті талап ететінін білдіреді, өйткені оның тарихи өмір жолында адамдар өз мемлекетінің немесе бүкіл адамзаттың «жарқын болашағының» прототипін көретін еді. Белгілі бір мемлекет басқа мемлекеттердің билеуші «элиталарына» үлгі ретінде қабылданса, жаһандық саясат оңайырақ болады. Бұл жағдайда оның өзін-өзі басқару процесі «құпия әлемдік қоғам» үшін қалаулы сипатқа ие болады.

Алайда, билеуші режим өз дәстүрлеріне табанды түрде адал болса, онда «жарқын болашақтың» мемлекеттік прототипі билеуші режимдерге оппозициялық топтар үшін ұстанатын нысан болады. Олай болса, «жарқын болашақты» «дұрыс» армандағысы келмейтін режим жойылып, «жарқын болашақты» «дұрыс» армандаған оппозиция билікке келеді. Биліктің ауысуы біраз уақытты қажет еткенімен, мұндай жағдайда егеменді елдің де-юре өзін-өзі басқаруы «құпия әлемдік қоғамға» ұнайтын сипатқа ие болады.

Сонымен қатар, тарих басқа қоғамдарға «жарқын болашақтың» прототипін көрсету құқығы үшін бірнеше мемлекеттер арасындағы бәсекелестік мүмкіндігін мойындайды.

Егер біз либерализм идеяларына негізделген болашақтың басқаларға тартымды бейнесі туралы айтатын болсақ, онда прототип мемлекеті болған: француз төңкерісіне дейін – Ұлыбритания, француз революциясынан кейін – Франция, 19 ғасырдың екінші жартысынан – АҚШ.

XX ғасырдың бірінші жартысында жаһандық саясат либералдық-буржуазиялық капитализмді жоюға бағытталып, оның идеологиялық негізі «марксизм» болған кезде КСРО бүкіл адамзат үшін жарқын болашақтың прототипі мемлекет болды.

⁷⁹ 5-бөлімдегі 37-ескертуді қараңыз.

⁸⁰ Бұл туралы қосымша ақпарат алу үшін Мәдениетаралық қатынастар анықтамалығының 4.3 бөлімін қараңыз. «Қоғамдар өмірін басқарудың стратегиялық деңгейінің саяси технологиясы» (1 том) және 3-тақырыптан ауытқу: «Қоғамдағы өзін-өзі басқару жүйелері мен басқару құралдарының иерархиясы» (2 том).

XX ғасырдың екінші жартысында «құпия әлемдік қоғам» марксистік жаһандану жобасынан бас тартқаннан кейін, «жарқын болашақтың» мемлекеттік прототипі рөлі қайтадан АҚШ-қа өтті, бірақ енді олардың өмір салтын бүкіл әлемге⁸¹ тарату үшін емес, марксистік жобаны өшіру үшін. Маркстік жобаны өшіру үшін Сталиннен кейінгі кезеңде сырттан бақыланатын КСРО-ның ыдырау процесінде оған көңіл бөлу керек⁸².

КСРО-ның ыдырауы нәтижесінде жаһандық өркениет идеологиясыздандырылды, қазір 1940 жылдардың аяғындағыдай адамдардың санасында «жарқын болашақ» бейнесі немесе оның арманы баламасыз болатын бірде-бір идеология жоқ. Бұл жағдай 7-бөлімде сипатталған жаһандану жобасына толық сәйкес келеді: көпшілікке кез келген көзқарасты ұстануға рұқсат етілуі мүмкін, себебі:

- оның өкілдері барлық салдары бар барлауды қалай пайдалану керектігін білмейді;
- көп жағдайда олар алғашқы үш топтың мүдделерінен туындайды;
- егер біреу алғашқы үш топтың мүдделерінен асып кетсе, онда олар «құпия әлемдік қоғамның» жаһандық саяси және аймақтық саяси міндеттерін шешуге арналған немесе бейімделген дәстүрлі конфессиялардың, философиялардың, идеологиялардың мейірімінде қалады.

Мұндай жағдайда «жаңа» = ескі әлемдік тәртіпке көшу қажеттілігіне байланысты «құпия әлемдік қоғамда» Ресейге қатысты тілектері бар:

Ресей барлық басқа қоғамдар үшін тартымды «жарқын болашақтың» мемлекеттік үлгісіне айналуы керек және, ең алдымен, либерализм идеялары негізінде дамыған әлеуметтік-экономикалық ұйымның жүйелі қайтымсыз күйреуіне «құпия әлемдік қоғам» итермелейтін қоғамдар үшін.

Бірақ посткеңестік Ресей 1990 жылдардағы либералдық-нарықтық жаһандану жобасы бойынша сыртқы бақылаумен әрекет ететін жергілікті либералдармен қалыптасты. Ал осы жағдайға байланысты ол – өзінің тарихи дамыған түрінде – бүкіл адамзаттың жарқын болашағының мемлекеттік прототипі жауап беруі тиіс талаптарға сай емес. 2020 жылғы конституциялық реформа бұл міндеттерді орындауға әкелмеді.

Соған қарамастан, «құпия әлемдік қоғам» Ресейді бүкіл адамзаттың «жарқын болашағының» мемлекеттік прототипі ретінде қарастырады.

Бұл Ресей ежелден көптеген халықтардың мемлекеттік-өркениеті болғанымен байланысты. Бұл қабілетте ол дамыды, өйткені онда нәсілшілер мен нацистер пайда болғанымен, нәсілшілік пен нацизм бұқаралық әлеуметтік құбылыс ретінде көп ұлтты Орыс әлемінде тұрақтылыққа ие емес және ешқандай саяси маңызды субмәдениеттер ретінде ұрпақтар сабақтастығында қайта өндірілмейді.

Көп жағдайда Ресейде басқа адамдардың ұлты мен діні ешкімді қызықтырмайды. Басқа ұлттар мен діндерге қарсы көзқарастар болуы мүмкін болса да, белгілі бір адамдармен қарым-қатынасқа келгенде, барлық адамдар өздерінің істеріне қарай бағаланады: *ең бастысы, адам жақсы, қай ұлт, қай дін екені екінші орында.* «Адамның жақсылығы» критерийлері ұлты мен дініне қарамастан Ресей тұрғындарының көпшілігіне ортақ және олар көптеген ғасырлар бойы өзгерген жоқ:

- сіз жақсы адамға жұмыста да, соғыста да, күнделікті өмірде де, жеке көрінбейтін қарым-қатынаста да сене аласыз, мысалы, әртүрлі нәрселер туралы сөйлесу немесе өзіңізге қатысты бірдеңе туралы бірге үндемеу - жақсы адам өзіне артылған үмітті алдамайды, сізді жерге қаратпайды, айлакерлік жасамайды және алдамайды, бірақ көмектесіп, қамқорлық жасайды;

⁸¹ Жердің биосферасы, егер оның жаһандық ауқымда таралуына рұқсат етілсе, американдық жүгенсіз тұтынушылықтан аман қалмайды.

⁸² Бұл сәтті орындалды, өйткені Сталиннен кейінгі кезеңде КСРО-дағы «элиталық» билік КСРО-ның инновациялық дамуын қаламады және қамтамасыз ете алмады. Билеуші «элита» АҚШ «элитасының» және Батыстың озық ғылыми-техникалық мемлекеттерінің тұтынушылық әл-ауқатына қызғанышпен қарай бастады және «олар сияқты» өмір сүргісі келді.

- жақсы адам бірдеңеде қателесуі мүмкін, бірақ ол қателігін өзі мойындайды және ол кешіріледі, бірақ ол Орыс әлемінде кінәлілердің нанымды өкінуінсіз кешірілмейтінін арам және екіжүзді болмайды.

Яғни, көпұлтты Орыс әлемінде атышулы «көпмәдениеттілік» ғасырлар бойы қалыптасқан норма, бірақ ол ұжымдық Батыстың «мультикультурализмінен» адамдардың өнегелік-этикалық мәнін білдіруімен ерекшеленеді, және оларды қолданыстағы заңнама мен құқық қолдану тәжірибесі арқылы толеранттылыққа мәжбүрлеу емес.

Интернеттегі даналық: *Сіз АДАМ болсаңыз, Ресейде ешкім сіздің ұлтыңызға ерекше қызығушылық танытпайды. МАЛ бола салысымен бәрі бірден таңғалады, ал кімнің айуандығы боқтық?*

Бұл жаһандану барысында оның кез келген түрі бойынша бүкіл әлемге таралуы тиіс тарихи тәжірибе. Бұл тәжірибе бірегей, сондықтан бүкіл адамзаттың «жарқын болашағының» прототипі ретінде Ресей «құпия әлемдік қоғам» үшін қолайлы. Басқа көпұлтты мемлекеттерге қарағанда, үстемдік етуші халықтардың («титулдық ұлт») басқа халықтарды ассимиляциялауы, олардың ұлттық мәдениеттерінің, кейде тіпті олардың тасымалдаушыларының да өзіндік ерекшелігін жойып жіберетіні артық.

Ресейді бүкіл адамзаттың «жарқын болашақтың» мемлекеттік үлгісінің рөлі үшін ең қолайлы ететін екінші жағдай - бұл тарих бойы халықтардың сан алуан жетістіктері орыстілді мәдениетке кіріктіріліп, бұл жетістіктер оның ажырамас бөлігіне айналды. Бұл жаһанданудың бір қыры, өйткені жаһандану нәтижесінде бүкіл көпұлтты адамзат бірігетін мәдениет пайда болуы керек.

Үшінші жағдай - бұл:

- КСРО-дағы социалистік құрылыстың 70 жылын Орыс әлемінің қарапайым халқы жоққа шығарған жоқ, тіпті билік басындағы батысшыл либералдық және шіркеушіл «православиелік» «элита» сол дәуірді қырық жылға жуық жала жауып жүрсе де, оны саяси шенеуніктердің қызметі мен бұқаралық ақпарат құралдарынан, мектептер мен университеттердің оқу курстарынан нені көруге болады;
- екінші жағынан, олар КСРО-ны жойғаннан кейін либералдар құрған отаршылдық типтегі егеменді емес капитализм Ресейдің қарапайым халқын қабылдамау. Бұл бас тарту Ресейді либерализм идеяларынан, либералдардан, либерализм идеяларына негізделген саяси тәжірибелерден тазартуды және либералдық нарықтық экономикалық модельді жоюды қаламайтын (немесе жасай алмайтын) мемлекет пен бизнес органдарына жеккөрушілікке айналады.

ВЦИОМ мен саяси «қарсыластар» адамдардың саясаткерлерге жеке және саяси партияларға деген сенімінің рейтингі туралы не айтса да, объективті айырмашылық бар:

➤ *теледидар не көрсетеді және не айтады,*

➤ *әркім тікелей сезінетін объективті айырмашылық бар, мысалы, әмиянының сатып алу қабілеті, өзінің және одан әрі - балалар мен немерелердің өмірінде өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндігі, барлық билік тармақтары органдарының әртүрлі мәселелерге жүгінуіне жауап беруі.*

Бұл айырмашылық теледидар мен басқа да саяси шоуларды жылтыратуға немесе жоққа шығаруға болмайтын объективті факт болып табылады.

Ал СВО барысы тек либералдар мен либерализмді қабылдамау мен жек көрушіліктің, жоқ олигархтарға деген жеккөріністің, 30 жыл⁸³ бойы әлеуметтік мемлекет құра алмаған және оның жаһандық өркениеттің инновациялық дамуындағы көшбасшылығын қамтамасыз ете алмай келе жатқан тарихи қалыптасқан мемлекеттік билікке бұл жиіркеніштіліктің таралуын ынталандырады.

Сондықтан Ресейдің көпұлтты қоғамының мұндай психодинамикалық жағдайында либералдар «қасиетті тоқсаныншы жылдарға» оралуды армандамауы керек. Либералдар 1985 жылғы «қайта құрудың» басынан бүгінгі күнге дейін қарапайым халыққа көп қиындық тудырды

⁸³ 1993 жылы Ресей конституциясы қабылданғаннан бері

және тудыруды жалғастырып тұр. Сондықтан олар «күнә ешкіге» айналмауы үшін дұға етулері керек, олар осы барлық қиындықтардың «кінәнің жуылуы үшін» құрбандыққа шалынуы керек.

Бірақ «мемлекет қайраткерлері»-әлеуетті құрылымдар де өздерін мақтамауы керек: олар 2000 жылдардың басынан бастап космополиттік либералдарды мемлекеттік биліктен ығыстырып, трайбализм қағидаттарын және мемлекеттік жоспарлау мен нарықты реттеу элементтері бар либералды нарықтық экономикалық модельді білдіретін кадрлық саясатқа негізделген «ұлы Ресейді» құруға тырысса да:

- либералды-нарық үлгісін «құпия әлемдік қоғам» ұзақ уақыт жоюға үкім етті;
- Ресейді «жаңа» = ескі әлемдік тәртіпке көшудегі бүкіл адамзаттың «жарқын болашағының» мемлекеттік прототипіне айналдыру міндетіне сәйкес - кадрлық саясат:
  - кәсіпқойлық пен этиканы қолдау, ұжымдық жұмыстың үйлесімділігін қамтамасыз ету принциптеріне құрылуы тиіс,
  - ал лауазымдарға тағайындалған ақымақтардың, кәсіпқой еместердің, арамзалардың «элитарлық» алаңсыз және жауапсыз тектілігі қағидаттары бойынша емес.

Бұл мемлекеттік және шаруашылық органдарын кәсіби қабілетсіздерден, ақымақтардан, этикалық нормаларды бұзушылардан тазартуды, ұжымдық қызметтің тиімділігін қамтамасыз етуді, және әртүрлі себептермен либералдық сандырақтардың билігінен шыға алмайтындардан. Бірақ бұл посткеңестік Ресейдің «элитарлы» корпоративтік мемлекеттілігіне тән емес. Сондықтан посткеңестік Ресейде тарихи қалыптасқан әкімшілік корпус «құпия әлемдік қоғамның» қажеттіліктерін қанағаттандырмайды, нәтижесінде, ол кәсіби ауқатсыз табысты мансапшылардан, ақымақтардан, іскерлік этиканы бұзып жүрген оңбағандардан тазартылады.

Қазіргі уақытта Ресейді жоғарыда 7 және 8 тарауларда сипатталған «жаңа» әлемдік тәртіпте адамзаттың өркениеттік дамуының мемлекет-басшысына айналдыруға дайындық жүргізілуде.

Қазір Ресей алдағы өзгерістерді мақұлдап, белсенді түрде қолдайтын «қоғамдық пікірді» қалыптастыру сатысында тұр. Бұл соңғы бір жылда ток-шоулар мен интернетте не қажет екендігі туралы мәлімдемелердің күрт өсуінен көрінеді:

- Госпланды қайта дамыту;
- орталық банкті ұлттандыру және оны мемлекетке бағындыру;
- екі контурлы несие-қаржы жүйесін құру (бір контур өндіріс пен мемлекеттік тұтынуға қызмет етеді, екінші контур халықтың табиғи тауарлар мен өнімдерді тұтынуына қызмет етеді);
- бүлдіргіштер мен диверсанттарды мақсатты түрде анықтайтын және мемлекеттік аппаратты және қоғамның басқа да әлеуметтік-саяси маңызды салаларын олардан қандай да бір жолмен тазартатын билік органы ретінде «СМЕРШ»-ті жандандыру;
- тұтастай алғанда егемендіктің негізі ретінде педагогикалық егемендікті жаңғырту;
- Ресей басқа елдердің халықтары үшін беделді және тартымды болуы керек.

Мұның бәрі Ресейдің «жарқын болашақтың» мемлекеттік үлгісі және адамзаттың өркениеттік дамуындағы көшбасшысы болуы үшін шынымен қажет:

- және «жаңа» = жаһандандудың ескі жобасында, онда идеология мен саясатқа, және мықты кәсіпорын басшысы – ұжымдық көпұлтты М.С. Собакевичқа жауапты ұжымдық ұлы инквизитордың билігі кезінде ақылға қонымды жеткіліктілік шегінде тұтынушылық әл-ауқатта өмір сүруге нұсқайды.
- және орыс бойынша жаһандандудың өзіндік жобасында өркениеттік көшбасшылықтың мәні білімдегі артықшылық, басқалар әзірлеген білімді қабылдау және барлығын ағарту болып табылады.

Жалғыз мәселе - бұл қайта құрулар қандай мерзімде, қалай, кімнің басшылығымен жүзеге асырылады, және бар нәрседен болу керекке көшу кезінде кім құрбан болады немесе қандай да бір жолмен зардап шегеді?

Қоғамның психодинамикасы осымен көптен бері жұмыс істеп келеді.

9. «Жаңа» = ескі әлемдік тәртіптің келешегі

7-бөлімде сипатталған «жаңа» = ескі әлемдік тәртіп келесі жағдайларда тұрақты болуы мүмкін:

- Жер халқының негізгі статистикалық массасы бұрынғысынша:
  - адамға биологиялық түр ретінде тән «жануар табиғат» билігінде өмір сүреді;
  - оларды алғашқы үш топтың мүдделері басқарады;
  - даму мен дегразацияны объективті құбылыс ретінде ажыратпау (олар үшін мұның бәрі – адамдар мен қоғамның сан алуан өмір салты ғана);
- мүдделеріне төртінші – тоғызыншы топтардың мүдделері кіретін статистикалық азшылық:
  - төртінші – тоғызыншы топтардың мүдделеріне сәйкес тұлғалық дамуда: 1) психикалық құрылымның адамдық типіне жете алмайды және 2) концептуалды беделге ие емес⁸⁴ (яғни, олар болашаққа арналған жобаларды жасай алмайды), 3) Құдай Тағаламен сұхбаттасу арқылы Жердің ноосферасы арқылы қоғамның психодинамикасына әсер ету арқылы басқару дағдыларын меңгермеу;
  - олар өзін-өзі ұйымдастыруға қабілетсіз, яғни бұрынғы абзацта айтылғандардың барлығын игеріп, қоғамның барлық салаларын тарататын және бақылауға алатын өкілеттіктерді, міндеттерді, басқарылатын ресурстарды динамикалық қайта бөлумен іскерлік коммуникация жүйелерін құруға қабілетті емес.

Дегенмен, бұлай болатынына ешқандай кепілдік жоқ. Жоқ, өйткені Тәңір жер бетінде не және қалай болып жатқанына бей-жай қарамайды. Ал объективті түрде, Таурат пен Талмудтың, Киелі кітаптың барлық басылымдарындағы және аудармаларының тарихи түрінде Құдай рухының жетелеуімен жазылған жазбалар екенін ештеңе растамайды. Бұл жазбаларда қателер, адасушылықтар, зиянды өтіріктер жоқ, олардан уаһилердің бір бөлігі жойылмаған деп айтуға болмайды.

Демек, «біз ар-ұжданымызбен Құдаймен біргеміз», «Құдай бізбен» және «Қ-д бізбен бірге» қағидаларының арасында айырмашылық бар және адамдардың осы қағидалардың әрқайсысын ұстануының салдары бойынша айырмашылық бар, өйткені үшеуіне де немқұрайлылық. Сондықтан «жаңа» = ескі жаһандану жобасының жақтаушылары КСРО-ның ең терең және қабілетті психологтарының бірі, психолог Владимир Львович Левидің (1938 жылы туған) «Сапиенс» поэмасы туралы ойлануы керек.

*Мен
Ешқандай салдарын білмеу
Соқыр туылған құрал
Аты жоқ апаттар машинасы
Ұятсыз аңыздардың елесі.
Әрекет - бұл ақылсыз құс
Сөздер уланған тамақ.
Тоқтата алмаймын
Ал ояту - өлім.*

*Мен
Сана. Тезірек*

⁸⁴ 5-бөлімдегі 37-ескертуді қараңыз.

Менің не істеп жатқанымды түсін
Мен күлкі фрагменттерімен көтерілемін
Ал мен тозақ отында күйемін.

Мен
Жалпы азаптың оты,
Соңғы ұят оты.
Менің күйген қолдарым
Қалаларыңызды салыңыз.⁸⁵

Бірақ В.Л. Левидің айтқандары үнсіз қалған көптеген нәрселермен бірге жүреді, оның ішінде ең маңыздысы: хилиазм (мыңжылдық) күпірлік емес, Құдайдың бір өсиетінің барлық адамдарға өз замандастары – жерлестері Мұса, Мәсіх, Мұхаммед және Құдай Тағаланың басқа да елшілері үйреткен шынайы мағынасы – есте қалатын да, адамдар ұмытатын да. Бірақ Бір өсиетке қатысты былай деген: «**Менің келісімім әділетсіздерді қамтымайды**» (Құран, 2:124), бұл «және мен жұмаққа баруға қуаныштымын, бірақ күнәға жол берілмейді» деген сөздерді түсіндіреді. Яғни, әділетсіздік Құдайдың рұқсатының шегінде болады және белгіленген мерзімдер аяқталғанға дейін немесе оған Жоғарыдан рұқсат етілген мүмкін шектен шығу әрекетіне дейін бар.

Ал әділдік – адамның өзі саналы түрде және ерікті түрде дамытатын, оның биологиялық тұрғыдан да белгілі бір ата-бабадан шығуымен де, конфессиялық тұрғыдан да анықталмайтын жеке қасиеті. Оның үстіне, *оларды қолдайтын тарихи қалыптасқан тобырлық-«элиталық» мәдениеттер мен конфессиялар сол немесе басқаша, азды-көпті дәрежеде әділдікті басып тастайды.* Ал мұндай жағдайда қоғам мәдениетінің нормаларын, оның заңнамасын⁸⁶, діни дәстүрлерін кей жағдайда елемей, бұза отырып, өз бойынан ар-ождан мен ерік тауып, өз ар-ожданына сай өмір сүру керек.

«Құдай былай деп жазды: «Мен және менің елшілерім жеңеміз!» Расында Құдай күшті, күдіретті!» (Құран, 58:21).

Бұл Ресей мен адамзаттың болашағын алдын ала анықтайтын нәрсе. Бірақ бұл адамдардың ар-ождан диктатурасының билігіндегі ерікті бұйрықтар арқылы өздерінің шығармашылық мүмкіндіктерін саналы түрде жүзеге асыруын талап етеді.

КСРО-ның ішкі предикторі
2023 жылғы 26 ақпан - 28 сәуір
Теру қателерін түсіндіру және түзету: 05.02.2023 ж.

⁸⁵ <https://marianpopovych.com/vladimir-levi-sapiens/>

⁸⁶ Бұл туралы мынадай сөз бар: Құдайға күнәкар емес - патшаға кінәлі емес. Яғни, «патша» әділдерді кінәлі деп есептесе, бұл әрекетімен «патша» өзіне де, адал қол астындағыларға да қиындық туғызады...